

PŘÍLOHY - SITUACE V KRAJÍCH

Kancelář Rady vlády pro záležitosti romské komunity by chtěla v dalších letech věnovat větší důraz popisu stavu v konkrétních lokalitách, kdy je jejím záměrem posilovat informovanost centrálních orgánů státní správy skrze informace podávané prostřednictvím jednotlivých krajských úřadů. Jedná se o důraz na popis charakteru sociálního vyloučení z nižších úrovní státní a veřejné správy tak, aby při případném vytváření nástrojů, které bojují proti fenoménu sociálního vyloučení byly tyto nástroje účinné. Je zde jasný odklon od plošných sběrů více či méně pochybných „globálních“ dat či tzv. kvalifikovaných odhadů, které budou v rámci tématu sociálně vyloučených příslušníků romských komunit vždy vystaveny kritice pro jejich vysokou míru chybovosti a nezakotvenosti v realitě.

Kancelář Rady vlády pro záležitosti romské komunity oslovila za účelem vypracování této zprávy jednotlivé krajské hejtmany, kteří zaslali informace o sociálně vyloučených příslušnících romských komunit na území jejich kraje.

Zaměstnanost

Přetrvávajícím problémem v Ústeckém kraji zůstává nízká zaměstnanost Romů. Příčin je mnoho, mezi základní příčiny patří nízká kvalifikace, nedostatečné pracovní návyky a vysoká míra nezaměstnanosti v Ústeckém kraji. Míra nezaměstnanosti v první polovině roku 2007 byla 11,9%. Byl zaznamenán meziroční pokles míry nezaměstnanosti oproti roku 2006, v okrese Most dokonce o 3,1 %. Průměrná délka evidence uchazečů o zaměstnání u úřadu práce ke dni 30.6.2007 dosahovala nejvyšších hodnot v okrese Most (1100 dní).

Úřady práce realizují aktivní politiku zaměstnanosti zaměřenou především na zvýšení zaměstnanosti a zaměstnatelnosti uchazečů o zaměstnání. Prostřednictvím vytváření regionálních cílených programů přispívají k řešení zaměstnanosti obecního, okresního a krajského charakteru.

Vzdělávání

Předškolní výchova

Velice dobré výsledky při vstupu dětí do základních škol mají přípravné ročníky. Vzdelávání dětí v přípravných třídách má svá specifika daná propojením předškolního a základního vzdělávání i vzdělávání dětí se speciálními potřebami. Ze strany rodičů je zřizování přípravných tříd velice žádané, jelikož kapacita mateřských škol je omezená a rodiče nemají šanci zajistit svým dětem předškolní výchovu. Z důvodu stávajícího nejistého financování pedagogických asistentů a odlivu pedagogů ze školství ředitelé škol nejsou schopni zajistit poptávku po přípravných třídách. Některé neziskové organizace v rámci komunitních center, nebo nízkoprahových zařízení pro děti a mládež poskytují i předškolní výchovu (např. Farní charita Roudnice nad Labem, Farní charita Rumburk, Oblastní Charita Most, Komunitní centrum Chánov). V našem kraji je v současnosti zřízeno 52 přípravných tříd, které navštěvuje 625 dětí.

Základní vzdělávání

Na 49 školách je zaměstnáno 72 pedagogických asistentů. Z toho na základních speciálních a praktických školách působí 21 pedagogických asistentů a na základních školách 51 pedagogických asistentů. Hlavní činností asistenta pedagoga je pedagogická asistence učitelům při výuce, pomoc žákům a jejich rodičům při aklimatizaci na školní prostředí, zapojení kulturně specifického prostředí žáků do vzdělávacího procesu ve škole, pomoc žákům při přípravě na vyučování, spolupráce s učitelem při komunikaci s rodiči žáků a s komunitou v místě školy. Vytvoření pracovní pozice pedagogického asistenta zároveň přispívá ke snížení nezaměstnanosti Romů.

Středoškolské vzdělávání

Přínosem pro romskou komunitu je dotační program MŠMT „Podpora romských žáků středních škol“. Každoročně je do tohoto programu podáváno nejvíce žádostí ze škol

¹ Kapitola je zpracována na základě informace poskytnuté vedoucím odboru sociálních věcí Ústeckého kraje, dopisem ze dne 25.2.2008.

v Ústeckém kraji. Za období září – prosinec 2007 MŠMT přijalo z Ústeckého kraje 414 žádostí. Administrace dotačního programu „Podpora romských žáků středních škol“, ze strany MŠMT je však velice nepružná a pomalá. Velké časové prodlevy mezi jednotlivými pololetími narušují rozpočty škol, a ty potom apelují na rodiče, aby školné zaplatili v předstihu. V některých případech dokonce dochází k ukončení studia z důvodu nedostatku finančních prostředků. Vzhledem k výše popsáným skutečnostem dotační program ztrácí efekt.

Vysokoškolské vzdělávání

Neustále se zvyšující poptávka po odborné kvalifikované pracovní síle nastartovala zájem o studium na vysokých školách. V současné době, dle informací od romských poradců na obcích, studuje na vysokých školách prezenční formou i kombinovanou formou celkem 19 studentů a do budoucna lze předpokládat další nárůst tohoto počtu. Za uvážení proto stojí, zda by nebylo vhodné finančně podporovat i tyto studenty.

Bydlení

Dle výstupů Gabalovy analýzy o stavu sociálně vyloučených romských lokalit je v Ústeckém kraji 63 sociálně vyloučených lokalit, v nichž žije 22 tis. obyvatel. Problémy v oblasti bydlení jsou stejné jako kdekoliv jinde v České republice. Vznik sociálně vyloučených lokalit je důsledek postupné koncentrace sociálně slabých romských rodin v místech s nízkým standardem bydlení. Je to proces, kdy od bydlení v nájmu na dobu neurčitou v obecním domě rodina přes bydlení v nájmu na dobu určitou v soukromém domě, končí v ubytovnách, holobytech a azylových domech. Obce nemají finanční prostředky na obnovu bytového fondu a domy rozprodávají soukromým majitelům. Tržní hodnota domů v sociálně vyloučených lokalitách je nízká, a tak z poskytnutého úvěru určeného na koupi nemovitosti a rekonstrukci kupující zaplatí pouze cenu nemovitosti a k rekonstrukci už mnohdy nedojde. Majitelé domů náklady na bydlení nadhodnocují a budovy, které jsou v havarijním stavu, neopravují. Lidé se v bytech potýkají s plísněmi, narušenou statikou a s výskytem hlodavců a hmyzu. Na druhou stranu však nejsou schopni dohodnout se na úklidu společných prostor vnějších i vnitřních. Nejhorší situace je v Lomu u Mostu v Janově u Litvínova, v Chánově u Mostu a ve čtvrti Předlice v Ústí nad Labem.

Popis stavu bydlení v nejvíce sociálně vyloučených lokalitách

LOKALITA	POPIS LOKALITY	POPIS STAVU	ŘEŠENÍ
Lom u Mostu (300 obyvatel)	Jedná se o domky určené původně pro horníky na počátku 50.let, dále o městský dům pro neplatiče. Lokalita je obydlená převážně rodinami s dětmi.	Domky jsou v dezolátním stavu, nebyla prováděna údržba . Nevyhovující statické a hyg. podmínky	Na vyvolané jednání o.s. Společný život stavební odbor města Litvínova zahájilo přípravné práce
Janov u Litvínova (4500 obyvatel)	Panelové sídliště, asi 4500 Romů. Bytové družstvo vlastníci panel.domy spolupracuje s Pražskými realitkami a s byty spekuluje.	Zničené byty, nepořádek, hlučné seskupování před domy. Zvýšená kriminalita, patologické jevy.	Místní obyvatelé založili osadní výbor. Přímo v místě Oblastní charita Most provozuje občanskou poradnu a terénní

			práce.
Chánov u Mostu (2000 obyvatel)	Panelového sídliště, v domech není zaveden plyn ani teplá voda, domy jsou značně zdevastované, některé jsou určené k demolici	Byty jsou standardně vybavené, společné prostory zničené.	Je uplatňován institut zvlášť. příjemce, splátkové kalendáře. O.s. Komunit. centrum zde zajišťuje soc. sl.
Předlice, Ústí n.L (1600 obyvatel)	Cihlové domy jsou neudržované, topí se tuhými palivy, někde pouze studená voda. Většinu domů vlastní velkorodina z Moravy. Byty pronajímají za velmi vysoké nájemné.	Byty jsou hygienicky závadné, po okolí jsou čené skládky.	Neplatičství řeší vlastníci nemoovitostí odpojením energií a vody. Působí zde org. Člověk v tísní, terénní práce.

Institut zvláštního příjemce sociálních dávek je využíván u 17 obcí, další obce využívají splátkové kalendáře a odpracování dluhu veřejně prospěšnými pracemi pro obec.

Zaměstnanost

Otázky týkající se zaměstnanosti Romů a jejich evidencí na úřadech práce nelze většinou pro nerozlišování etnické příslušnosti uchazečů zodpovědět. Z naší zkušenosti však lze konstatovat, že se i v případě Romů uplatňují ve zvýšené míře existující nástroje aktivního zaměstnávání na trhu práce - jako jsou rekvalifikační kursy, využívání individuálních akčních plánů při sladování poptávky s nabídkou, tvorby volných pracovních míst pro Romy formou daňových úlev, chráněných dílen aj. V rámci aktivní politiky zaměstnanosti jsou vytvářena místa pro dlouhodobě nezaměstnané. Jako jedna z možností pro zaměstnávání Romů se jeví jejich využití (formou subdodávek) na stavbě rychlostní silnice R6 z Chebu do Prahy. Úřady práce se podílejí jako partneři na projektu Magnet s cílem vracet zpět do vzdělávacího procesu uchazeče s nedokončeným vzděláním. Hojně jsou též využívány dohody o vytváření veřejně prospěšných prací např. na pozice pomocný terénní sociální pracovník a v dělnických profesích.

Vzdělání

Novelizovaný zákon č. 541/2004 Sb., o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání (školský zákon), ve znění pozdějších předpisů, stanovil povinnost odbourat handicapující prostředí zvláštních škol, a sladil tak výchozí pozici pro děti ze sociokulturně znevýhodňujícího prostředí a děti z majority. Pomohlo i jasné vymezení povinností žáků i rodičů. V 13 základních školách v působnosti Karlovarského kraje pracuje k dnešnímu dni celkem 16 asistentů pedagoga pro žáky se sociálním znevýhodněním (2 Chebsko, 11 Sokolovsko, 3 Karlovarsko) zabezpečujících asistenční služby pro cca 650 žáků. Tyto asistenti pedagoga nejsou u nás zřizováni v dostatečném čili potřebném množství. Přitom výsledky jsou patrné jak v doučování, zvýšené docházce dětí do školy, tak ve styku s rodiči a daří se jim eliminovat nežádoucí chování. Obliba přípravných tříd není bohužel u Romů (zejména vzhledem k matkám v domácnosti) veliká. Nedaří se důsledněji aplikovat Koncepti včasné péče. Odbor školství, mládeže a tělovýchovy KÚ KK prováděl v loňském školním roce vyhodnocování efektivity programu podpory romských středoškolských studentů „Romská komunita“. Bylo zjištěno, že projekt má nízkou efektivitu, a to zejména s ohledem na náročnou administrativu spojenou s žádostí a vyúčtováním dotací, nízký počet studentů, kterým je podpora určena, někdy neplnění podmínek pro čerpání dotace ze strany studentů. S ohledem na zjištěné výsledky bylo dáno ke zvážení, zda by neměla být podpora studentů zohledněna spíše v systému sociálních dávek.

O.s. Slovo 21 pořádalo kurs pro absolventy středních škol přípravy na vysokoškolské studium, nepodařilo se jej však naplnit. Přetrvávajícím problémem je uplatnění absolventů škol na trhu práce. Jako příklad dobré praxe týkající se práce s romskými dětmi formou klubových aktivit je např. Český západ z Dobré Vody na Toužimsku.

Bydlení

² Kapitola je zpracována na základě informace poskytnuté hejtnanem Karlovarského kraje, dopisem ze dne 29.2. 2008

Přehled sociálně vyloučených romských lokalit je podrobně zmapován, včetně počtu obyvatel i kvality bydlení, v tzv. Gabalově analýze ze srpna roku 2006. V Karlovarském kraji bylo vytipováno 13 lokalit (převážně na Sokolovsku). Patří mezi ně Aš, Cheb, Kraslice, Habartov, Oloví, Horní Slavkov, Rotava, Chodov, Nová Ves, Sokolov, Teplá, Toužim, Jáchymov. Z našeho pohledu mezi ně lze řadit i Ostrov a Karlovy Vary - Doubí. Velkými problémy v oblasti bydlení jsou sestěhovávání rodin, legální lichva, úvěrové podvody a následné exekuce a nepodmíněné tresty odnětí svobody. S nedostatkem dostupného sociálního bydlení je spojen rostoucí sociální propad, následná apatie a nemotivovanost ke vzdělávání i zaměstnávání, získávání finančních prostředků z krádeží kovů apod. Obce v kraji využívají poměrně hojně institutu „náhradního příjemce“.

Sociální vyloučení

V rámci Karlovarského kraje je evidováno (registrovaných na MV) asi 15 nestátních neziskových organizací, které deklarují, že se věnují romské problematice, avšak ne všechny vyvíjejí aktivní činnost, jiné se tématu věnují jen okrajově nebo účelově. Mezi aktivní organizace patří např. Romské občanské sdružení Karlovy Vary a o.s. Khamoro z Chodova, dále Lačho džives v Nejdku, Rada chebských Romů, Klub pomoci Romům v Ostrově, Odvaha řešit z Teplé. V Sokolově, kde je romská problematika poměrně značná, pracuje jako jediná aktivní organizace pobočka Člověka v tísní o.,p.s., a na Toužimsku o.s. Český západ. Na území kraje se snaží vyvíjet aktivity též např. Armáda spásy a sportovní organizace FC Roma, ale i jiné. Tato sdružení spolupracují se samosprávami obcí a svou činností se podílejí různou měrou na řešení fenoménu sociálního vyloučení. (např. účast na vytváření komunitních plánů obcí, zpracovávají analýzy potřebnosti služeb pro danou oblast apod.). Pobočka o.p.s. Člověk v tísní chystá i v Karlovarském kraji protidluhovou kampaň (v dubnu t.r.).

Přístup jednotlivých radnic při řešení problému sociálního vyloučení Romů je spíše pasivní, obce obvykle reagují až na situace, kdy se problémy vyhroťí.

Zaměstnanost

Aktivizační politika úřadů práce směrem k sociálně vyloučeným romským komunitám není známá, protože neexistuje žádná norma pro spolupráci, přenos informací.

Vysoká nezaměstnanost příslušníků romských komunit má více příčin. Většina z nich má nízkou nebo dokonce žádnou kvalifikaci. Častý je špatný zdravotní stav a z něho vyplývající změněná pracovní schopnost (3,8 % částečně invalidních tj. 122 osob)⁴. Někteří příslušníci romských komunit mají špatnou pracovní morálku a zaměstnavatel, který s nimi má tuto zkušenost, nechce napříště zaměstnávat ani jiné romské pracovníky. Příslušníci romských komunit se chovají ekonomicky a odmítají pracovat za plat nižší nebo jen málo převyšující sociální dávky. Navíc nikdo neuhlídá, zda si k sociálním dávkám načerno nepřivydělávají. Zaměstnavatelé však nemají zájem o romské pracovníky i proto, že mohou (nelegálně) najímat levnější zaměstnance z řad cizinců bez pracovního povolení, nebo (legálně) ze zaměstnanců zprostředkovatelských firem. Mnozí zaměstnavatelé však nezaměstnají příslušníka romské komunity pro vlastní předsudky vůči Romům (anticikánismus, romofobie) a z rasově diskriminačních důvodů.

Autorský kolektiv terénních pracovníků pana Miroslava Kotlára zpracoval studii *Přehled o Romech na trhu práce*.⁵ V přehledu autoři postihují specifický charakter nezaměstnanosti Romů. Je to především vysoká míra jejich nezaměstnanosti. Pouze 44 z 3 812 odhadovaných dospělých Romů (1,1 %) ekonomicky aktivních a nemá dosud s nezaměstnaností zkušenost. Opakovaně nezaměstnaných registrují 1105 (29 %), ale celých 1710 (45 %) je dlouhodobě nezaměstnaných. Přibližně 953 (25 %) je bez zaměstnání déle než 10 let a více. Přibližně 70 % Romů je nezaměstnaných (dlouhodobě a více než 10 let), můžeme tedy konstatovat, že pro většinu Romů v produktivním věku je nezaměstnanost dominantní sociální problém, při němž ztrácejí zbytky kvalifikace, a tím vzniká a upevňuje se kultura chudoby. Podle zmíněného „Přehledu“ je nezaměstnanost Romů výrazně vyšší v některých lokalitách například Českolipska, Frýdlantska, Tanvaldska, Jablonecka, (odhad až 90%). Právě zde vznikají vyloučené enklávy a ghetta s vysokou koncentrací romského obyvatelstva postižené průmyslovým úpadkem.

Vzdělání

Romské děti a mládež dnes dosahují vyššího vzdělání než jejich rodiče a prarodiče. Bohužel dosud mnoho z nich chodí do speciálních škol a po jejich ukončení nezískávají žádnou další kvalifikaci. Toto konstatování nelze doložit přesnými statistickými daty.

³ Kapitola je zpracována na základě informace poskytnuté radní Libereckého kraje pověřenou vedením resortu sociálních věcí, bezpečnosti a problematiky menšin, dopisem ze dne 29.2. 2008

⁴ Zdroj NNO Gypsy handicap, který tento počet udává jen na Frýdlantsku, kde působí, odhadují, že v Libereckém kraji je toto procento daleko vyšší

⁵ Zdroj Liberecké romské sdružení zabývající se terénní prací - Přehled o Romech na trhu práce 2006. Studie vychází z několika základních informačních zdrojů. Především vychází z vlastních zkušeností práce v terénu. Tyto zkušenosti vznikaly jako součást práce terénních pracovníků. Dalším zdrojem informací byly specifické expertní rozhovory s představiteli státní správy, reprezentanty neziskových organizací a nezávislými experty na předmětnou oblast zájmu. Třetím zdrojem informací, i když ne systematicky využívaným a využitelným pro potřeby této analýzy, byly administrativní statistiky veřejných služeb (statistické výkazy Úřadů práce).

Přesnější indikátory jsou k dispozici pouze ohledně počtu romských žáků středních škol (na základě dotačního programu Podpora romských žáků středních škol, administrovaného Ministerstvem školství, mládeže a tělovýchovy) a o počtu žáků přípravných tříd, kteří začínají svou školní dráhu v základních školách. Šetřením znalostí pracovníků obcí s rozšířenou působností bylo zjištěno, že mezi 3 812 dospělými Romy v Libereckém kraji nedokončilo základní školu 2 539, tj. 66,6 %, základní školu ukončilo 928, tj. 24,3%, vyučeno 298, tj. 7,8% a střední nebo vyšší školu má ukončenu 42, tj. 1,1 % osob.

Přípravné třídy

Přehled přípravných tříd s romskými žáky v Libereckém kraji v roce 2006⁶

Zařízení	Zřizovatel - město	ulice	třídy	žáci
Základní škola	Nový Bor	náměstí Míru 128	1	10
Základní škola	Jablonec nad Nisou	Liberecká 31	1	14
Základní škola	Frydlant	Husova 344	1	13
Základní škola	Česká Lípa	28. října 2733	2	23
Základní škola	Liberec	Česká 50	1	15
Celkem			5	60

Přípravná třída zřízená nestátní neziskovou organizací

Zařízení	o.s Romipen ⁷	ulice	třídy	žáci
Základní škola	Liberec - Vesec	Česká 50	1	15

Do přípravných ročníků při mateřských školách chodilo ve sledovaném období 60 dětí, z nich postoupilo do prvního ročníku základní školy 48 a do prvního ročníku speciální školy 12 dětí. Považujeme-li za úspěch to, že děti po přípravné třídě pokračují v první třídě základní školy, pak můžeme shrnout, že přípravné třídy při základních školách byly úspěšné v 80 %, přípravné třídy při speciálních a praktických školách byly úspěšné jen v 7%. Úspěšnost mateřských škol možno připsat tomu, že učitelky mateřských škol jsou nejlépe připraveny na práci s dětmi této věkové kategorie (ale je třeba vzít v úvahu, že počet dětí byl malý). Neúspěšnost speciálních škol pak jistě souvisí i s tím, že rodiče projeví přání, aby dítě navštěvovalo nadále školu, kde si již zvyklo.

Asistent pedagoga

Další formou pomoci romským dětem při překonávání školních problémů je umístování asistentů pedagoga do školských zařízení s větším zastoupením romských žáků. V roce 2006 - 2007 pracovalo ve školských zařízeních Libereckého kraje – především v přípravných a prvních třídách základních a speciálních škol celkem 23 asistentů (3 muži a 20 žen)⁸. Asistenti jsou vybíráni z úspěšných absolventů základních škol, starších osmnácti let, netrestaných. Po absolvování osmdesátihodinového kursu pedagogického minima mohou

⁶ Zdroj OŠMT Libereckého kraje – došlo ke změně názvů a sloučení škol

⁷ Financováno MŠMT- projekt Děti pojdte do školy

⁸ Z toho pracovalo 9 v základních školách, 11 ve speciálních školách, 3 v mateřských školách 1 v učňovských středních školách a 0 v dětských domovech.

nastoupit do škol. Praxí se jejich výkon ve třídě zlepšuje a je potěšitelné, že 5 z nich ve škole působí již šestým rokem a 10 čtvrtým rokem.

Bydlení

Romské rodiny v Libereckém kraji přicházejí nejčastěji o bydlení z následujících důvodů⁹:

1. neexistence nájemní smlouvy; romské rodiny často obsadily volný byt (dům) a někdejší národní výbory je zde ponechaly, ale jejich právní vztah k bytu nijak neupravily. Některé byty byly romským rodinám přiděleny jako přístřeší, některé romské rodiny byty přenechaly svým příbuzným, ale ti se zde nikdy nepřihlásili
2. přenechání celého bytu (nebo jeho části) do podnájmu dalším osobám bez písemného souhlasu pronajímatele bytu
3. bydlení na základě ubytovací smlouvy, které zaniká zrušením ubytovacího zařízení
4. neplacení nájemného a úhrad za plnění poskytovaná s užíváním bytu za delší dobu než tři měsíce
5. poškození zařízení domů a bytů
6. obtíže v soužití se sousedy

Existují však další postupy, jak vytěsnit nepohodlné nájemníky z bytu, které sice již hraničí s nelegálností nebo jsou přímo v rozporu se zákony, přesto byly v mnoha případech použity:

7. „odkoupení“ práva užívat byt od nájemníků, kteří jsou ve finanční tísní a jsou přesvědčeni, na základě minulých zkušeností, že od „úřadů“ po čase dostanou jiný byt (nájemníci dobrovolně opustí byt a podepíší, že se např. stěhují zpět na Slovensko, z kraje do kraje¹⁰),
8. provedení fiktivní „výměny bytu“, kdy za účasti realitní kanceláře je papírově provedena výměna bytu, ve kterém romská rodina bydlí, za fakticky neexistující byt a finanční doplatek,
9. výměna bytu za rodinný domek do osobního vlastnictví, který je ovšem v takovém stavu, že vyžaduje rozsáhlou rekonstrukci, na kterou rodina nemá peníze,
10. vyhrožování a fyzické napadání nájemníků ze strany pravicových extremistů, iniciované majitelem domu.

Příslušníci romských komunit ovšem v mnoha případech opustili své byty (bydlení) i „dobrovolně“ při pokusech o emigraci do ciziny (zejména 2003) nebo při snaze uniknout před lichváři či jinými pronásledovateli (kvalifikovaný odhad romských poradců Libereckého kraje je asi 92 rodin). Většina takto vytěsněných příslušníků romských komunit končí v přeplněných bytech vlastních příbuzných nebo po čase v tzv. holobytech, které některé obce pro tyto lidi zřizují, případně v komerčních ubytovnách, jejichž majitelé zneužívají tísnivé situace romských rodin a za bydlení velice nízké kvality si nechávají platit neúměrně vysoké částky. Na trhu s byty zcela chybí nabídka levného nájemního bydlení.

Sociální vyloučení

Fenoménem sociálního vyloučení se v Libereckém kraji systémově nezabývá žádná nezisková organizace. Registrujeme pouze pět neziskových organizací, které se zabývají

⁹ Zdroj: záznamové archy obcí s rozšířenou působností

¹⁰ Z M. Boleslavi na Českolipsko (registrujeme pohyb rodin od roku 2004)

sociálními službami (terénní práce, nízkoprahová zařízení, vzdělávání). Komunitní plány zatím mají zpracované oblasti Jilemnicko, Turnovsko, Semilsko, Novoborsko a město Česká Lípa. V některých dalších obcích jsou KP před schválením a v dalších jsou v přípravných fázích. V každém KP je otázka sociálního vyloučení romské menšiny řešena v rámci pracovních skupin. Krajský koordinátor je zapojený do KP obcí v rámci koordinační struktury kraje a poskytuje metodickou podporu.

Z pohledu posledních deseti let je evidentní, že se sociální vyloučení a koncentrace Romů do více či méně segregovaných lokalit prohlubují, a to jak co do počtu lokalit, tak přílivem dalších sociálně vyloučených rodin a jednotlivců. V tomto smyslu lze hovořit o tom, že se míra sociálního vyloučení Romů v Libereckém kraji zvyšuje.

Českolipsko

V současné době žije na Českolipsku podle kvalifikovaného odhadu romského poradce a aktivistů asi do 2500 Romů. Z toho v České Lípě asi 400, v Novém Boru asi 200, v Mimoně asi 350 osob, v Náhlově asi 160. Koncepční dokument pro práci přímo s romskou menšinou v současnosti nemá vytvořen žádná ze spádových obcí. Postupně se počítá s řešením problematiky v komunitních plánech.

Frýdlantsko

V současné době žije na Frýdlantsku podle kvalifikovaného odhadu terénní pracovníce asi 1500 Romů. Z toho ve Frýdlantě asi 700, v Novém Městě pod Smrkem asi 900. V Novém Městě pod Smrkem byl zřízen Výbor pro romskou menšinu jako pracovní skupina pro zastupitelstvo města. Na území Frýdlantu pracují 2 terénní pracovníci pro romskou menšinu. Garanci odbornosti a metodického vedení zajišťuje Liberecké romské sdružení. Město Frýdlant podporuje aktivity národnostních menšin i nepřímou podporou například bezplatným pronájmem nebytových prostor pro NNO. Koncepční dokument pro práci přímo s romskou menšinou v současnosti obec Frýdlant vytvořen nemá a ani žádná ze spádových obcí. Postupně se počítá s řešením problematiky v komunitních plánech.

Jablonecko

V současné době žije na Jablonecku podle kvalifikovaného odhadu romské poradkyně asi 3000 Romů. Z toho v Jablonci nad Nisou asi do 2 500 obyvatel. Přijaté materiály RM, ZM v oblasti integrace romské menšiny: usnesení ZM č. XV. z 9.12.2004, poslední aktualizace 27.11.2006 – Koncepce sociální práce města, usnesení ZM č. 217/2006 - Program podpory terénní sociální péče, usnesení RM č. 47/2006 - Veřejně prospěšné práce, usnesení RM č. 125/2006 – Vznik komunitního centra pro národnostní menšiny v objektu Zelené údolí 3/3820, usnesení RM č. 155/2006 – Zřízení Komunitního centra pro národnostní menšiny od 15.10.2006. Romové jsou zastoupeni v komisích města: Komise humanitní péče, Komise prevence kriminality, Komise pro výchovu a vzdělávání. Na území Jablonec nad Nisou pracuje 1 terénní pracovník pro romskou menšinu. Garanci odbornosti a metodického vedení zajišťuje Liberecké romské sdružení v rámci Programu odstraňování havarijních situací. Problém soužití s majoritou a Romy se jeví v ulicích Dlouhá a Revoluční (asi 120 Romů), kde se zatím nedaří systémově pracovat s nájemníky.

Liberecko

V současné době žije na Liberecku podle kvalifikovaného odhadu bývalého romského poradce asi do 3300 Romů. Obec s rozšířenou působností Liberec nemá romského poradce (od 1.3.2007 je funkce zrušena). K 10/06 byla též zrušena Komise pro záležitosti národnostních menšin. Koncepční dokument pro práci přímo s romskou menšinou město Liberec v současnosti vytvořen nemá a ani žádná ze spádových obcí. Postupně se počítá s řešením problematiky v komunitních plánech. Zastupitelstvo města Liberec na svém jednání dne 30. listopadu 2004 usnesením č. 192/04 schválilo realizaci Komunitního plánu sociálních služeb v Liberci na období 2005 – 2007. V komunitní plánu města Liberec se počítá se zřízením 5 terénních pracovníků na 0.5 úvazku. Tento záměr byl prosazen pracovní skupinou komunitního plánování „Cizinci, etnika a národnostní menšiny“ vedle vytvoření 40 sociálních bytů.

Novoborsko

V současné době žije na Novoborsku podle kvalifikovaného odhadu bývalé romské poradkyně do 800 Romů. Toto číslo je nadhodnocené a neodpovídá realitě. Z toho v Novém Boru asi 180 a v Kamenickém Šenově asi 25. Koncepční dokument pro práci přímo s romskou menšinou město Nový Bor v současnosti vytvořen nemá a ani žádná ze spádových obcí. Postupně se počítá s řešením problematiky v komunitních plánech. Jako velký problém soužití se jeví vzájemné napadání mezi Romy.

Semilsko

V současné době žije na Semilsku podle kvalifikovaného odhadu vedoucí sociálního oddělení asi 650 Romů. Z toho v Semilech asi 180 osob v lokalitě Kolonka. Toto číslo je nadhodnocené a neodpovídá realitě. Koncepční dokument pro práci přímo s romskou menšinou v současnosti vytvořen nemá žádná ze spádových obcí. Postupně se počítá s řešením problematiky v komunitních plánech. Při tvorbě komunitního plánu se uvažuje o propojení problematiky menšin s městem Jilemnice.

Tanvaldsko

V současné době žije na Tanvaldsku podle kvalifikovaného odhadu vedoucího sociálního oddělení asi 800 Romů. Z toho v Tanvaldu asi 300. Vyloučenou lokalitu registrujeme ve Velkých Hamrech, kde žije asi 180 osob a soužití místních Romů s majoritou je zde velmi problémové. Větší koncentraci romské menšiny registrujeme též v obci Plavy, kde však je soužití bezproblémové. Jedná se o starousedlíky. Na území města Tanvald pracuje 1 terénní pracovník. Garanci odbornosti a metodického vedení zajišťuje Liberecké romské sdružení. Koncepční dokument pro práci přímo s romskou menšinou v současnosti město Tanvald vytvořen nemá a ani žádná ze spádových obcí. Postupně se počítá s řešením problematiky v komunitních plánech.

Turnovsko

V současné době žije na Turnovsku podle kvalifikovaného odhadu romské poradkyně asi 400 Romů. Z toho v Turnově asi 100. Vyloučenou lokalitu zde neregistrujeme. Koncepční dokument pro práci přímo s romskou menšinou město Turnov v současnosti vytvořen nemá a ani žádná ze spádových obcí. Postupně se počítá s řešením problematiky v komunitních plánech.

Jilemnicko

V současné době žije na Jilemnicku podle kvalifikovaného odhadu romské poradkyně asi 114 Romů. Romské komunity jsou v Rokytnici nad Jizerou, v Jablonci nad Jizerou – část Hradsko a Jilemnici - část Hrabačov. Vyloučenou lokalitu zde neregistrujeme. Koncepční dokument pro práci přímo s romskou menšinou v současnosti město Jilemnice vytvořen nemá a ani žádná ze spádových obcí. Postupně se počítá s řešením problematiky v komunitních plánech. Při tvorbě komunitního plánu se uvažuje o propojení problematiky menšin s městem Semily.

Železnobrodsko

Koncepční dokument pro práci přímo s romskou menšinou město Železný Brod v současnosti vytvořen nemá a nemá jej ani žádná ze spádových obcí. Postupně se počítá s řešením problematiky v komunitních plánech.

Zaměstnanost

V důsledku vysoké dynamičnosti průmyslových změn a přechodu ke znalostní společnosti není převážná část romské komunity na tuto změnu dostatečně připravena a tudíž nenachází plné uplatnění na trhu práce. Je nesporné, že velcí zaměstnavatelé, například z řad zahraničních investorů, požadují stále více kvalifikovanou pracovní sílu. Pro dlouhodobě nezaměstnané Romy by měly být kurzy zaměřené zejména na zvyšování kvalifikace či na změnu jejich kvalifikace. Kurzy by se měly orientovat zejména na mladé lidi a jejich obsahem by měla být výuka takových oborů, jejichž absolventi jsou na trhu práce aktuálně nejvíce poptáváni. Nezaměstnaní by měli být na účasti i úspěšném završení kurzů finančně zainteresováni. A to buď ve formě bonusů, připsaných k podpoře v nezaměstnanosti, nebo naopak hrozbou omezení dávek v nezaměstnanosti. Z našich šetření vyplývá, že obyvatelé sociálně vyloučených lokalit nemají dostatečné vzdělání a v důsledku složité životní cesty mají často i záznam v rejstříku trestů, což velmi ztěžuje získání stálého zaměstnání. Nacházejí tak především práci nárazovou či sezónní zejména ve stavebnictví, a to ve velké míře bez pracovní smlouvy tzv. „načerno“.

Vzdělání

Jedním ze zásadních negativních faktorů, který brání žákům ze sociálně vyloučených lokalit zařadit se do hlavního vzdělávacího proudu, je zejména negativní motivace uvnitř romských rodin, kdy děti v sociálně vyloučených lokalitách často vyrůstají v prostředí, ve kterém není příprava na povinnou školní docházku prioritou, což ve spojení s nedostatečnou znalostí českého jazyka vytváří zásadní bariéru úspěšnosti žáků v rámci základního školství. Pro bezproblémový přechod dětí na základní školu byl zřízen institut tzv. přípravných tříd.¹² Ve školním roce 2007/2008 bylo při základních školách SK zřízeno 7 přípravných tříd pro žáky se sociálním znevýhodněním a dle údajů ze zahajovacích výkazů bylo v září 2007, zapsáno celkem 78 dětí.

Zřízení funkce asistenta pedagoga, které zavedl do vzdělávací praxe nový školský zákon (č. 561/2004 Sb.), se osvědčilo. V rámci působnosti škol ve Středočeském kraji pracuje celkem 39 romských asistentů pedagoga. Problémy, které můžeme v souvislosti s výkonem funkce asistenta pedagoga zaznamenat, nejsou zásadního charakteru. Přesto by jejich vyřešení zásadně vylepšilo celkové fungování pedagogické asistence. Problémy způsobuje nejisté finanční zabezpečení této funkce. Stávající systém dotací nedává škole flexibilitu při zřizování takového místa. Škola má povinnost žádat o prostředky na tuto funkci každý rok, což ji nutí uzavírat s asistentem smlouvu na dobu určitou.

Bydlení

Nedostupnost bydlení pro lidi na hranici životního minima udržuje sociálně vyloučené osoby v začarovaném kruhu. Vzhledem ke špatné finanční situaci poměrně části romské populace nemá většina Romů přístup k vlastnickému bydlení a využívá nájemní bydlení. Avšak i přístup k této formě bydlení je omezen, neboť tržní nájemné je nad sociálními

¹¹ Kapitola je zpracována na základě informace poskytnuté hejtmánem Libereckého kraje, dopisem ze dne 29.2. 2008

¹² Usnesením vlády ČR č. 686/97 bylo ministru školství, mládeže a tělovýchovy uloženo zřízení přípravných tříd na základních a speciálních školách.

možnostmi řady romských rodin a mezi pronajímateli z majoritní populace existuje hodně předsudků. Mnoho romských rodin, které ze sociálních důvodů nemají dostatek finančních prostředků na platbu nájemného, je vytěšňováno do ubytoven a holobytů v okrajových částech měst s nízkou nebo žádnou dostupností služeb. Většinou se jedná o nezkolaudované a zdravotně závadné domy a byty, kterým chybí i sociální vybavenost. Elektřina je vedena nevyhovujícím způsobem, často dochází k ilegálnímu odběru nejrůznějšími nebezpečnými způsoby. Nepořádek v blízkosti obydlí se řeší pouze dočasně, vždy jednorázovým úklidem. Pro početnost rodin žijících ve vyloučených lokalitách chybí soukromí a dochází k častým hádkám. Města a obce by měly přijímat preventivní opatření, která zamezí vniku dluhu na nájemném, exekuci a následnému vystěhování. Měla by existovat ochrana a následná pomoc ohroženým zadlužujícím skupinám osob a domácnostem, které podlehly rostoucí nabídce různých druhů půjček, kdy jejich zdrojem příjmu jsou pouze sociální dávky nebo důchod. Institut zvláštního příjemce dle našich zjištění se využívá pokud sociální dávky neplní svůj účel. Nicméně se nikde neneviduje, zda se jedná o romského klienta či nikoliv. V oblasti bytové politiky pokládáme za důležité, aby stát definoval minimální standard sociálního bydlení a sjednotil již existující dotační programy v oblasti bytové politiky (byty zvláštního určení, tzv. nízkostandardní nájemní byty“) tak, aby se o státní dotaci mohly ucházet i nevládní organizace.

Ani v uplynulém roce 2007 v této oblasti nedošlo k výrazným posunům, spíše se prohlubovaly stávající trendy. Oblast bydlení patří i nadále mezi nejpálčivější problémy romské menšiny našeho kraje.

Sociální vyloučení

Podle analýzy GAC spol. s r.o. bylo ve Středočeském kraji zmapováno celkem 24 sociálně vyloučených romských lokalit. Orientální odhad celkového počtu romských obyvatel zkoumaných sociálně vyloučených lokalit v kraji je 3000 – 3500 obyvatel.

V roce 2007 byla občanským sdružení Jekhetani luma – Společný svět, o.s za podpory KÚ SK vypracovaná Analýza potřeb jedinců nebo rodin s nejnižšími příjmy s dlouhodobě nezaměstnanými členy, závislých na dávkách státního systému sociální ochrany a dalších sociálních službách v Mladé Boleslavi a okolí. Hlavním cílem bylo monitorovat problémy, potřeby a možnosti řešení těchto problémů a potřeb jedinců a rodin s nejnižšími příjmy s dlouhodobě nezaměstnanými členy závislých na dávkách státního systému sociální ochrany a dalších sociálních službách – obecně lidí s velmi ztíženým přístupem k institucionální pomoci a dalším službám, státním i nestátním v Mladé Boleslavi a okolí (dále jen „sociálně znevýhodněných“). Analýza je uveřejněna na internetových stránkách www.kr-stredocesky.cz.

Na základě zákona č. 108/2006 Sb., o sociálních službách, ve znění pozdějších předpisů, započal Středočeský kraj tvořit Střednědobý plán rozvoje sociálních služeb. Koordinaci plánování rozvoje sociálních služeb Středočeského kraje zajišťují především krajský koordinátor, koordinační skupina a odborné pracovní skupiny. Romská problematika je řešena v pracovní skupině „Osoby ohrožené sociálním vyloučením“. Tímto způsobem postupují i jednotlivé obce s rozšířenou působností (26 obcí). V současné době je zapojena do procesu plánování většina z nich. Za velký nedostatek považujeme především to, že většina těchto obcí plánuje sociální služby pouze pro území své obce a nespolupracuje na plánování se spádovými obcemi svého regionu.

V rámci Humanitárního fondu Středočeského kraje jsou každoročně vyčleněny finanční prostředky na podporu projektů ve prospěch integrace romské menšiny a to v programech Podpora aktivit v oblasti integrace a vzdělávání romské menšiny a Podpora terénní sociální práce ve vyloučených lokalitách. Pro rok 2007 bylo v rámci těchto programů rozděleno 1 100.000,-Kč.

V prvním pololetí roku 2007 byl úspěšně realizován vzdělávací rekvalifikační program „Předseda neziskové organizace“ pro pracovníky nestátních neziskových organizací, kteří v takových organizacích již pracují nebo v krátké době pracovat začnou. Uskutečnění takového programu bylo vyvoláno potřebou, kdy stále více osob získává zaměstnání v neziskovém sektoru. Tento fakt se již významně podílí na snižování míry nezaměstnanosti, avšak na druhé straně práce v občanském sdružení již neznamena jen elán hrstky nadšenců v jejich volném čase, protože doba si žádá profesionální přístup a kvalitu v práci podobně jako u komerčních firem. Vzdělávací program byl realizován z podnětu romského koordinátora a za podpory Středočeského kraje. Jeho realizací byla pověřena firma PROSPECTUS s.r.o., která má s obdobnými akcemi již dlouholeté zkušenosti.

Závěrem lze říci, že situace romské menšiny ve Středočeském kraji se v posledních letech v některých sférách zlepšují, jinde již byly vytvořeny základní podmínky pro změnu a lze tak očekávat nápravu situace v dlouhodobé perspektivě. Za klíčové však považujeme vývoj dvou oblastí života příslušníků romských komunit a to zaměstnanosti a bydlení. Negativní trendy v těchto oblastech se bohužel nedaří zastavit, přestože na nápravu směřuje nemálo finančních zdrojů. Finanční prostředky a pomoc z evropských i státních zdrojů by měly směřovat především k zastavení tohoto trendu a k prolomení uzavřených kruhů chudoby a sociálního vyloučení. Nezastupitelnou roli při úspěšné integraci romských komunit spatřujeme především na místní a komunální úrovni.

Sociální vyloučení

V roce 2007 neprováděl Plzeňský kraj statistické šetření, které by bylo zaměřeno na příslušníky romské komunity.

Plzeňský kraj v roce 2007 vyhlásil dotační program „*Program podpory sociálních služeb v sociálně vyloučených romských komunitách*“ v celkovém objemu finančních prostředků 400.000,- Kč (podpořeny 4 NNO, poskytovatelé sociálních služeb dle zákona č. 108/2006 Sb., o sociálních službách, ve znění pozdějších předpisů). I v roce 2007 pokračovala realizace projektu „*LOCUS - podpora sociálního začleňování v Plzni a okolí*“, který spolu se svými partnery realizuje Člověk v tísni – společnost při ČT, o. p. s., Regionální pobočka Plzeň (projekt realizován v rámci SROP, opatření 3.2 Podpora sociální integrace v Plzeňském kraji).

V Plzeňském kraji působí cca 8 nestátních neziskových organizací poskytujících sociální služby (terénní programy, nízkoprahová zařízení pro děti a mládež, sociální poradenství) lidem ohroženým sociálním vyloučením (seznam těchto organizací, včetně kontaktů je přílohou tohoto dopisu). Dle výzkumu „*Analýza sociálně vyloučených romských lokalit a komunit a absorpční kapacity subjektů působících v této oblasti*“, realizovaného společnostmi GAC spol. s. r. o. a Nová škola o. p. s. je na území Plzeňského kraje 17 vyloučených lokalit v 8 obcích. Dle analýzy je odhadovaný počet romských obyvatel těchto vyloučených lokalit 1500 – 2000 osob.

Dle informací získaných od odboru školství, mládeže a sportu Krajského úřadu Plzeňského kraje jsou v Plzeňském kraji zřízeny dvě přípravné třídy základní školy (dle § 47 zákona č. 561/2004 Sb., školský zákon, ve znění pozdějších předpisů), které navštěvuje 27 žáků (stav k 30. září 2007). V Plzeňském kraji je dále 7 asistentů pedagoga pro děti, žáky a studenty se speciálními vzdělávacími potřebami. Na 14 obecních úřadech obcí s rozšířenou působností v Plzeňském kraji působí romští poradci (zaměstnanci obecních úřadů, kumulované funkce).

¹³ Kapitola je zpracována na základě informace poskytnuté vedoucím odboru sociálních věcí a zdravotnictví Plzeňského kraje, dopisem ze dne 29.2. 2008

Vzdělání

V minulých letech byla pozornost věnována problému častého přeřazování romských dětí do zvláštních škol. Změnil se způsob diagnostiky celkové úrovně nadání dítěte a struktury prováděné diagnostiky, byla provedena analýza všech testů používaných pedagogicko psychologickými poradnami. Instituce zvláštní školy ovšem nevyrovnávala znevýhodnění sociokulturním prostředím, odkud většinou žáci pocházeli. K překonání takového handicapu je těmto dětem potřeba cílené asistence.

Jednou její formou je vytváření přípravných tříd a využití vychovatelů-asistentů učitele. V Jihočeském kraji bylo této formy využito jen sporadicky a víceméně krátkodobě pro děti s odloženou školní docházkou. Nejdelší dobu trvání (3 školní roky) měla přípravná třída v Českých Budějovicích (při ZŠ Rudolfovská). Třídy v Písku a Jindřichově Hradci pak ztroskotaly již v průběhu prvního školního roku na organizační nedostatky. Jeden školní rok byla přípravná třída při mateřské škole K. Štěcha na sídlišti Máj v Č. Budějovicích. V současné době je v kraji jedna přípravná třída při ZŠ v Písku.

V současné době jsou v Jihočeském kraji pedagogičtí asistenti na ZŠ Rudolfovská v Českých Budějovicích, kde asistenční služby jsou poskytovány všem dětem na I.stupni této školy a asistentka učitele působí také v přípravné třídě v Písku a v Táboře.

Komplexní přístup k romským dětem před jejich vstupem do školy bude zajištěn realizací Koncepce včasné péče o děti ze sociokulturně znevýhodňujícího prostředí, zpracovanou MŠMT v roce 2005. Koncepce bude naplňována formou vzdělávání těchto dětí v předškolních zařízeních (včetně přípravných tříd), působením poradenských zařízení a prací s rodinami formou podpory kompetencí k rozvíjení potenciálu dítěte v jeho přirozeném prostředí. Programy včasné péče mají být poskytovány tak, aby přispívaly ke zvyšování vývojové úrovně dítěte v oblastech, které jsou ohroženy faktory biologickými, sociálními a psychologickými.

MŠMT v současné době pilotně ověřuje programy včasné péče se zaměřením na:

- podporu zvýšení účasti romských dětí v předškolním vzdělání
- podporu metod a forem práce zvyšujících efektivitu předškolního vzdělávání romských dětí
- podporu dalšího vzdělávání pedagogů a asistentů pracujících s romskými dětmi v předškolním věku ve využívání efektivních metod vzdělávání romských dětí
- podporu aktivit zvyšujících šanci romských dětí na úspěšné zahájení školní docházky
- podporu aktivit směřujících k zapojení rodiny do předškolního vzdělávání dětí
- podporu doprovodných aktivit základních škol podporujících romské děti při překonávání obtíží v průběhu povinné školní docházky. vytvoření středisek včasné péče při mateřských nebo základních školách zřizujících přípravné ročníky.

Sociální vyloučení

¹⁴ Kapitola je zpracována na základě informace poskytnuté hejtnanem Jihočeského kraje, dopisem ze dne 27.2. 2008

Odborníci vytvářející analýzu pro ministerstvo práce napočítali v Jihočeském kraji celkem 16 lokalit, v nichž žijí početné romské komunity. Zkoumali 11 jihočeských obcí a měst a našli hlavně problémy s bydlením a nezaměstnaností, které Romové vedou až na okraj společnosti. V chudinských lokalitách, které studie objevila, bydlí v kraji 1500 až 2000 Romů, některé domy či ubytovny obývají téměř výhradně příslušníci této menšiny.

Žádné z uvedených míst ještě nelze označit za ghetto, situace v jižních Čechách je klidnější než v ostatních krajích, protože tu nežije tak početná romská komunita jako jinde. Mnohde jsou ale velké problémy, které vznikají hlavně kvůli ubytování. Odhaduje se, že na jihu Čech žije kolem 10.000 Romů, hodně se jich tam stěhuje ze Slovenska a mnozí přijíždějí jen za prací a nemají v kraji trvalý pobyt. Příliv Romů z jiných krajů bude i nadále pokračovat.

Výzkum společnosti GAC našel sociálně vyloučené romské lokality v Českých Budějovicích, v Českém Krumlově a nedalekém Větřní a Přídolí, v Písku, Táboře, Jindřichově Hradci a Českých Velenicích, v Prachaticích a šumavských Volarech a v Pohorské Vsi na Novohradsku. V některých městech je více chudinských lokalit, například v Budějovicích jsou tři a v Písku a Táboře dvě. Jde většinou o ubytovny, panelové nebo činžovní domy.

Město Písek

Hlavně problémy Romů s bydlením se v Písku snaží řešit sdružení Naděje. Středisko, které slouží pro neplatiče, leží dva kilometry za městem. "Někdy řeknou, že se jim tu líbí. Jindy zase tvrdí, že jsou vyčleněni ze společnosti, protože to děti mají daleko do školy," řekl Pavel Kubišta z Naděje. Podle něj se ale částečně daří pomoci Romům dostat se zpátky k normálnímu bydlení i motivovat je při hledání práce. Také situace ve druhém středisku ve Svatoplukově ulici a Purkraticích, které obyvatelé Písku nazývají "domy hrůzy", se podle něj za poslední roky zlepšila. "Už se nám spoustu rodin podařilo vrátit do normálního bydlení," dodal. Ubývá i slovních útoků mezi obyvateli domu a kolemjdoucími.

Obec České Velenice

Potíže s Romové mají i v třítisícových Českých Velenicích na Jindřichohradecku, kde se vzhledem k těsné blízkosti hranice s Rakouskem k deliktům přidává i prostituce. Ve starším činžovním domě v hlavní ulici, který vlastní rakouský podnikatel, žije kolem 80 Romů. Jsou tam problémy například s udržováním pořádku a nočního klidu či s odpadem. "Snaha řešit situaci v tomto domě a okolí byla a je neustále, ale radnice nemá prakticky žádné pravomoci. Majitel už mnohokrát slíbil, že se postará o nápravu, ale sliby nesplnil," řekl starosta Českých Velenic Jaromír Slíva. Jedinou možnost vidí v důslednosti, s níž bude radnice reagovat na každý delikt, mimo jiné na tomto místě brzy přibude bezpečnostní kamera. Starostovu naději posílilo zjištění, že jedna z početných rodin se z tohoto domu nedávno odstěhovala. "Prý kočují, aby přišli tam, kde je ještě neznají, a budou proto méně postižitelní," uvedl starosta.

Obec Větřní u Českého Krumlova

Tato lokalita se vyznačuje početným stavem romské komunity ve městě (podle odhadu 400 Romů). Z tohoto důvodu se tady vyskytují problémy s bydlením, vysokou nezaměstnaností (úpadek největšího zaměstnavatele v místě – papírny), gamblerstvím, prostitucí a problémy s užíváním drog. Je zde ubytovna pro osoby, kteří ztratili bydlení,

z důvodů soudních vystěhování za neplacení nájmu, exekucí dluhů apod. Existuje oprávněná obava z další kumulace těchto problémů, které mohou časem vést ke vzniku skutečného ghetta. Se samosprávou je otázka zařazení obce do vašeho programu předjednána, jsou připraveni se na řešení této problematiky podílet.

Pavel Hulszvéth – pronajímatel ubytovny: Nedělá národnostní rozdíly a Romové tam mají šanci najít střechu nad hlavou. Jsou to lidé, kteří potřebují pomoc. Někteří jsou slušní, někteří problémoví. Do Větrní se stěhují rodiny z celého kraje i republiky, jsou mezi nimi i neúspěšní uchazeči o azyl v Británii. S příchodem Romů, kteří nemají na Krumlovsku kořeny, se v obci zvýšila kriminalita. Přibývá tam zejména krádeží automobilů, mladí lidé jsou často závislí na drogách. Napjaté jsou také vztahy mezi dlouhodobými romskými obyvateli Větrní a Romy na ubytovně, kde nyní žije 23 rodin.

Obec Pohorská Ves

V této oblasti Romové žijí ve dvou bytových domech, jeden je ve vlastnictví nájemníků a druhý vlastní soukromá osoba. Největší problém, který se vyskytuje v této obci skutečnost, že Romové tady nemají možnost získání pracovního uplatnění. Skoro všichni jsou závislí na sociálních dávkách, invalidních důchodech. Z toho vyplývají problémy s placením nájmeného a dalších služeb, spojených s bydlením. U některých rodin je přerušena dodávka el. proudu pro neplacení záloh. Další sociálně patologické jevy: prostitute, zadlužování rodin, krádeže kovů. Část mladých Romů pracují pro obec v rámci veřejně prospěšných prací.

Ondřej Šoma – zastupitel obce : Veškerý problém vidím v nezaměstnanosti romských občanů. Je tady velká nezaměstnanost, na kterou v obci pracujeme a snažíme se Romům nabídnou alespoň menší práci v obci, nebo nedalekých lesů. Samozřejmě, že tady je i problém s poskytováním bytů pro Romy. Obec již nemá byty pro mladé rodiny.

Město České Budějovice

Další vytipovanou obcí pro činnost agentury je krajské město. Podle odhadů romských poradců a aktivistů žije ve městě skoro přes 2000 Romů. Početná skupina romských spoluobčanů bydlí na sídlišti Máj, kde se nejvíce vyskytují negativní jevy ve vzájemném soužití majoritní a minoritní společnosti. Na tomto sídlišti bydlí skoro 850 Romů, což nejen majoritní společnost, ale i samotní Romové vnímají jako velký problém. Obyvatelé tohoto sídliště se obávají, aby tady nevzniklo druhé romské sídliště po vzoru Chánova. I z důvodu kumulace Romů tady vznikají problémy jak se zaměstnaností a bydlením mladých rodin, tak problémy s užíváním drog a dalších omamných látek. Dochází k velkému zadlužování romských rodin (úvěry za vysoký úrok), rušení nočního klidu, krádeže a další negativní jevy.

Neblaze proslulé je sídliště Máj v Českých Budějovicích, kde v bloku panelových domů žijí Romové v přeplněných bytech. Ve dvou ulicích s největší koncentrací žije až 300 Romů, v jedné z nich tvoří až 70 procent obyvatel. Lidé, kteří nepatří k romské menšině, se snaží odsud odstěhovat, ale byty jsou téměř neprodejně. Naopak Romové se prý na Máj stěhují rádi i z bytů v centru města. "Mají tendenci se sdružovat - tam, kde je jich hodně, se cítí bezpečněji. Okolí sužuje kriminalita a nepořádek, magistrát by rád na tomto místě zaměstnal romského strážníka, ale dosud nikoho na práci nesehnal. Funguje tady úklid sídliště, který obstarává firma Milan Kroka ve spolupráci s Magistrátem města České Budějovice. Situaci na sídlišti by zklidnil i vznik komunitního centra nabízejícího program

pro volný čas mladým Romům. Hlavní problém je v nedostatku bytů pro sociálně slabé občany ve městě.

Město Tábor

Jedná se o čtyřpatrový činžovní dům. Většina bytů je malometrážních (1+1 nebo 2+1), dva jsou větší. Byty 3. a 4. kategorie Dům je součástí běžné zástavby, cca 5 – 10 minut od centra. V sousedním domě bydlí také sociálně slabí lidé, nejedná se ale o neplatiče. S výjimkou dvou bytů, které jsou vybaveny vlastní sprchou, užívají nájemníci společné sociální zařízení na chodbě. V domě je pouze studená voda. Některé domácnosti si na vlastní náklady pořídily bojler. Topí se tuhými palivy. Do domu není zaveden plyn Kombinace dlouhodobé existence a řízeného přistěhování Romové v domě bydleli již před rokem 1989. V 90. letech sem byli stěhováni neplatiči z městských nájemních bytů. V minulosti si několik rodin našlo práci a odstěhovaly se z lokality. Většinou zde ale po čase opět skončily U většiny obyvatel je využíván institut zvláštního příjemce Naprostá většina obyvatel je závislá na sociálních dávkách. Někteří muži sezónně pracují na výkopových pracích (většinou "načerno"). Ve městě působí několik romských firem (pomocné stavební a výkopové práce). Obyvatele lokality tyto firmy najímají zcela výjimečně. Někteří obyvatelé lokality si přivydělávají sběrem šrotu. Jen výjimečně se vyskytuje prodej drog a drobné krádeže (barevné kovy, zboží v supermarketech. Ojedinele se vyskytuje gamblerství, narkomanie a alkoholismus. Velký problém představuje zadlužování u firem půjčujících na vysoký úrok a exekuce dávek sociální podpory. Mgr. Silvie Kováčová – Městský úřad Tábor RP: Nejhlavnější důvod takového stavu v lokalitě je neochota spolupracovat Romů s městem na některých záležitostech, jako je samostatný úklid prostor v domě i okolí. Taky je to daným velkou nezaměstnaností Romů – mají problém si najít dobrou placenou práci a od toho se odvíjí i další problémy jako je nepřidělování bytů pro mladé rodiny apod. Neziskové organizace se snaží tento problém odstraňovat.

Město Český Krumlov

Tato lokalita se vyznačuje šesti- až sedmipatrovými panelovými domy ve třech ulicích ve staré části sídliště Byty jsou 1. kategorie. Celé sídliště je "odříznuté" od zbytku města. Nejbližší sociálně nevyloučení bydlí ve stejných či sousedních domech. Občanská vybavenost (základní služby a obchody) se nachází přímo na sídlišti. Z celkového počtu 829 bytů jich nejvíce vlastní stavební bytové družstvo, o něco méně jich je v osobním vlastnictví, část jich je dosud ve vlastnictví města. Problémy s neplatičstvím se údajně příliš nevyskytují. Institut zvláštního příjemce není využíván.

Výjimečně jsou využívány splátkové kalendáře Lokalita vzniklá nově kombinací "přirozeného" a řízeného sestěhování Před rokem 1989 na sídlišti bydlelo jen několik romských rodin. V devadesátých letech zde byly nabízeny byty Romům jako náhradní bydlení za privatizované a restituované byty v centru města. V současné době má neromské obyvatelstvo tendenci stěhovat se ze sídliště. Většina obyvatel je závislá na sociálních dávkách. V sezóně část mužů pracuje ve stavebnictví, často "načerno". Ve městě působí několik romských firem (např. Dezider Dunka – romský podnikatel). Nejvýznamnější z nich každoročně zaměstnává až 30 Romů na veřejně prospěšné práce - VPP (úklid veřejných prostranství, úprava zeleně). Většinou jsou takto zaměstnáváni příbuzní. Jen výjimečně dochází k drobným krádežím. Ojedinele se vyskytuje gamblerství, narkomanie a alkoholismus. Problémem je zadlužování u firem půjčujících na vysoký úrok. Hlavním problémem pro Romy je viděn v nedostatku startovních bytů pro mladé zakládající romské

rodiny. Město by mělo zpracovat a požádat instituce o dotaci jako se to děje momentálně na Slovensku s cílem vystavit startovní byty pro soc. slabé občany.

Město Prachatice

Romové bydlí v jednotlivých činžovních domech v několika ulicích v okolí náměstí. Některé z domů mají být privatizovány. Město hledá pro jejich obyvatele možnosti náhradního bydlení. Neplatičství se v současnosti příliš nevyskytuje. V minulosti pro neplatiče instalovány 4 unimobuňky. V současnosti v nich žije jen jedna romská rodina. Lidé v buňkách většinou nebydlí dlouho. Současní obyvatelé lokality jsou ve většinou potomky olašských Romů, kteří do města přišli koncem 50. let. Migrace ze Slovenska jen z důvodu uzavírání sňatků. Během jara a léta dlouhodobé návštěvy příbuzných ze Slovenska. Ke stěhování z lokality prakticky nedochází. Většina obyvatel je závislá na sociálních dávkách. Někteří příležitostně pracují "načerno" (výkopové práce v Českém Krumlově, podomní prodej). Ve městě působí romská firma (úklidové práce pro město; dostává příspěvek na 5 VPP od úřadu práce, netýká se olašských Romů). Ojedinele se vyskytuje prostituce (mimo město), lichva (lichvář žije přímo v lokalitě), kapesní krádeže a drobné krádeže (páchané dětmi). Problémy s hazardem (karty). Problém zadlužování u firem půjčujících na vysoký úrok.

Největší problém u Romů v Prachaticích je jejich nedostupnost k jazyku, porozumění i se spolupráci s ostatními Romy ve městě. Jinak se tady založilo romské OS Lungo Drom, které by mělo pomoci Romům k smysluplné práci s dětmi mládeži, i dospělými a hlavně spolupráci s městem Prachatice. Problémy jsou stejné jako jsou i v ostatních městech, bydlení, nezaměstnanost a u nás se jedná o hluk v lokalitách kde žijí Romové s ostatními občany města.¹⁵

Obec Přídolí

Lokalita zahrnuje bytovku o 9 bytech (8x 2+1, 1x garsoniéra). Za prostorově vyloučenou je možné považovat celou osadu tvořenou 2 bytovkami a několika většinou opuštěnými zemědělskými staveními. Občanská vybavenost je v Přídolí, některé služby až v Českém Krumlově. Končí zde silnice, autobus sem zajíždí 3x denně. Nejbližší sociálně nevyloučení bydlí ve vedlejší bytovce (dříve součást lokality). V současné době prochází bytovka rekonstrukcí. Postupně mají být rekonstruovány všechny byty. Vlastníkem bytovky (stejně jako té sousední) byl původně státní statek. Romové zde bydleli již od 70. let. Obě bytovky byly obydleny výhradně Romy. V roce 1999 byla druhá z bytovek zrekonstruována, byly zavedeny nájemní smlouvy na dobu určitou s možností prodloužení. Většina z obyvatel z ní byla odstěhována nebo se odstěhovali sami (do Týna nad Vltavou, Petrova Dvora aj.). Dnes slouží jako "startovací" bydlení pro mladé rodiny. V každé rodině někdo pracuje – menšina trvale, část legálně příležitostně (pro firmu v Přídolí, která je mimo jiné pověřena rekonstrukcí bytovky, či pro obec – výkopové práce) a část "načerno". V sezóně si obyvatelé přivydělávají sběrem a prodejem léčivých rostlin, borůvek, hlemýžďů a hub. Někteří muži rozebírají staré vraky aut (v současnosti ale v menší míře). Problémem je zadluženost u firem poskytujících úvěry na vysoký úrok. V minulosti se ojedinele vyskytly krádeže (vykrádání chalup, benzín z aut), kterých se údajně dopouštěli spíše příbuzní, kteří zde pobývali na návštěvách. V současnosti se nevyskytuje větší problém.

¹⁵ Informaci poskytla Marcela Sovová – soc. pracovnice RP.

Obec Volary

Jedná se o tři patrové a jeden přízemní dům stojící proti sobě. Dva patrové domy jsou po 6 bytech, jeden o 5 bytech, přízemní dům o 3 bytech. Všechny byty jsou 2. kategorie. Dva domy jsou po rekonstrukci fasády (2002). Interiéry jsou v horším stavu, střechy v dobrém. Jeden dům má narušenou statiku střechy. Město výhledově uvažuje o rekonstrukci či demolici. Část obyvatel má staré smlouvy na dobu neurčitou. V současnosti se přechází na smlouvy na dobu určitou (1 rok). Vyskytují se případy neplatičství za nájemné a za vodu. Institut zvláštního příjemce je využíván jen se souhlasem nájemníka. Jsou využívány splátkové kalendáře. V případě nespolupráce podávají návrh na zrušení smlouvy a vystěhování (táhne se i několik let). Město disponuje 7 holobyty (v současnosti obývá holobyt 1 romská rodina ze Slovenska). Za poslední 3 roky z lokality vystěhovány 3 rodiny s náhradou (nevyužily jí a odešly jinam). Nyní 3 rodiny v návrhu na vystěhování. Plní-li obyvatelé holobytu povinnosti, mohou po čase opět získat městský byt. Na konci 80. let se obyvatelé starší zástavby stěhovali do nově postavených paneláků a ti nejstarší do Domova důchodců – uvolněné byty přidělovány Romům – první romská rodina se nastěhovala r. 1987, trend pokračoval i po roce 1989. Vedle popisované lokality se ve městě nalézají ještě dvě menší lokality ohrožené sociálním vyloučením. V posledních několika letech dochází k obousměrné migraci mezi rodinami (Jáchymov, Karlovy Vary). Mladým rodinám přidělovány městské byty na sídlišti a v rekonstruovaném bytovém domě v kasárnách i v dalších domech. Nemají bodový systém, o přidělení bytu rozhoduje sociální komise. Většina obyvatel je závislá na sociálních dávkách. Dva Romové jsou zaměstnaní na dobu neurčitou u Technických služeb města, jeden má živnostenský list, několik dalších pracuje sezónně. Někteří pracují příležitostně „načerno“. Někteří si přivydělávají sběrem kovů. Ojedinele se vyskytuje narkomanie (mezi mladistvými). Problémem je zadlužování u firem půjčujících na vysoký úrok.

Město Jindřichův Hradec

Sociálně vyloučena lokalita se vyznačuje dvoupatrovým domem s holobyty pro sociálně slabé občany a neplatiče. Byty o velikosti 1+1 a 2+1. Předměstská lokalita, situována za řekou – dále od mostu. Dům byl v roce 2002 rekonstruován. Nájemní smlouvy jsou uzavírány na dobu určitou. Problémy s neplatičstvím jsou řešeny institutem zvláštního příjemce. Staré dluhy jsou spláceny pomocí splátkových kalendářů. Splácení je podmínkou pro prodloužení nájemní smlouvy. Lokalita vznikla v roce 2002 jako náhradní ubytování pro část obyvatel jednoho domu v centru města, ve kterém město zřídilo dům s pečovatelskou službou (části obyvatel domu byly nabídnuty byty na sídlišti či v jiných částech města). Před nastěhováním byl dům kompletně rekonstruován. V současné době objekt slouží jako holobyty pro sociálně slabé. Do lokality jsou stěhováni neplatiči a "nepřízpůsobiví" obyvatelé městských bytů. Imigrace ze Slovenska jen za účelem uzavření sňatku. Podle informací od městského úřadu je po uhrazení všech pohledávek vůči městu možné požádat o přidělení bytu v jiné části města. Ve skutečnosti se tak neděje. Pokud se někde obyvatelé stěhují, tak k příbuzným. Někteří muži příležitostně pracují "načerno" (kopáčské práce). Někteří si přivydělávají sběrem železa a rozebíráním vraků aut. Ve městě je několik romských firem (kopáčské a pomocné stavební práce). Ojedinele dochází ke krádežím kabelů a kovů a k jiným drobným krádežím. Ojedinele se vyskytují problémy s gamblerským a alkoholismem. Problémem je zadlužování u firem poskytujících úvěry na vysoký úrok.

Zaměstnanost

V kraji Vysočina je zaměstnanost romského obyvatelstva jedním z klíčových problémů komunit označených jako vyloučené. Podle Gabalovy analýzy se podíl nezaměstnaných, převážně romských obyvatel, v těchto lokalitách odhaduje na 70 až 95 %. Vysoká nezaměstnanost romských obyvatel souvisí (až na město Jihlava) s vysokou nezaměstnaností v obcích, v jejichž územním obvodu se tyto lokality nacházejí. Například v obci Kojatice je míra nezaměstnanosti 17,6 %, Jaroměřice nad Rokytou 14,2 % a Telč 14 %.

Aktivizační politika úřadů práce v kraji Vysočina je spojena s realizací projektů na podporu zaměstnanosti mládeže (např. projekt „Malá řemesla“), na podporu poskytování služeb při hledání zaměstnání a na podporu individuálního vzdělávání osob ohrožených sociálním vyloučením. Řešením nezaměstnanosti obyvatel vyloučených lokalit se v kraji Vysočina zabývají organizace a firmy, mezi něž patří především Oblastní charita Jihlava, Oblastní charita Třebíč, Romská jednota Vysočina, Sdružení Romů a národnostních menšin v Jihlavě, firma Ladislav Vašek ad.

Vzdělání

Podle informací odboru školství, mládeže a sportu Krajského úřadu kraje Vysočina jsou v současné době v kraji Vysočina zřízeny 3 přípravné třídy pro žáky se sociálním znevýhodněním, které navštěvuje 37 dětí. Tyto přípravné třídy jsou zřízeny na 2 základních školách v krajském městě Jihlava, kde je soustředěn největší počet romských občanů a na 1 základní škole ve Žďáře nad Sázavou. Pozice asistenta pedagoga pro žáky se sociálním znevýhodněním je vytvořena na 4 základních školách v Jihlavě. V kraji Vysočina není zřízena samostatná třída specializované péče pro děti se sociálním znevýhodněním.

Bydlení

V kraji Vysočina bylo Gabalovou analýzou z roku 2006 označeno celkem 11 lokalit jako vyloučených nebo ohrožených sociálním vyloučením. Jedná se o lokality v okresech Jihlava (celkem 5, z toho 3 přímo v Jihlavě), Třebíč (celkem 4 lokality, z toho 2 ve městě Třebíč) a Havlíčkův Brod (celkem 2 lokality, z toho 1 ve městě Havlíčkův Brod). Dle Gabalovy analýzy i na základě informací získaných od romských poradců se odhaduje, že v těchto lokalitách žije 1800 až 2000 romských obyvatel. Stav bydlení byl Gabalovou analýzou označen v 1 případě za bezvadný, 9 případech za solidní a ve 2 případech za špatný. Úroveň zadluženosti nelze přesněji specifikovat. Romští poradci uvádějí, že ve většině případů není známa a že se jedná spíše o zadlužené jednotlivce. Pouze v případě Města Chotěboř se uvádí, že zadluženost je poměrně vysoká (různé nebankovní půjčky) – bez konkrétních údajů.

¹⁶ Kapitola je zpracována na základě informace poskytnuté vedoucím odboru sekretariátu kraje Vysočina, dopisem ze dne 28.1. 2008

Institut „náhradního příjemce“ nebyl v roce 2007 většinou využíván. Jeho použití uvádí například Město Chotěboř (úhrada stravného nezletilým dětem) a Statutární město Jihlava (v ojedinělých a odůvodněných případech).

Sociální vyloučení

V současné době působí v kraji Vysočina celkem 14 neziskových organizací, které se zabývají romskou problematikou. Podle poskytnutých informací obce převážně mají zpracovány komunitní plány a ve vztahu k romským obyvatelům v nich řeší například rozšíření bezplatného poradenství vyplývajícího ze zákona (Světlá nad Sázavou), zřízení zařízení „Dům na půli cesty v regionu“ (Velké Meziříčí), zřízení nízkoprahového centra (Moravské Budějovice). Žádná z obcí neuvádí, že by měla vypracovanou vlastní analýzu sociálního vyloučení.

Pracovní pozice romského poradce (případně pracovní místo, pro které je stanovena pracovní náplň ve vztahu k řešení romské problematiky) je v současné době zřízena 13 obcemi kraje Vysočina (Jihlava, Třebíč, Žďár nad Sázavou, Havlíčkův Brod, Pelhřimov, Chotěboř, Moravské Budějovice, Telč, Velké Meziříčí, Humpolec, Světlá nad Sázavou, Pacov, Náměšť nad Oslavou). Pracovní úvazky těchto pracovníků nejsou sledovány. Regionální rozložení dle našeho názoru odpovídá stavu a problémům, které obce ve vztahu k příslušníkům romské komunity řeší.

Zaměstnanost

Podpora zaměstnanosti a vzdělanosti Romů v Novém Bydžově

Realizátor - Město Nový Bydžov, spolupracující organizace ZEM a.s.; Stavoka a.s.; Nobystav s.r.o.; Oblastní nemocnice Jičín a.s.; Agropodnik Humburky a.s.

Cíle projektu: osvojení pracovních návyků, sociálních dovedností, kvalifikace v oboru u skupiny Romů, cílovou skupinou byli Romové v Novém Bydžově – 6 mužů a 6 žen. Zásadní strategií je podporované zaměstnání Romů po dobu 15 měsíců u řešitelské organizace a u partnerů, tato doba je dostatečně dlouhá pro vytvoření pracovních návyků. Zároveň je v prvních měsících zajištěno vzdělávání o objemu 652 hodin odborného výcviku a průběžné aktivity, jehož výstupem je akreditovaný certifikát. Vzdělávání je zabezpečeno vždy v oboru vykonávané práce, tj. pěstitelské práce, kuchařské práce a stavební dělník. V druhé etapě je pro muže zajištěn výcvik pro řídičské oprávnění skupiny T. Projekt je realizován v úzké vazbě řešitelského týmu a partnerů, pověřené osoby jsou v neustálém kontaktu tak, aby byla soustavně zajišťována motivace Romů k setrvání ve vzdělávání a zaměstnání.

Vzdělání - šance k zaměstnání

Realizátor - Dům dětí a mládeže, Děčko Náchod, 54701 Náchod, Zámecká 243, spolupracující organizace jsou Úřad práce v Náchodě, Romské komunitní centrum Náchod, Klub SUN – Hopsáček.

Cíle projektu: Pomoci získat zaměstnání skupinám osob postižených nebo ohrožených dlouhodobou nezaměstnaností. Cílové skupiny: Uchazeči o zaměstnání, zájemci o zaměstnání, zaměstnanci ohrožení nezaměstnaností; romská mládež ve věku 15 – 26 let; matky s dětmi do 15 let – zejména na mateřské nebo rodičovské dovolené; osoby starší 50 let.

Motivační blok „Zkusit to spolu“

V rámci nového vymezení nástrojů aktivizační politiky zaměstnanosti (Zákon o zaměstnanosti č. 435/2004 Sb., ve znění pozdějších předpisů) byly nově zařazeny programy k řešení zaměstnanosti, které mohou být realizovány prostřednictvím spolupráce úřadu práce s dalšími institucemi včetně mezinárodní spolupráce. Na tomto principu vznikl i projekt „Zkusit to spolu“ občanského sdružení Salinger v Hradci Králové, který byl financován ze Společného regionálního operačního rozvoje programu (SROP) a soustředil se na zlepšení přístupu klientů na trh práce. Realizátorem projektu bylo zvoleno Komunitní centrum Amaro Phurd, které využilo znalostí poměrů uvnitř romské komunity. Klienti k aktivitám pořádaným v KC Amaro Phurd přistupovali s větší důvěrou a otevřeností, nežli by tomu bylo při jednání s oficiálními úřady.

Projekt probíhal ve spolupráci s královehradeckým Úřadem práce a byl zaměřen na klienty ve věku 15 – 25 let ze sociálně znevýhodňujícího prostředí. Byl plánovaný pro 60 klientů formou motivačních bloků – jednodenních a výjezdních. Samotné realizace motivačních bloků stála na práci se skupinou, která se lépe uplatňuje v práci s romskou komunitou. Byl kladen důraz na skupinovou dynamiku a soudržnost vytvořených skupin.

¹⁷ Kapitola je zpracována na základě informace poskytnuté hejtnanem Královehradeckého kraje, dopisem ze dne 28.1. 2008

Motivační program pro nezaměstnané evidované na Úřadu práce, Milíčův Dům, Jaroměř

V červnu 2007 byl realizován týdenní motivační program pro mladé lidi, kteří po ukončení povinné školní docházky nepokračovali dále ve studiu a přihlásili se na Úřad práce. Cílem programu bylo motivovat tyto mladé lidi k návratu do školy. Celkem se do programu zapsalo 9 mladých lidí, 5 z nich program dokončilo a 3 chlapci dodnes studují na střední škole. Program byl organizován ve spolupráci s Úřadem práce v Jaroměři a firmou POE EDUCO. Jednalo se o romskou mládež. Uplatnění na trhu práce - Mladí lidé romské národnosti mohli v Milíčově domě získat informace ohledně možností pracovního uplatnění, volných pracovních míst. Pracovníci s nimi konzultovali, jak nejlépe pracovní místo získat, jakým způsobem se o něj ucházet.

Veřejně prospěšné práce, město Broumov

Město Broumov již dlouhodobě spolupracuje s Úřadem práce v Náchodě při vytváření pracovních míst zejména pro možnost zaměstnávání osob bez vzdělání, zejména Romů, v rámci veřejně prospěšných prací (VPP). V roce 2007 bylo vytvořeno 30 pracovních míst, obsazovaných převážně romskými uchazeči o zaměstnání, kteří dlouhodobě nemohou získat zaměstnání. Vytvořené pracovní skupiny s důsledným vedením byly využívány nejen na úklid města, ale i na jednoduché stavební a údržbářské práce. Někteří pracovníci mají absolvovány i kurzy na obsluhu různých mechanismů. Výsledky jejich práce v loňském roce byly kladně přijímány i širokou veřejností. Zhruba deset těchto míst bylo obsazeno mladistvými uchazeči o zaměstnání, kteří po základní škole nenastoupili ke studiu na střední škole nebo jej předčasně ukončili. Pro ně byl opět ve spolupráci s úřadem práce vytvořen speciální program, na jehož základě v kombinaci s běžným zaměstnáváním probíhalo i vzdělávání mladistvých, zaměřené na motivaci k jejich dalšímu vzdělávání na středních školách či získání speciálních pracovních dovedností formou rekvalifikací apod.

V návaznosti na tento program se od října 2007 rozběhl další projekt úřadu práce s názvem „Circuit“ (= oběh, kroužení), zaměřený na zaměstnání mladistvých, kdy tyto uchazeči postupně „kolují“ po několika předem nasmlouvaných okolních firmách, kde si mohou jednak vyzkoušet práci v různých profesích, ale i získávat základní pracovní návyky. Díky takto získaným zkušenostem následně mohou absolvovat rekvalifikaci či zaučení v oboru, který je nejvíce zaujal nebo ve kterém by mohli získat dlouhodobé pracovní uplatnění.

V rámci aktivit Města Broumova ve snaze eliminovat nezaměstnanost Romů bylo podpořeno vytvoření samostatné čtyřčlenné romské pracovní skupiny, která na základě vlastního živnostenského oprávnění v roce 2007 realizovala zakázky obce na provádění drobných stavebních a údržbářských prací zejména v oblasti oprav bytového fondu a majetku města.

Město Dobruška

Aktivní politika úřadu práce ve směru k sociálně vyloučeným příslušníkům romských komunit je realizována prostřednictvím veřejně prospěšných prací a motivačních kurzů.

Veřejně prospěšné práce - Z pracoviště ÚP v Dobrušce jsou umístřováni klienti z romských komunit zejména Městu Dobruška - 10 klientů, Městu Opočno - 2 klienti, OÚ České Meziřičí - 2 klienti, OÚ Králova Lhota - 1 klient, OÚ Přepychy - 2 klienti.

V posledních dvou letech se přístup některých radnic ve vztahu k zaměstnávání romských občanů na VPP výrazně posunul kupředu. Dříve býval problém zaměstnat byt' jen jednoho Roma ročně a dnes se daří i 10 klientů za rok v jedné obci. Důležitá je i znalost prostředí a opravdový zájem klientů pracovat. Vzdělávací projekty podporované Evropským sociálním fondem (ESF) pomáhají snižovat nezaměstnanost, podporují sociální začleňování dlouhodobě nezaměstnaných a lidí ohrožených nezaměstnaností. Účastníci získají teoretické znalosti i praktické zkušenosti. Jednotlivé projekty jsou úřadem práce intenzivně nabízeny také uchazečům z romských komunit (např. projekt Najdi si práci v Královéhradeckém kraji, Vzdělání – nová šance pro ženy, Odrazový můstek – podpora aktivního vstupu mládeže na trh práce) - 1 klientka v roce 2007 účast v projektu Flop - rozvoj základních kompetencí požadovaných trhem práce u dlouhodobě nezaměstnaných se zdravotním postižením, 1 klient v roce 2006 účast v projektu Odrazový můstek.

Motivační kurzy jsou zaměřeny zejména na dlouhodobě nezaměstnané a motivace k aktivnímu přístupu při hledání zaměstnání. Na březen 2008 je připraven tento kurz pro 1 klientku s tím, že po jeho ukončení bude učiněna nabídka VPP u Města Dobrušky. Spolupráce s ÚP je velmi dobrá, snaží se poskytnout klientům kvalitní servis, který klienti nemají často ani chuť využít.

Sociální vyloučení

Královéhradecký kraj se aktivně zapojuje do řešení situace sociálně vyloučených lokalit. Spolupracuje s nestátními neziskovými organizacemi, s obcemi s rozšířenou působností Královéhradeckého kraje, se školami a školskými zařízeními. Královéhradecký kraj dlouhodobě a systematicky podporuje organizace, které pracují s cílovou skupinou obyvatel sociálně vyloučených lokalit. Podpora se uskutečňuje v několika rovinách – v metodických poradách pro poskytovatele, v konzultacích k dotačním programům financovaným z rozpočtu Královéhradeckého kraje, ve finanční podpoře projektů, apod. Královéhradecký kraj zahrnul tyto organizace do Střednědobého plánu sociálních služeb, který tvoří od roku 2006. Královéhradecký kraj nabízel všem organizacím, které poskytují sociální služby, tedy i organizacím spolupracujícím s obyvateli vyloučených lokalit, účast v některých svých projektech hrazených z ESF:

- Vytváření místního partnerství – benchmarking sociálních služeb v Královéhradeckém kraji;
- Vzdělávání poskytovatelů a zadavatelů sociálních služeb na území Královéhradeckého kraje;
- Vzdělávání poskytovatelů sociálních služeb v zavádění standardů kvality sociálních služeb k funkční a efektivní Síti sociálních služeb v Královéhradeckém kraji.

Královéhradecký kraj podporuje tyto organizace dvěma způsoby. Jedním ze způsobů je kladné doporučení k projektovým žádostem jiných donátorů. Druhým způsobem je dotační řízení Královéhradeckého kraje. V roce 2007 Královéhradecký kraj podpořil zmíněné organizace částkou 830 000,- Kč.

Institut Zvláštního příjemce dávky – není často využívaným nástrojem, protože se z různých důvodů neosvědčil. Více se s klienty využívají splátkové kalendáře.

Broumov A

Poloha lokality v rámci obce: Běžná zástavba. Stará zástavba pod centrem města, která postupně vede až na konec města.

Míra prostorového vyloučení: Žádné. Domy, v nichž žijí Romové, jsou promíchané s domy, které obývají neromové. V některých případech bydlí Romové s neromy v jednom domě, v některých ve vedlejších domech či přes ulici. Občanská vybavenost a služby jsou v dosahu cca 15 minut chůze.

Stav domu/ů: Solidní. Místy opadaná omítka

Vybavenost domu/ů: Část standardní výbavy chybí. Ve většině bytů není k dispozici teplá voda. Vybavenost se odvíjí od kategorie bytu (v některých případech je i teplá voda k dispozici).

Vlastník nemovitosti: Obec (80%), soukromí vlastníci (20%)

Počet obyvatel lokality: stovky

Broumov B

Poloha lokality v rámci obce: Běžná zástavba. Stará zástavba na konci města, dříve dělnické domy.

Míra prostorového vyloučení: Žádné. V domech bydlí i neromští sociálně slabší občané, jsou mezi nimi i sociálně nevyločení. Naproti v ulici jsou rodinné domy. Občanská vybavenost a služby jsou v dosahu cca 15 minut chůze.

Stav domu/ů: Solidní. Domy jsou staré, cihlové, místy je opadaná omítka, pár oken je prasklých (ojediněle).

Vybavenost domu/ů: Standardní výbava. Topí se kamny na tuhá paliva. Ve výjimečných případech není k dispozici teplá voda, většina bytů je vybavena bojlerem. Elektřina byla v minulosti odpojena, v současnosti funguje. V okolí domu jsou staré automobilové vraky a černé skládky.

Vlastník nemovitosti: Obec. Často se vyskytuje neplatičství.

Počet obyvatel lokality: 76-100

Broumov C

Poloha lokality v rámci obce: Centrum. Objekt se nachází cca 5 minut chůze od náměstí.

Míra prostorového vyloučení: Žádné. Sociálně nevyločení žijí v těsném sousedství. Občanská vybavenost je velmi dobrá. Služby jsou v dosahu cca 10 minut chůze.

Stav domu/ů: Solidní. Dům je v poměrně špatném stavu. Omítka je opadaná. Ve zdech chybí cihly. Okna jsou rozbitá, v přízemí jsou nahrazena dřevěnými deskami a igelity. Dům byl zasažen záplavami.

Vybavenost domu/ů: Část standardní výbavy chybí. Topí se pevnými palivy. Voda se ohřívá na kamnech.

Vlastník nemovitosti: Obec. Vyskytují se problémy s neplacením nájmu.

Počet obyvatel lokality: 76-100

Broumov – Meziměstí A

Poloha lokality v rámci obce: Běžná zástavba. Lokalita se nachází v centru horské vesničky spadající pod Meziměstí

Míra prostorového vyloučení: Částečné. Domek je od silnice oddělen malým potokem. Vedle domu je už jen fotbalové hřiště. Sociálně nevyločení obyvatelé bydlí několik metrů od lokality přes silnici. Občanská vybavenost je dostupná v Broumově nebo v Meziměstí (20 – 30 minut autobusem či vlakem). Obyvatelé lokality vlastní automobil.

Stav domu/ů: Špatný. Dům zvenku není omítnut. Obytná je pouze půlka domu, druhá půlka se rekonstruuje. Uvnitř se místy v omítce objevují praskliny.

Vybavenost domu/ů: Část standardní výbavy chybí. Topí se kamny na tuhá paliva. V domě není k dispozici voda. Obyvatelé pro ni chodí k sousedce nebo do potoka. V objektu jsou dále jen suché záchody a není zde koupelna.

Vlastník nemovitosti: Obyvatelé lokality

Počet obyvatel lokality: 15-25

Broumov – Meziměstí B

Míra prostorového vyloučení: Žádné. Sociálně nevyloučení obyvatelé žijí v bezprostřední blízkosti lokality. Občanská vybavenost je dostupná cca 5 – 15 minut pěšky od lokality nebo v Broumově, který je v dosahu cca 15 minut za použití autobusové dopravy.

Stav domu/ů: Solidní

Vybavenost domu/ů: Část standardní výbavy chybí. Topí se kamny na tuhá paliva. Do jednoho z domů není zavedená teplá voda, ve druhém je odpojená v bytech neplatičů. V bytech neplatičů je odpojena elektřina. Dochází zde k nelegálnímu odběru. V jednom domě jsou pouze suché záchody.

Vlastník nemovitosti: Obec. Někteří obyvatelé lokality dluží vysoké částky za nájem. Problém město řeší splátkovými kalendáři a uzavíráním nájemních smluv na dobu určitou.

Počet obyvatel lokality: 15 -25

Dobruška - České Meziříčí

Poloha lokality v rámci obce: Periferie. Lokalita se nachází na okraji vesnice.

Míra prostorového vyloučení: Částečné. Nejbližší sociálně nevyloučení obyvatelé bydlí cca 400 metrů od lokality. Základní občanská vybavenost je v dosahu cca 5 – 15 minut chůze, nebo cca 10 minut autobusem v Opočně.

Stav domu/ů: Špatný. Objekt není udržovaný majiteli. Před cca 10 lety ho vlastnil cukrovar České Meziříčí. Ten zde postupně poskytl ubytování romským rodinám (ti pracovali v cukrovaru). Neromské rodiny se postupně vystěhovali z domu „hrůzy“. Poté dům cukrovar prodal romské rodině (dodnes není doplacen). Nyní je stav budovy špatný, některá okna jsou rozbitá, dům má popraskanou omítku, která místy opadáva. Okolo objektu se hromadí odpadky. Kůlny jsou v hrozném stavu. Sklep je stále podmáčen (spodní voda a časté problémy s odpady)

Vybavenost domu/ů: V domě se nachází 9 bytů, od 1+0 po 3+1. Dům má 3 nadzemní podlaží. Byty jsou 3. kategorie, soc. zařízení jen v některých bytech. Jinak společné vřdy pro dva byty. Topí se tuhými palivy. Elektřina je v současnosti dostupná všem nájemníkům (nájemníci mají často problémy s hrazením faktur). Teplá voda se většinou ohřívá na kamnech, někteří mají bojler. Problémy hlavně dodávkou vody (dříve neplacení faktur–jeden vodoměr na patce domu společný pro všechny nájemníky). V současné době problém s placením (neochota dodavatele vody brát zálohové platby od jednotlivých nájemníků složenkou). Jinak v minulosti dluh cca 100 000,- Kč (vše uhradili a ještě měli v loňském roce přeplatek cca 50 000,-Kč). Vše hrazeno z příspěvku na bydlení z SSP. S účinností nového zákona další problémy s hrazením.

Vlastník nemovitosti: Jejich obyvatelé – romští manželé

Počet obyvatel lokality: cca 115

Dobruška - Polická cihelna

Typ lokality: Obytné domy - budovy v areálu bývalé Cihelny Pulice. Skládá se z 5 domů (4 patrové vilky a jeden přízemní objekt).

Poloha lokality v rámci obce: Periferie. Lokalita se nachází mezi Opočnem a Dobruškou.

Míra prostorového vyloučení: Plně vyloučení. Nejbližší sociálně nevyloučení obyvatelé bydlí cca 2 km od lokality. Základní občanská vybavenost je v dosahu cca 25 minut chůze, nebo cca 10 minut vlakem v Opočně, a Dobrušce. Spojení pouze železniční dopravou.

Stav domu/ů: Špatný. Objekty nejsou udržované majitelem. Před lety objekty vlastnila Cihelna Pulice, pak soukromí vlastníci, poté správce konkurzní podstaty a nyní nový soukromý vlastník. Cihelna postupně poskytla ubytování romským a neromským rodinám (ti pracovali v cihelně). Neromské rodiny se postupně vystěhovali z domů a bytů. Nyní je stav budov špatný, některá okna jsou rozbitá (jsou v nich pouze igelity), domy mají poškozené či rozebrané střechy, popraskanou omítku, která místy opadává. Nový majitel přislíbil, že dá vše postupně do pořádku. Zatím však pouze zvýšil nájemné.

Vybavenost domu/ů: V domech se nachází 12 bytů, od 1+0 po 3+1. Vilky mají 1 nadzemní podlaží. Byty jsou 3. a 4. kategorie, soc. zařízení v některých bytech úplně chybí. Topí se tuhými palivy. Elektřina je v současnosti dostupná všem nájemníkům (nájemníci mají často problémy s hrazením faktur). Teplá voda se většinou ohřívá na kamnech, někteří mají bojler. Problémy hlavně dodávkou vody a placením nájemného.

Vlastník nemovitosti: soukromý vlastník

Počet obyvatel lokality: cca 40

Dobruška - Olešnice v Orlických horách

Typ lokality: Obytný dům - budova uprostřed obce

Poloha lokality v rámci obce: Lokalita se nachází uprostřed obce.

Míra prostorového vyloučení: Nejedná se o prostorové vyloučení, ale sociální. Obyvatelé nejsou přijímáni starousedlíky a ani vedením obce. Jedná se o rodiny romské, smíšené i z majoritní společnosti s nízkým sociálním statutem.

Stav domu/ů: Dům je po celkové rekonstrukci. V domě bydlí jak staří občané, tak i rodiny s dětmi.

Vybavenost domu/ů: Byty jsou charakterizovány jako byty 1. kategorie (problémy jsou v některých bytech nadměrným výskytem vody a plísní).

Vlastník nemovitosti: obec

Počet obyvatel lokality: neuvedeno

Hradec Králové – ulice Honkova

Jedná se o jednopokojové nevybavené byty pro neplatiče, v běžné zástavbě. Nachází se na okraji města a vznikla v devadesátých letech. Sociálně nevyloučení obyvatelé žijí v těsné blízkosti lokality. Základní občanská vybavenost je v dosahu cca 10 - 20 minut chůze. Dům je v dezolátním stavu, neustálý nepořádek na dvoře, špatné hygienické podmínky. Je naprosto nevyhovující pro bydlení rodin s dětmi. Lokalita se postupně ruší, obec neprodlužuje nájemní smlouvy, lokalita bude zřejmě sloužit k jiným než obytným účelům. Část standardní výbavy chybí. Topí se kamny na tuhá paliva. Do domu není zavedena voda. Zdroj vody je na dvoře. Sociální zařízení jsou společná. Do domu není zaveden plyn. Vlastníkem nemovitosti je obec.

Hradec Králové – ulice Kydlikovská

Komplex soukromé ubytovny na periferii tvořený jedním jednopatrovým domem o 10 místnostech a 3 k němu přistavěnými obytnými buňkami a garážemi, které jsou předělané na ubytovací prostory. Lokalita je z jedné strany vymezena silnicí, z druhé strany pak cestou, která vede k továrně a do průmyslové zóny. Je oplocená. Nejbližší sociálně nevyloučení obyvatelé bydlí cca 500 metrů od lokality. Základní občanská vybavenost dostupná v centru města (cca 5 - 20 minut autobusem). Stav domu je ucházející - ovšem jsou zde špatné hygienické podmínky, časté řešení deratizací. Část standardní výbavy chybí. Ve čtyřech místnostech je vytápění v podlaze, ostatní si topí elektrickými přímotopy. Topení tuhými palivy je také běžné. V obytných buňkách (garážích) se topí vlastním dřevem. Voda je pouze ve společných umývárkách. Dohromady jsou v objektu 3 záchody, 2 sprchy a pro 2 pokoje jeden dvou plotýnkový elektrický vařič. Bojlery jsou občas vypnuté kvůli tomu, že někteří neplatí nájem. Ve sprchách se netopí. Ubytovna má soukromého majitele, který využívá "neubytovatelnosti" nájemníků a požaduje neadekvátní sumy, často bez jakékoliv nájemní smlouvy či dokladu. V jedné místnosti žije cca šest lidí a výše. Lokalita vznikla nově "přirozeným" sestěhováním cca před 5 lety, kdy rodiny neplatičů z městských bytů neměly kam jít.

Počet obyvatel lokality: 51-75

Hradec Králové – ulice Okružní

Jedna dlouhá ulice rozdělená mostem magistrály s byty většinou 1. a 2. kategorie, nedaleko centra města. Sociálně nevyloučení obyvatelé bydlí ve stejných domech. Základní občanská vybavenost se nachází v centru města (cca 5 - 10 minut pěšky). V některých bytech 2. kategorie, které byly původně určeny pro neplatiče, nebyl zaveden plyn, takže teď topí dřevem a mají pouze studenou vodu. Vlastník nemovitosti je obec. Lokalita existuje od poloviny 90. let. Romové zde žijí cca 15 let. Funguje zde oblíbené komunitní centrum Amaro Phurd a občanské sdružení Laxus pro drogově závislé.

Počet obyvatel lokality: 101 – 150

Hradec Králové – ulice Pražská

Jeden činžovní dům, v běžné zástavbě. Sociální vyloučení je mírné, ačkoli je lokalita umístěna v centru, objekt je oddělen zdí. Sociálně nevyloučení obyvatelé bydlí v blízkém sousedství. Základní občanská vybavenost je dostupná v centru města (cca 2 - 20 minut pěšky). Dům byl magistrátem města roku 2002 rekonstruován. Topí se kamny na tuhá paliva. Do domu není zaveden plyn. Vlastníkem nemovitosti je obec. Lokalita vznikla nově "přirozeným" sestěhováním. Před rekonstrukcí domu v roce 2002 zde žili Romové společně s neromy. Po rekonstrukci do domu byly sestěhovány výhradně romské rodiny. V minulosti byla jedna rodina vystěhována do "holobytů" (z důvodu neplacení nájmu).

Počet obyvatel lokality: 26 -50

Hradec Králové – Černožice

Typ lokality: Ubytovna – dvoupatrový panelový dům o 48 jednopokojových bytových jednotkách

Poloha lokality v rámci obce: Běžná zástavba, Na kraji obce

Míra prostorového vyloučení: Žádné. Nejbližší sociálně nevyloučení obyvatelé žijí cca 20 metrů od lokality (hned naproti je zástavba rodinných domků). Základní občanská vybavenost je v dosahu cca 10 – 20 minut chůze nebo cca 10 – 35 minut autobusem či vlakem.

Stav domu/ů: Solidní

Vybavenost domu/ů: Standardní výbava

Vlastník nemovitosti: Jiné soukromé osoby či firmy / Obec. Ubytovna patří soukromému majiteli z Trutnova. V rámci ubytovny jsou také 4 byty obecní.

Počet obyvatel lokality: 51-75

Hradec Králové – Dohalice

Typ lokality: Dvoupatrový cihlový dům obklopený dřevěnými kolnami a dalším malým domečkem. Uvnitř je 6 jednopokojových bytů.

Poloha lokality v rámci obce: Běžná zástavba. Ač se lokalita nachází na konci obce, nejedná se o periferii, protože je součástí zástavby.

Míra prostorového vyloučení: Částečné. Dům je ohraničený z jedné strany cestou, ze dvou stran loukou, která přechází v objekt bývalého cukrovaru (nyní Kovošrot). Sociálně nevyloučení obyvatelé bydlí od lokality cca 5 metrů (přes cestu v rodinných domech). Základní občanská vybavenost je dostupná v sousedních obcích vzdálených cca 10 – 35 minut autobusem či vlakem.

Stav domu/ů: Špatný. Na popraskaných zdech je plíseň, objekt má rozbitou střechu. Kromě jednoho bytu v přízemí (kde jsou do okenních rámu přitlučené pouze desky) má objekt vyměněná okna.

Vybavenost domu/ů: Část standardní výbavy chybí. Topí se kamny na tuhá paliva (pokud se jedná o dvoupokojový byt, kamínka jsou jen v jednom pokoji, tzn. že druhý pokoj je během zimy nepoužitelný pro nemožnost jej vytopit). Vodu si obyvatelé nosí ze studny na dvorku. Suché WC je mimo dům. Odvoz komunálního odpadu obyvatelé neplatili, obec sestavila tzv. splátkový kalendář.

Vlastník nemovitosti: Jiné soukromé osoby či firmy. Vlastníkem domu je majitel, který vlastní nedaleký podnik.

Počet obyvatel lokality: 26-50

Hradec Králové – Holohlavy

Typ lokality: Blok 5 dvoupatrových domků. Celkem 12 bytů velikosti 1+1 nebo 2+1

Poloha lokality v rámci obce: Periferie

Míra prostorového vyloučení: Částečné. Lokalita se nachází na okraji vesnice, u bývalého statku. Z druhé strany přes silnici se nachází výrobní hala. Nejbližší sociálně nevyloučení obyvatelé žijí cca 10 metrů (ve stejné ulici přes cestu v domku v osobním vlastnictví). Většina základních služeb je dostupná v okolních vesnicích (cca 10 – 30 minut) za použití prostředků hromadné dopravy (autobus).

Stav domu/ů: Špatný. Domy jsou v havarijním stavu, některá okna jsou překrytá pouze foliemi, domy mají prasklé zdi a na zdech plíseň, propadají se střechy.

Vybavenost domu/ů: Část standardní výbavy chybí. Topí se v kamnech na tuhá paliva. Přívod teplé vody chybí (obyvatelé si ji musí ohřívat). Koupelnami jsou vybaveny jen ty byty, jejichž obyvatelé si je vybudovali na vlastní náklady. V současnosti jich je pět. Pro všech pět domů je jeden vodoměr. Spotřeba se rozpočítává. Ač má objekt vlastní popelnice, za domem se tvoří skládka.

Vlastník nemovitosti: Jiné soukromé osoby či firmy. Objekt vlastní soukromá osoba. V současnosti probíhá soudní spor o povahu objektu a výši nájmu.

Počet obyvatel lokality: 75 – 100

Hradec Králové – Ledce

Typ lokality: Bývalý statek (zemědělská usedlost do tvaru U) – obydlená je jen jedna polovina objektu. Součástí lokality je ještě jeden menší dům, u kterého stojí maringotka a další objekty z plechu a dřeva.

Poloha lokality v rámci obce: Periferie

Míra prostorového vyloučení: Částečné. Lokalita je částečně ohraničená plotem a přístavbami. Nachází se mimo ostatní zástavbu. Cca 30 metrů odtud se nacházejí nově postavené řadové domky, kde je mimo jiné i obecní úřad. Základní občanská vybavenost je dostupná v Třebechovicích, kam se obyvatelé lokality dostávají osobními automobily.

Stav domu/ů: Špatný. Některá okna jsou rozbitá, objekt má narušené zdivo a propadlou střechu.

Vybavenost domu/ů: Část standardní výbavy chybí. Topí se dřevem (obyvatelé na něj chodí do lesa). Přívod vody sice existuje, ale je odpojen. Obyvatelé pro vodu chodí k místní studni. Do domu není zaveden plyn ani kanalizace.

Vlastník nemovitosti: Jiné soukromé osoby či firmy. Do minulého roku byl vlastníkem objektu Pozemkový fond. V prosinci byl statek vydražen. Novým majitelem se stal soukromý podnikatel.

Počet obyvatel lokality: 26 – 50

Třebechovice pod Orebem

Typ lokality: Dvoupatrový dům ve tvaru písmene U. Byty velikosti 1+1 a 2+1. Na dvorku jsou dvě unimobuňky, které zde zůstaly po povodních.

Poloha lokality v rámci obce: Běžná zástavba

Míra prostorového vyloučení: Žádné. Nejbližší sociálně nevyločení obyvatelé bydlí od lokality cca 20 metrů přes silnici. Základní občanská vybavenost je v dosahu cca 5 – 15 minut chůze.

Stav domu/ů: Solidní. Ze strany od řeky je opadaná omítka (stav zapříčinily povodně), z této strany má objekt nová plastová okna. Po povodních v roce 1997 byla provedena kompletní rekonstrukce objektu.

Vybavenost domu/ů: Standardní výbava

Vlastník nemovitosti: Obec. V případě neplatičství je využíván institut zvláštního příjemce.

Počet obyvatel lokality: 15 – 25

Jaroměř A

Typ lokality: Jeden cihlový dvouposchodový dům o 4 bytových jednotkách

Poloha lokality v rámci obce: Běžná zástavba

Míra prostorového vyloučení: Žádné. Sociálně nevyločení obyvatelé žijí v bezprostřední blízkosti lokality v rodinných domcích. Základní občanská vybavenost je dostupná na náměstí a v jeho okolí, které se od lokality nachází cca 15 minut chůze.

Stav domu/ů: Solidní. Zvenku je dům neomítnutý, má popraskané stěny, na nichž je místy plíseň. Chodby uvnitř jsou neudržované, bez omítky. Některé klenby jsou téměř na spadnutí. Sociální zařízení (WC, koupelna) se nachází na chodbě a je společné pro více rodin. V současnosti obyvatelé budují koupelny přímo v bytech.

Vybavenost domu/ů: Část standardní výbavy chybí. Topí se kamny na tuhá paliva nebo elektrickými přímotopy. Teplá voda se ohřívá na kamnech (dva byty jsou vybaveny bojlerem, které si obyvatelé pořídili na vlastní náklady). Díky neplacení mají obyvatelé odpojenou vodu. Vodu berou z pramene, který je vzdálený od domu cca 50 metrů. Ta je ovšem údajně hygienicky závadná. Přívod elektřiny do domu existuje, ale nefunguje.

Vlastník nemovitosti: Obyvatelé lokality
Počet obyvatel lokality: 15 – 25

Jaroměř B

Typ lokality: Městská část vzniklá z bývalé vojenské pevnosti (Romové bydlí v rámci pevnosti i mimo ní.) Byty v lokalitě jsou 3. a 4. kategorie.

Poloha lokality v rámci obce: Běžná zástavba

Míra prostorového vyloučení: Žádné. Sociálně nevyloučení obyvatel bydlí v bezprostředním sousedství. Základní občanská vybavenost je dostupná v centru Josefova či v Jaroměři (cca 5 – 40 minut pěšky).

Stav domu/ů: Solidní. Stav domů je většinou dobrý. Záleží však na majiteli objektu. Soukromé objekty jsou v o něco horším stavu, majitelé většinou do objektů nechtějí investovat. Oproti tomu městské byty jsou často rekonstruovány a je zde patrná snaha udělat z Josefova prosperující čtvrť.

Vybavenost domu/ů: Část standardní výbavy chybí. Topí se většinou kamny na tuhá paliva. Některé domácnosti jsou vybaveny plynovým topením (které je centrální), jiné elektrickými přímotopy. Teplá voda je zavedena jen do některých bytů, jinde si vodu ohřívají. Lokalita byla plynofikována, připojeny jsou ale zatím jen některé domy.

Vlastník nemovitosti: Obec / Jiné soukromé osoby či firmy. V lokalitě převažují městské byty, některé objekty mají soukromé majitele.

Počet obyvatel lokality: několik set

Jaroměř C

Typ lokality: Jednu dvouposchod'ová bytovka s byty velikosti 2+1

Poloha lokality v rámci obce: Běžná zástavba

Míra prostorového vyloučení: Žádné. Sociálně nevyloučení obyvatel bydlí v bezprostředním sousedství (cca 20 metrů) lokality. Základní občanská vybavenost je v dosahu cca 5 – 30 minut pěšky od lokality.

Stav domu/ů: Solidní. Objekt má popraskané zdi, na kterých se tvoří plíseň. Sociální zařízení (WC, koupelna) jsou vždy na chodbě v mezipatře, a to vždy společné pro více rodin. V zimě v objektu zamrzá voda.

Vybavenost domu/ů: Část standardní výbavy chybí. Topí se kamny na tuhá paliva nebo elektrickými přímotopy. Rozvod teplé vody v objektu není zajištěn, rodiny si jí ohřívají. Ve dvou bytech není rozvod vody.

Vlastník nemovitosti: Obec

Počet obyvatel lokality: 76 – 100

Jaroměř D

Typ lokality: Jeden cihlový dvouposchod'ový dům se zahrádkou a dvorkem, na němž jsou dřevěné kůlny. Celkem 7 bytových jednotek (2 garsoniéry, 5 bytů velikosti 1+1). Objekt je veden jako ubytovna.

Poloha lokality v rámci obce: Běžná zástavba

Míra prostorového vyloučení: Žádné. Sociálně nevyloučení obyvatel bydlí v bezprostředním sousedství domu. Základní občanská vybavenost je v dosahu cca 5 – 20 minut pěšky od lokality.

Stav domu/ů: Solidní. Zvenku je dům neomítnutý, stěny jsou místy popraskané a objevuje se na nich plíseň. Sociální zařízení (WC, koupelna) se nachází na chodbě a je vždy společné pro více rodin.

Vybavenost domu/ů: Část standardní výbavy chybí. Topí se kamny na tuhá paliva. Některé rodiny mají elektrické přímotopy. Zhruba polovina bytů má bojler, ostatní si vodu ohřívají na kamnech.

Vlastník nemovitosti: Jiné soukromé osoby či firmy

Počet obyvatel lokality: 26 -50

Jaroměř E

Typ lokality. Jeden cihlový poschodový dům s dvorkem, zahrádkou, kulnami-5 bytových jednotek. Byty o rozměrech 2+1(3), a 1+1(2). O 250m dál je jednoposchodový cihlový dům o 7 bytových jednotkách. Byty 1+1, 2+1.

Poloha lokality v rámci obce: Běžná zástavba.

Míra prostorového vyloučení : Žádné. Základní občanská vybavenost je v dosahu cca 10 minut pěšky od lokality.

Stav domu(ů): Domy jsou zvenku se špatnou omítkou, přízemní byty vlhké. Soc.zařízení je až na 2 případy součástí bytu.

Vybavenost domů: Některé byty mají vytápění na tuhá paliva, ostatní elektrické vytápění.Vodovod zaveden do bytu (ohřev bojlerem).

Vlastník nemovitostí: obec, u druhé soukromá osoba.

Počet obyvatel lokality: 35 – 50

Jičín – Vysoké Veselí

Typ lokality: Budova bývalého nádraží

Poloha lokality v rámci obce: Periferie. Lokalita se nachází na konci vesnice.

Míra prostorového vyloučení: Částečné. Nejbližší sociálně nevyloučení obyvatelé bydlí cca 20 metrů od lokality. Základní občanská vybavenost je v dosahu cca 8 – 15 minut chůze nebo cca 30 minut autobusem v Jičíně či Kopidlnu.

Stav domu/ů: Špatný. V roce 2001 byl objekt částečně rekonstruován (vybudovány nové koupelny). Nyní je stav špatný, některá okna jsou rozbitá (jsou v nich pouze igelity), dům má popraskanou omítku, která místy opadává. Okolo objektu se hromadí odpadky.

Vybavenost domu/ů: Část standardní výbava chybí. Topí se tuhými palivy. Elektřina je v současnosti odpojená, svítí se svíčkami. Z toho důvodu zde není k dispozici teplá voda.

Vlastník nemovitosti: Jejich obyvatelé

Počet obyvatel lokality: 15 – 25

Kostelec nad Orlicí – Doudleby nad Orlicí

Typ lokality: Nájemní byty obce Doudleby nad Orlicí a bydlení v podnájmu a v domech v osobním vlastnictví.

Poloha lokality v rámci obce: Lokalita obce Doudleby nad Orlicí a okolí obce.

Míra prostorového vyloučení: Částečné. Nejbližší sociálně vyloučení obyvatelé bydlí cca 250 metrů od lokality. Základní občanská vybavenost je v dosahu cca 5 – 15 minut pěšky od lokality.

Stav domu/ů: 2 rodiny bydlí ve vlastních domcích. Ostatní romské rodiny žijí v obecních bytech v nájmu, I. – IV. Kategorie vytápění bytů je převážně na tuhá paliva, voda je zavedená.

Vybavenost domu/ů: Standardní podle obývané kategorie, u rodinných domků je stav velmi špatný – opadaná omítka, jeden domek je z lepenky. Staré neudržované domky, ohřev na tuhá paliva, teplá voda chybí.

Vlastník nemovitosti: Obec, podnájem a osobní vlastnictví (obyvatelé některých bytů dluží velké částky na nájemném).

Počet obyvatel lokality: 58

Kostelec nad Orlicí – Číčová

Poloha lokality v rámci obce: Lokalita na okraji obce.

Míra prostorového vyloučení: Úplné. Tato komunita je společensky nepřizpůsobivá, problémová a velmi početná. Základní občanská vybavenost je asi 10 – 15 m od domu autobusová zastávka, vlaková zastávka je cca 30 minut od místa bydliště.

Stav domu/ů: Dům je v obyvatelném stavu (bývalé hospodářské stavení). Střecha je v současné době v poměrně dobrém stavu. Vnitřní prostory nejsou udržované (zdi ve velmi špatném stavu), podlahy jsou kamenné, rozbité, popraskané s dírami a vypouklinami. Většina oken je bez skel, jsou zaplněny igelitem, přibité prkny. Dveře nemají kliky a v některých místnostech dveře vůbec nejsou. Dvůr této nemovitosti slouží jako odpadové skladiště, popelnice rodiny nemají.

Vybavenost domu/ů: Sociální vybavení v domě není žádné. Splachovací WC je pouze v jedné rodině, ale není funkční. Všichni používají suché WC venku u domu. V celém domě je pouze jeden vodovodní kohoutek se studenou vodou, který používají všechny 3 rodiny. Vytápění v domě a ohřev vody je pouze na tuhá paliva. Elektřina je zavedená, avšak často odpojovaná pro neplacení.

Vlastník nemovitosti: Osobní vlastnictví.

Počet obyvatel lokality: 366

Kostelec nad Orlicí

Typ lokality: Nájemní byty Města Kostelec nad Orlicí a bydlení v podnájmu.

Poloha lokality v rámci obce: Lokalita centra města a okolí kostelecka.

Míra prostorového vyloučení: Částečné. Nejbližší sociálně vyloučení obyvatelé bydlí cca 250 metrů od lokality. Základní občanská vybavenost je v dosahu cca 5 – 15 minut pěšky od lokality nebo cca 20 minut za použití autobusové dopravy.

Stav domu/ů: 4 rodiny bydlí v rekonstruovaných bytech I. kategorie, 8 rodin bydlí ve vlastních rodinných domech a bytech, které jsou převážně v obyvatelném stavu a 3 domky v dezolátním neudržovaném stavu. Ostatní romské rodiny žijí v městských bytech I. – III. kategorie (vytápění bytů je převážně na tuhá paliva, voda je zavedená).

Vybavenost domu/ů: Standardní podle obývané kategorie, u 3 rodinných domků je stav velmi špatný – opadaná omítka, ve dvou případech špatná statika domů, špatné střechy, ohřev na tuhá paliva, teplá voda chybí a v jednom případě opadává strop (tyto domy jsou v osobním vlastnictví).

Vlastník nemovitosti: Obec, podnájem a osobní vlastnictví (obyvatelé některých bytů dluží velké částky na nájemném).

Počet obyvatel lokality: 366

Náchod A

Typ lokality: Čtyři dvouposchod'ové domy s byty 1+1 či 2+1. Většina bytů 4. kategorie, dva byty 2. kategorie

Poloha lokality v rámci obce: Centrum

Míra prostorového vyloučení: Částečné. Jedná se o slepou ulici, ve které bydlí jen Romové. Sociálně nevyloučení obyvatelé bydlí ve vedlejší ulici. Většina základních služeb je dostupná cca 6 – 30 minut pěšky od lokality.

Stav domu/ů: Solidní. Objekt je velmi vlhký, proto se na zdech tvoří plíseň. Omítka je opadaná. Některá okna jsou rozbitá, některá nově opravená.

Vybavenost domu/ů: Část standardní výbavy chybí. Topí se většinou v kamnech na tuhá paliva. Jen ve dvou bytech, které jsou rekonstruovány na 2. kategorii, mají jejich obyvatelé etážové topení. Sociální zařízení je na chodbách, případně si je na své náklady v některých bytech dodělávají sami. Voda někdy v zimě zamrzá. Nedostatečná je i kapacita popelnic, odpady se tudíž hromadí před domy.

Vlastník nemovitosti: Jejich obyvatelé / Obec. Dva domy jsou obecní, dva domy patří majitelům, který na daném místě sám bydlí.

Počet obyvatel lokality: 101 – 150

Náchod B

Typ lokality: Čtyři staré činžovní domy. Jeden dům (o 8 bytech) je v jedné ulici, další tři domy jsou v přilehlé ulici. Byty většinou 4. kategorie

Poloha lokality v rámci obce: Periferie

Míra prostorového vyloučení: Jasně. V okolí je zahrádkářská kolonie. Nejbližší sociálně nevyloučení obyvatelé žijí cca 200 metrů od lokality. Základní občanská vybavenost je v dosahu cca 15 – 30 minut pěšky.

Stav domu/ů: Solidní. Zdi jsou bez omítky, v objektu je mokro, plíseň a v přízemích jsou rozbitá okna, která jsou zalepena lepenkou. Pouze 3 byty jsou modernizovány (byty ve kterých bydlí rodiny platící řádně nájmem). Město plánuje postupné rekonstrukce bytů (zhruba dva byty ročně).

Vybavenost domu/ů: Část standardní výbavy chybí. Topí se v kamnech na pevná paliva. Do domů není zavedena teplá voda. Elektřina sice je zavedena, nicméně z důvodů častého neplacení bývá přívod odpojován.

Vlastník nemovitosti: Obec. Často se zde vyskytuje problém neplatičství. Je zde využíván institut zvláštního příjemce a splátkové kalendáře. V jednom domě byla zřízena funkce domovníka.

Počet obyvatel lokality: 101 – 150

Náchod C

Typ lokality: Pět jednopatrových řadových domků, ve kterých je celkem 45 bytů. Byty většinou 4. kategorie, dva jsou předělány na byty 1. kategorie.

Poloha lokality v rámci obce: Periferie. Lokalita se nachází u silnice na výjezdu z Náchoda směrem na Broumov za průmyslovou zónou.

Míra prostorového vyloučení: Částečné. Objekty se nachází na konci města. Naproti nim je nezastavěná louka, kolem které jsou domy. Nejbližší sociálně nevyloučení obyvatelé bydlí od lokality cca 50 metrů v rodinném domě. Většina základních služeb je dostupná v centru Náchoda (cca 10 – 15 minut autobusem).

Stav domu/ů: Solidní. Domy mají opadanou omítku, ale jinak je jejich stav solidní.

Vybavenost domu/ů: Část standardní výbavy chybí. Topí se kamny na tuhá paliva. Vodu si obyvatelé lokality většinou ohřívají na kamnech, pouze dvě rodiny mají bojler. Elektřina je občas z důvodu neplacení nájemného odpojována.

Vlastník nemovitosti: Obec

Počet obyvatel lokality: 101 – 150

Nový Bydžov

ČSA /ulice/	kolísavá kvalita - dům ve výborném stavu, dům s byty s podmínkami, které mohou ohrožovat zdraví a život - vlastnictví FO	43 /počet obyvatel/
Dukelská	starší zástavba, 2 byty snížené kategorie, ostatní vyšší kategorie vlastnictví obce a FO	49
Husovka	2 byty snížené kategorie, ostatní byty vyšších kategorií - vlastníkem domu obec	42
Žižkovka	podmínky ohrožující zdraví - podnájemní byty z bývalých garáží - vlastníky FO	33
Šarleje	vlastníci FO - snaží se byty to udržovat a zlepšovat, ale zahrada a okolí v dezolátním stavu	20
Revoluční	majitelé jak obec tak i FO - v relativně dobrém stavu, neohrožující život ani okolí	57

Rychnov nad Kněžnou

Poloha lokality v rámci obce: Běžná zástavba

Míra prostorového vyloučení: Žádné. Lokalita se nachází podél řeky. Je součástí běžné zástavby. Kolem ní jsou rodinné domky. Sociálně nevyločení obyvatelé žijí v bezprostředním sousedství (cca 5 metrů). Základní občanská vybavenost se nachází na náměstí, které je od lokality vzdáleno cca 10 minut chůze.

Stav domu/ů: Solidní. Jedná se o udržovaný dům, který má nově natřená okna. Na podzim byly vymalovány chodby.

Vybavenost domu/ů: Část standardní výbavy chybí. Topí se kamny na tuhá paliva. Některé byty jsou vybaveny i akumulacími kamny. Voda je ohřívána na kamnech. Sociální zařízení je společné na chodbě, rekonstruované.

Vlastník nemovitosti: Obec. Obec se potýká s neplacením nájemného v objektech. Řeší ho sestavováním splátkových kalendářů. V případech, kdy splátky nebyly placeny, docházelo k soudnímu vystěhování. Institut zvláštního příjemce zde není využíván. Poživatelé dávek sociální péče hradí náklady na bydlení na účet majitele po dobu pobírání dávek.

Počet obyvatel lokality: 76 – 100

Rychnov nad Kněžnou - Slatina nad Zdobicí

Poloha lokality v rámci obce: Samota, vedle řeky.

Míra prostorového vyloučení: Značná. Nachází se u lesa, mezi dvěma rodinnými domy v odloučené části obce. Základní občanská vybavenost se nachází ve vzdálenosti asi dvou až tří kilometrů.

Stav domu: Jedná se o zcela nevyhovující dům pro trvalé bydlení takového množství obyvatel. Byl postaven pouze pro účely bydlení jedné rodiny. Dům je neudržovaný.

Vybavenost domu: V místnostech se topí kamny na tuhá paliva. Nájemníci mohou využívat pouze jednu koupelnu společně s toaletou v jedné velké místnosti. Voda je zavedena do přízemí domu. Ostatní obyvatelé si ji musí donášet.

Vlastník nemovitosti: Fyzická osoba.

Počet obyvatel lokality: 35 – 40

Trutnov

Poloha lokality v rámci obce: Běžná zástavba

Míra prostorového vyloučení: Jasně. Objekty se nacházejí mezi železnicí a hlavní cestou. Nejbližší sociálně nevyloučení obyvatelé bydlí cca 200 metrů od lokality v bytovkách či panelácích, které od lokality odděluje nezastavěná plocha. Základní občanská vybavenost je v dosahu cca 10 – 25 minut chůze od lokality.

Stav domu/ů: Jedná se o montované dřevostavby, které jsou méně odolné vůči horším povětrnostním podmínkám. Domy jsou uvnitř dosti zchátralé (v koupelnách je plíseň, pod sprchovacím koutem chyběla podezdívka). V objektech se v minulosti vyskytovali švábi.

Vybavenost domu/ů: Standardní vybava. V každém pokoji je WC a koupelna se sprchovým koutem. Do objektů není zaveden plyn.

Vlastník nemovitosti: Jiné soukromé osoby či firmy. Areál vlastní podnikatelský subjekt se sídlem v Náchodě; pozemek je v majetku města Trutnov.

Počet obyvatel lokality: 151 – 200

Zaměstnanost

Změnou vyplácení sociálních dávek se situace v nezaměstnanosti Romů výrazně změnila. Dříve nezaměstnaní Romové dojíždí za prací i do krajského města, kde jsou tzv. "průmyslové zóny", v nichž jsou kumulovány silné zahraniční společnosti (Foxconn, Panasonic, Ronal). Tyto i další společnosti zaměstnávají nekvalifikované pracovníky ve výrobě bez národnostních rozdílů. Přesto se v kraji vyskytují sociálně vyloučené romské lokality, kde nezaměstnanost dosahuje téměř 100%.

V současné době někteří Romové pracují ilegálně. Důvodem této nevýhodné práce (neexistence pracovní smlouvy – neproplacení mzdy) je velká zadluženost sociálně znevýhodněných osob a z ní plynoucí exekuční řízení, která jsou vůči těmto osobám vedena. V řádném zaměstnání by těmto lidem byla uvalena exekuce na mzdu, což v praxi působí jako silný demotivační prvek.

Vzdělání

Ve Svitavách na základní škole se speciální výukou působí přípravná třída, která je určena pro děti pocházející ze sociokulturně znevýhodněného prostředí.

V roce 2007 navštěvovalo přípravnou třídu jedenáct dětí. Romská asistentka pravidelně navštěvuje rodiny dětí, hovoří s nimi o jednotlivých problémech a snaží se je přimět ke spolupráci se školou. Důvodem těchto návštěv jsou problémy s úhradou stravného, dopravy i s docházkou dětí. Vedení školy se snaží, aby přípravná třída byla atraktivní a prospěšná nejen pro děti, ale i pro jejich rodiče. Všechny děti nastoupily do prvních tříd základních škol.

V Pardubickém kraji působí celkem šest pedagogických asistentů na základních školách se speciální výukou. Konkrétně v České Třebové 2, Pardubicích 2, ve Vysokém Mýtě a v Ústí nad Orlicí.

Mnoho dětí navštěvuje základní speciální a praktické školy. Docházka dětí do školy je v některých případech špatná, důvodem je nezáměr rodičů, kteří nekontrolují své děti, nebo je nechávají doma, pokud se jedná o děti, které musí do školy dojíždět (náklady na cestovné). Nejvyšší dosažený stupeň vzdělání téměř u všech dospělých je základní. Mládež nemá v posledních letech zájem o učební obory, přestože mají možnost požádat prostřednictvím škol o poskytnutí dotací, které pokryjí náklady související se studiem.

V posledních letech mládež experimentuje s drogami (marihuana, toluen, alkohol), přidává se gamblerství. Důvodem je jistě skutečnost, že mládež nemá potřebnou motivaci ke studiu ze strany rodičů, kteří jsou taktéž často absolventi speciálních škol (uvádíme situaci romských žáků, které žijí v sociálně vyloučených romských lokalitách).

Bydlení

¹⁸ Kapitola je zpracována na základě informace poskytnuté hejtnanem Pardubického kraje, dopisem ze dne 28.2. 2008

Špatné a nevyhovující bydlení souvisí se všemi ostatními problémy, které se dotýkají především romské vzdělanosti. Mnoho početné rodiny často bydlí v malometrážních bytech, které sestávají z jedné obytné místnosti a kuchyně. Byty se brzy tzv. „vybydlí“, děti nemají vhodné podmínky na přípravu do školy, jsou účastníky u všech problémů, které řeší dospělí, a tím dochází k jejich předčasné „dospělosti“. Děti přicházejí o část bezstarostného dětství. Tuto skutečnost si romští rodiče vůbec neuvědomují.

Romské rodiny, které měly dluhy na nájemném se ocitají v městských nebo soukromých ubytovnách, kde je podstatně vyšší nájemné. Mezi největší problémy patří platby za ubytování a také nesplácení starých dluhů, čímž narůstají poplatky z prodlení. Rodiny se tak dostávají do spirály, která vede ke ztrátě jakékoliv pozitivní motivace měnit věci k lepšímu. V naději na peněžitou výhru vítězí u nich gamblerství.

Využívání institutu náhradního příjemce není časté, je to možné jen v tom případě, pokud rodiny pobírají sociální dávky, ale v poslední době již mnoho rodin z tohoto systému „vypadlo“. Obce se také brání využívat tuto možnost, protože to pro ně představuje pracovní zátěž. Argumentují tím, že Romové jsou svéprávní občané, kteří mají znát své povinnosti. Obce často oznamují dlužné nájemné až tehdy, kdy už dosahuje tak vysoké částky, kterou nejsou schopni uhradit. Následuje vystěhování z bytů a v lepším případě je jim nabídnuta možnost bydlení v městských ubytovnách.

Sociální vyloučení

V Pardubickém kraji existuje 15 sociálně vyloučených romských lokalit. Největší sociálně vyloučené romské lokality najdeme v České Třebové a ve Vysokém Mýtě. Řešení nejen bytové situace vidíme v rozšíření terénní sociální práce v těchto lokalitách za spolupráce s místními samosprávami a ostatními institucemi (úřady práce, neziskovými organizacemi). Naším cílem je neprohlubovat sociální vyloučení romských lokalit v kraji a to pomocí poskytování cílené sociální služby, terénní sociální práce.

Komise Rady Pardubického kraje pro integraci romské komunity a dalších etnických skupin předložila Radě Pardubického kraje návrh na schválení realizátora projektu: Terénní sociální práce v sociálně vyloučených romských lokalitách. Realizátorem krajského projektu bude obecně prospěšná společnost Člověk v tísní při České televizi. Tato společnost byla vybrána z několika oslovených neziskových organizací k realizaci záměru kraje. Partnerem projektu bude Pardubický kraj, který se bude i aktivně spolupodílet na realizaci. Projekt bude financován z Operačního programu Lidské zdroje a zaměstnanost, oblast podpory 3.2. Podpora sociální integrace příslušníků romských lokalit. Rada Pardubického kraje na svém jednání dne 28. 2. 2008 schválila realizátora projektu a přijala partnerství v projektu.

V Pardubickém kraji pracuje na pověřených obcích z rozšířenou působností celkem patnáct romských poradců. Jedná se o kumulované funkce, kurátoři pro mládež a vedoucí sociálních odborů. Romští poradci pracují na minimální úvazky, tj. čtvrtinové, záleží na počtu romských komunit, se kterými pracují.

Krajský koordinátor romských poradců spolupracuje s odborem školství krajského úřadu, jedná se např. o vzájemné konzultace, dotační řízení: Podpora romských žáků středních škol, nejedná se o specificky zaměřené aktivity.

V současné době má odbor školství, mládeže a tělovýchovy KrÚ Pk zpracovaný projekt, který bude financovaný z Operačního programu Vzdělávání pro konkurenceschopnost. Součástí tohoto projektu je i zvyšování romské vzdělanosti.

Zaměstnanost

V součinnosti s obcemi s rozšířenou působností se ve většině lokalit jihomoravského regionu řeší romská problematika v souladu se zákonem č. 273/2001 Sb., o právech příslušníků národnostních menšin, zejména v souladu s § 6 písm.8). Je zjištěno, že úřady práce nevyvíjejí speciální aktivizační politiku směrem k sociálně vyloučeným příslušníkům romských komunit, neexistuje oddělená evidence v součinnosti s § 4 zákona č. 273/2001 Sb., o právech příslušníků národnostních menšin a o změně některých zákonů. Úřady práce ale často bývají partnerskou organizací pro projekty, které realizují neziskové organizace – např. IQ Roma servis. V rámci sdružení pracuje centrum zaměstnanosti, které vede databázi uchazečů o zaměstnání, poskytuje především poradenskou činnost zaměřenou na volbu povolání, podporuje klienty při hledání zaměstnání i při nástupu do práce, podporuje je i v průběhu samotného pracovního procesu – např. při jednání se zaměstnavatelem, pomáhá začínajícím podnikatelům, zprostředkovává rekvalifikaci a vzdělávací kurzy. Podle zákona o sociálních službách v současné době centrum zaměstnanosti nabízí službu *sociální poradenství* (§37 zákona č. 108/2006 Sb., o sociálních službách).

V rámci projektu „Ethnic friendly zaměstnavatel“, který pilotně ověřovalo v roce 2007 IQ Roma servis ve spolupráci s 12 zaměstnavateli, je udělován firmám, organizacím nebo institucím certifikát, na jehož základě zaměstnavatelé vytvoří vnitřní organizační strukturu své firmy na zásadě rovného zacházení a uplatňování nediskriminačních přístupů, mají zájem zaměstnávat uchazeče bez rozdílu etnik.

Vzdělání

V rámci včasné péče o děti a žáky se speciálními vzdělávacími potřebami je podporována výměna zkušeností ředitelů škol s multikulturním zaměřením v Jihomoravském kraji formou pravidelných pracovních porad – s cílem metodicky podporovat pedagogy při práci s dětmi a žáky se sociálním znevýhodněním a dětmi a žáky z málo podnětného rodinného prostředí, uplatnit a zlepšit organizační formy výuky a vyučovací metody podporující rovný přístup ke vzdělání, včetně tvorby individuálních vzdělávacích programů, uvádět příklady dobré praxe včasné péče o děti se sociálním znevýhodněním, příklady práce s asistentem pedagoga pro děti, žáky a studenty se sociálním znevýhodněním, dle lokálních podmínek a potřeb doporučovat zřízení funkce asistenta pedagoga, nadále doporučovat návštěvu mateřských škol (nebo alespoň předškolní přípravu dětí).

Specializovaná předškolní péče je zaměřena zejména na děti se sociálním znevýhodněním – ze sociálně a sociokulturně znevýhodněného prostředí a na jejich rodiny především v období od tří let života dítěte do zahájení povinné školní docházky. Snahou mateřských škol v lokalitách s vyšším zastoupením romských rodin je podchytit tyto děti co nejdříve (i před čtvrtým rokem věku dítěte). Tyto děti jsou do zařízení přijímány přednostně s cílem dostat je z často nepodnětného domácího prostředí a vést je k překonání komunikačních bariér a aklimatizovat je na školní prostředí. Péče je tedy realizována formou předškolního vzdělávání, působením poradenských zařízení a formou získávání a posilování výchovných kompetencí rodičů k rozvíjení potenciálu dítěte.

¹⁹ Kapitola je zpracována na základě informace poskytnuté hejtnanem Jihomoravského kraje, dopisem ze dne 20.2. 2008

V rámci specializované předškolní péče je nejčastějším opatřením zřízení funkce asistenta pedagoga pro děti se sociálním znevýhodněním. V Jihomoravském kraji je tato funkce zřízena ve třech mateřských školách. Kromě uvedeného k dalším opatřením patří zejména intenzivní spolupráce s rodiči a individuální péče, případně využití pedagogicko-psychologické poradny, speciálního pedagogického centra a orgánů sociální péče. Nejvíce problematická se jeví nedostatečná zainteresovanost zákonných zástupců a velmi špatná spolupráce s nimi v oblasti nízké či nepravidelné docházky dětí do mateřské školy často způsobená neschopností pravidelně platit stravné a mnohdy také volným časem matek, v oblasti získávání hygienických návyků, velmi palčivým se stává opakované zavšivení dětí (pedikulóza). S tím vším souvisí potíže při osvojování základních pravidel chování, potíže v řečových a jazykových dovednostech, při osvojování základních životních hodnot a mezilidských vztahů. Z těchto důvodů bývá u dětí se sociálním znevýhodněním doporučován odklad povinné školní docházky.

Jistou výhodou péče o děti se sociálním znevýhodněním v mateřských školách oproti přípravným třídám je komplexní individuální péče, nejčastější metodou je forma hry, proto pokud se děti naučí pravidelně mateřskou školu navštěvovat, vzdělávají se tímto způsobem rády (jeví se proto jako docela nesmyslné „přetahovat děti do přípravných tříd“). Přípravné třídy mají také prokazatelný vliv na úspěšnost dětí pro jejich zařazení do hlavního vzdělávacího proudu. Jsou zřizovány zejména z důvodů pomoci dětem při výchovně vzdělávacím procesu a potřeby zlepšit přípravu na školní docházku. V Jihomoravském kraji byly ve škol. roce 2006/2007 zřízeny při základních školách 4 přípravné třídy, ve škol. roce 2007/8 5 přípravných tříd, ve škol. roce 2006/7 v základních školách speciálních byly zřízeny 3 přípravné třídy, ve škol. roce 2007/8 4 přípravné třídy.

Romské děti, které nenavštěvují žádnou formu předškolního vzdělávání dostatečně dlouho a s určitou pravidelností, bývají často nedostatečně připraveny. Kromě už zmíněné značné absence sociální kompetence a hygienických návyků je další velkou překážkou nedostatečná znalost českého jazyka, která se následně promítá i do dalších předmětů už na prvním stupni základní školy. Rovněž je třeba poukázat na naprosto nedostatečnou podporu rodiny a s tím spojenou značnou absenci a chybějící domácí přípravu. Častým důsledkem bývá neschopnost zvládnout učivo a s tím častý pocit neúspěchu, časté výchovné problémy včetně projevů agresivního chování či experimentování s návykovými látkami.

Funkci asistenta pedagoga pro děti a žáky se sociálním znevýhodněním vykonávalo fyzicky 37 pracovníků v 18 školách: z toho v mateřských pracovaly 4 asistentky pedagoga, v základních školách 18 asistentů pedagoga, v základních školách speciálních 15 asistentů pedagoga. Asistent pedagoga ve spolupráci s týmem pedagogů poskytuje další podněty pro každodenní praxi ve výchovně vzdělávacím procesu žáků se sociálním znevýhodněním, pomáhá hledat cestu zejména pro motivaci jejich rodičů pro vzdělávání, profesní přípravu - upozorňuje na souvislost školních výsledků se sociální postavením, podílí se na vyhledávání podpůrných činností, které by mohly vést ke zvýšení určité úspěšnosti dětí a mládeže ve vzdělávání. Proto jsou ve školách s vyšším zastoupením romských žáků podporovány aktivity zaměřené na praktické poznávání jednotlivých profesí (pravidelná spolupráce s určitými středními školami, exkurze do těchto zařízení).

V rámci programu MŠMT ČR „Podpora romských žáků středních škol“ byla ve škol. roce 2006/7 vyhlášena 2 kola (14. a 15. kolo). V období září – prosinec 2006 se zapojilo 18 škol s celkovým počtem 57 žáků s finanční dotací 175 500,- Kč,-, v období leden – červen

2007 se zapojilo 15 škol pro 25 žáků s finanční dotací 111 100,- Kč, v období září – prosinec 2007 se zapojilo 15 škol pro 39 žáků s finanční náročností 137 900,- Kč. Dotační program má pro studenty charakter nejen sociální, ale i motivační.

Nestátní neziskové organizace spolupracují se školami s vyšším zastoupením romských žáků zejména v oblasti volnočasových aktivit s cílem smysluplně trávit volný čas, dále se snaží pomáhat při doučování romských dětí, a tím přispět k získání sebedůvěry a schopnosti stanovit si určité možné cíle. Pracují především v brněnských lokalitách s vyšším zastoupením romských dětí a mládeže, kde je třeba zlepšit vnímání jejich potřeb v rámci integrace mezi ostatní obyvatele.

Přes veškerou péči je třeba značně posílit intervenci a osvětu v romských rodinách (zejména u olašských Romů) s cílem zvýšení zájmu o vzdělávání dětí jednak v předškolních zařízeních, jednak v základních školách běžného typu a rovněž tak při profesní orientaci, kdy velmi často rovněž selhává funkce rodiny.

Bydlení

Kvalita bydlení je dlouhodobý problém Romů, žijí často v nevyhovujících bytech - stísněných, přeplněných, ve staré zástavbě města Brna. Dále se jako značně problematické jeví bydlení Romů zejména v jedné lokalitě na Vyškovsku, kde bydlí i s mnoha malými dětmi často v domech, ve kterých není k dispozici např. vodovod a podobné standardní vybavení. Tím je i hygiena dětí a žáků nedostatečná, děti žijí v nezdravém prostředí – velmi často v zakouřeném prostředí, pod vlivem jiných návykových látek se projevují chronické zdravotní problémy, u dětí lze často rozpoznat syndrom týrání a zanedbávání dítěte – velký počet absencí, nemoci nejsou léčené, problém je komplexní. Nečistota dětí se stává častým zdrojem šikany, integrace žáků je mnohdy značně problematická – těžko se takový žák začleňuje do třídního kolektivu, děti ho nepřijímají (ale ne z důvodu, že je Rom, ale z důvodu naprosté absence základních hygienických návyků a zdravého životního stylu).

Zadluženost na platbách nájmu i komerční zadluženost (úvěry) se prohlubují.

Sociální vyloučení

Poradenství a pomoc s vyšším zastoupením romských občanů v lokalitách Jihomoravského kraje je zajišťována většinou prostřednictvím pracovníka odboru sociálních služeb. Péče je zaměřena na pomoc při řešení tíživých životních situací, obtížných rodinných poměrů a nejaktuálnějších problémů, dále na už uvedenou pomoc při pracovním uplatnění a na poskytování sociálně právního poradenství. Mezi nejčastější a nejpálčivější problémy, které Romové každodenně řeší, patří otázky většinou ekonomického charakteru – problémy s bydlením, nedostatek finančních zdrojů, dlouhodobá nezaměstnanost, zadluženost, závislost na sociálních dávkách a s tím související psychologická frustrace, která pramení z jejich situace.

Pokud mají obce vytvořený komunitní plán, je v něm definovaná pracovní skupina pro sociálně nepřizpůsobivé občany. Nejpočetnější zastoupení Romů je v Brně. Jedná se o poměrně nesourodou skupinu obyvatel, pocházející z původních moravských, slovenských, maďarských, olašských a německých romských komunit, mezi kterými neexistuje jednotící prvek (např. příbuzenský...). Podle kvalifikovaných odhadů žije na území města Brna asi 15 - 17 tisíc Romů.

Vhodnou formou práce v sociálně vyloučených lokalitách je terénní sociální práce. Jihomoravský kraj spolupracuje s neziskovými organizacemi, které se tímto fenoménem v rámci svých projektů zabývají, a to IQ Roma servis, o.s. , DROM, příspěvková organizace Brno. Spolupráce spočívá zejména v oblasti terénní sociální práce a hledání pomoci pro klienty v některých částech města Brna. V roce 2007 se terénní práce rozšířila na mapování obcí a lokalit v Jihomoravském kraji a pomoc klientům žijícím v těchto lokalitách, tedy v přirozeném prostředí klientů, obvykle v jejich domácnostech. Práce asi v 5-6 *problémových* lokalitách jihomoravského regionu je oproti městu Brnu specifitější. Pro klienty v jednotlivých lokalitách Jihomoravského kraje je menší dostupnost a širší nabídka služeb, často mezi zájemci o službu panuje nedůvěra a neznalost. Terénní sociální práce ukazuje sociální pracovníky i z jiné strany než jsou klienti zvyklí např. z městských úřadů, proto je snaha o navázání důvěry. Přichází s nabídkou služeb, popř. návrhů řešení, které klient může v dané situaci využít. Snaží se ho co nejvíce začleňovat do sociálního prostředí. Důležitým předpokladem je dobrovolné zapojení se do spolupráce a aktivní přístup klienta k řešení jeho problémové situace. Terénní sociální práce je dlouhodobá, úspěchů obvykle nelze dosáhnout v krátkodobém horizontu.

Zaměstnanost

Elim, křesťanská společnost pro evangelizaci a diakonii Vsetín, o.s. – sociální rehabilitace (Agentura podporovaného zaměstnávání), realizuje poradenství v oblasti sociálního zabezpečení, individuální vyhledávání vhodného pracovního místa, motivační kluby, vzdělávání, podpora a trénink přímo na pracovišti.

Úřad práce ve Vsetíně provádí aktivity pro občany ohrožené sociální exkluzí se zaměřením na Romy v celkové výši rozpočtů všech těchto projektů = 524 356 mil. Kč (pro města Rožnov pod Radhoštěm, Valašské Meziříčí a Vsetín).

Úřad práce ve Zlíně neviduje romské občany, střízlivý odhad je cca 30 romských uchazečů. Tito lidé netvoří specifickou skupinu na trhu práce a proto pro ně také nejsou připravovány žádné speciální programy. Mají možnost se zúčastnit všech aktivit, které úřad práce uskutečňuje pro uchazeče o zaměstnání s cílem dopomoci jim návratu na trh práce. Jedná se o rekvalifikace, dotovaná pracovní místa, programy financované nejen z opatření aktivity politiky zaměstnanosti, ale také z projektů EU. Je třeba upozornit, že tyto programy jsou prioritně určeny pro uchazeče dlouhodobě nezaměstnané, starší 50 let, zdravotně postižené, mladé lidi bez kvalifikace do 25 let a matky pečující o malé děti.

Ostatní úřady práce ve Zlínském kraji na dotaz sdělily, že nezjišťují při vstupu do evidence národnost občana, pouze státní příslušnost a v současné době nevidují žádného romského občana. V rámci aktivní politiky zaměstnanosti se žádné samostatné programy pro romské občany nerealizují. Všichni uchazeči o zaměstnání jsou zařazováni dle zákona o zaměstnanosti a kritérií úřadu práce průběžně do programu Finanční politiky úřadů práce a zvýšená péče je směřována na fyzické osoby, které potřebují zvláštní pomoc. Těmito občany se rozumí osoby, po výkonu trestu odnětí svobody a ze sociokulturně znevýhodněného prostředí. Nezaměstnanost v romské komunitě ve Zlínském kraji je podle odhadů cca 70%.

Vzdělání

Ve Zlínském kraji je zřízen jeden přípravný ročník ve Vsetíně a celkem působí 14 asistentů pedagoga na základních školách ve Vsetíně (6), Starém Městě,(1), Uherském Hradišti (1), Holešově (1), Valašském Meziříčí (1), Kroměříži (2), Rožnov pod Radhoštěm (1), Valašském Meziříčí (1)

Neziskové organizace působící v této oblasti jsou následující. Diakonie ČCE Vsetín – sociálně aktivizační služby pro rodiny s dětmi, předškolní příprava romských dětí na vstup do základní školy, doučování dětí, motivace rodičů, osvětové a společenské večery pro rodiče. Charita Vsetín – nízkoprahové zařízení pro děti a mládež, sociální služby (poradenství, krizová intervence, individuální práce s uživateli, kontakt s institucemi, volnočasové aktivity, besedy a přednášky, doučování dětí. Charita Valašské Meziříčí – mateřská škola Zeferíno, doučování ve škole i v rodinách, zájmové a výchovné kroužky pro mladé a starší.

²⁰ Kapitola je zpracována na základě informace poskytnuté vedoucí oddělení neziskového sektoru, Oboru kanceláře hejtmana Zlínského kraje, dopisem ze dne 4.3. 2008

Bydlení

Město Kroměříž

Romové zde žijí v běžných panelových domech (16 romských rodin, cca 60 osob), v jednopatrovém domě, který byl podle potřeby rekonstruován (cca 10 osob), nízká zástavba rodinných domů pro sociálně slabé, společensky nepřizpůsobivé a osoby ohrožené sociálním vyloučením (cca 20 osob).

Obec Bezměrov (okres Kroměříž)

Romská rodina (cca 20 osob) zde bydlí ve vlastním domě určený k demolici. Jedná se o velmi nevyhovující prostory. Řešení je průběžně projednáváno, k vyřešení dosud nedošlo.

Město Zlín

Romští obyvatelé bydlí v obdobných bytech, jako většinové obyvatelstvo, mají byty koupeny ve svém vlastnictví, neexistují žádná ghetta ani romské ulice či domy, v případě nutnosti není problém využít institut náhradního příjemce.

Město Vizovice

Zde bydlí cca 4 romské rodiny, které mají zajištěno bydlení ve svém vlastnictví (cca 10 osob).

Město Otrokovice

Sociálně vyloučené lokality nemá. Bydlení Romů je standardní jako u většinové společnosti, využívání institutu náhradního příjemce nemusí zatím využívat, pokud to bude nutné, jsou ochotni toho využít

Město Valašské Meziříčí

Není žádná sociálně vyloučená lokalita bydlení. Romové jsou rozptýleni do nájemních domů na celém území města (neshoduje se s Gabalovou analýzou sociálně vyloučených lokalit v ČR).

Město Rožnov pod Radhoštěm

Také neviduje tzv. sociálně vyloučené lokality. Na základě probíhajícího projektu KPSS připravuje navazující projekt, který by měl řešit 4 nové cílové skupiny. Jednou z nich budou osoby ohrožené patologickými jevy.

Město Vsetín

Zde jsou Romové soustředěni do několika lokalit a to Jiráskova ul. cca 105 osob, Poschla, která je vsetínským ghettem cca 300 osob a pavlačové domy v centru města cca 89 osob, asi 4 romské rodiny využily možnosti odkoupení bytu do svého vlastnictví, sociální bydlení ve smyslu existence bytů určených pro sociálně slabé rodiny s nižším nájemným a jsou stanoveny specifické podmínky pro bydlení v těchto bytech ve Vsetíně není. Míra zadluženosti je velmi vysoká cca 80% rodin má dluhy vůči Městu Vsetínu na nájemném a

služeb s tím spojených nebo úvěrovým společenstvem. Po dohodě s klientem byl institut náhradního příjemce obcemi hojně využíván cca 50% klientů.

Sociální vyloučení

Město Kroměříž

Jedná se o Oblastní charitu Kroměříž, která vede Azylový dům pro matky s tísní, rodinné středisko „Spolu“ a Azylový dům pro muže.

Město Zlín

Jedná se o Charitu Zlín, která vede Azylový dům pro matky s dětmi.

Město Otrokovice

Fenoménem sociálního vyloučení se zabývá město v rámci komunitního plánování sociálních služeb, do kterého je zapojeno 8 obcí Mikroregionu Otrokovicko, ale není zaměřeno na Romy. Cílovými skupinami jsou senioři, osoby se zdravotním postižením, nezaměstnaní, rodiny s dětmi, děti a mládež ohrožené delikvencí, drogově závislí, osoby bez přístřeší, lidé vracející se z výkonu trestu, oběti násilí.

Město Valašské Meziříčí

Fenoménem vyloučení se zabývá Charita Valašské Meziříčí, ukončení KPSS je plánováno na květen 2008.

Město Vizovice

Nepůsobí zde žádná NNO, která by se touto záležitostí zabývala.

Město Rožnov pod Radhoštěm

Na základě projektu KPSS připravuje navazující projekt, který by měl řešit čtyři nové cílové skupiny, jednou z nich budou osoby ohrožené patologickými jevy. V rámci svých projektů působí v této oblasti Společenství Romů na Moravě o.p.s., která své aktivity zaměřuje na integraci Romů do společnosti v různých oblastech života a na snižování jejich sociálního vyloučení. Svou činností rovněž podporuje romskou emancipaci a dialog na všech úrovních společnosti.

Město Vsetín

Jedná se o Diakonii ČCE, která provádí sociálně aktivizační služby, vede nízkoprahové zařízení a pomáhá koordinovat komunitní život Romů. Dále se jedná o Charitu Vsetín, která také vede nízkoprahové zařízení pro děti a mládež a sociální služby. Občanské sdružení Elim zajišťující aktivity sociální rehabilitace a Vzdělávací a komunitní Centrum Integra Vsetín o.p.s. zajišťující aktivity spojené se sociální prací. Dále zde působí občanské sdružení Enter, který realizuje nízkoprahové zařízení pro romské spoluobčany a Cyrillos o.s. realizující již několikrát rok kampaň proti rasismu. Poslední dvě občanská sdružení Aver

diživipen a Romani godži jsou založena romskými občany a věnují se spíše volnočasovým aktivitám. Město má KPSS.

Zaměstnanost

V oblasti zvyšování zaměstnanosti příslušníků romských komunit je realizováno v Olomouckém kraji několik projektů. V květnu 2008 budou ukončeny projekty, které byly realizovány v roce 2007 z Podpory sociální integrace v Olomouckém kraji – 3. výzvy grantového schématu 3.2 SRP.

Centrum pro komunitní práci Střední Morava se sídlem v Přerově realizuje projekt Dobrovolnictví – podpora pracovního uplatnění osob ohrožených sociálním vyloučením, který je zaměřen na mladé ve věku od 15 do 25 let, osoby se zdravotním postižením a příslušníky romských komunit. Klienti působí jako dobrovolníci v neziskových organizacích, kde si mohou obnovit pracovní návyky a získávají praxi. Projektem prošlo 60 osob, z toho 13 příslušníků romských komunit, kteří pracovali převážně v o.s. Kappa – Help a Armádě spásy. O.s. Společenství Romů na Moravě v rámci projektu „Integrace Romů v Olomouckém kraji“ vedle terénní sociální práce a přípravy romské mládeže na studium na střední škole, zajišťuje v dílnách v Kobylé nad Vidnávkou a Šternberku pracovní přípravu pro dlouhodobě nezaměstnané. Průměrný počet osob v dílnách se pohybuje kolem 10, jedná se o práci s dřevem, košíkářství.

O.p.s. Člověk v tísní realizuje na Prostějovsku a v Přerově v rámci projektu „Podpora začleňování a vzdělávání obyvatel sociálně vyloučených lokalit v metropolitní oblasti Olomouckého kraje“ terénní sociální práci, vzdělávání v rodinách, právní poradenství a pracovní poradenství.

O.s. Ester Zálesí vytváří pracovní místa v rámci projektu „Podpora sociální integrace v mikroregionech okresu Jeseníky“. Jedná se o ojedinělý projekt řešící komplexně situaci osob ohrožených sociálním vyloučením, sestávající s dlouhodobého vzdělávání, získávání nových dovedností, podpory chráněného bydlení, terénní sociální práce, asistenční služby, doučování dětí a vytváření pracovních příležitostí. Vzděláváním, výcviky a tréninky prošlo 270 účastníků, zřízeno bylo 40 pracovních míst.

Za ojedinělý lze považovat projekt o.p.s. Upre Roma „Šance pro Romy – podpora integrace Romů ohrožených sociální exkluzí, především z důvodů nezaměstnanosti a jejich začleněním na trh práce“. Cílem akce bylo vytvoření pracovních návyků a sociální rehabilitace příslušníků romských komunit, kteří jsou sociálně vyloučení vlivem kumulace handicapů. Původním cílem projektu bylo zaměstnávání 10 Romů po dobu 1 roku na obcích Prostějovska, v rámci kterého by si osvojili pracovní návyky a zlepšila se jejich socioekonomická situace. Pro nezáměr ze strany obcí bylo nutno projekt modifikovat, realizátorům se podařilo uzavřít s brněnskou firmou smlouvu na období 1 roku s možností prodloužení, kdy 10 pracovníků má zajištěnu práci i mzdu v třídění umělohmotných odlitků.

Dalším subjektem, který se dlouhodobě zabývá zaměstnaností Romů je Charita Olomouc, která v rámci Střediska Khamoro pro etnické menšiny a poradenství od roku 2005 provozuje Agenturu podporovaného zaměstnávání. Cílem služby je nalezení a udržení vhodného pracovního místa uchazečům o zaměstnání převážně z romských komunit nebo

²¹ Kapitola je zpracována na základě informace poskytnuté náměstkyní hejtmana Olomouckého kraje, dopisem ze dne 28.2. 2008

dlouhodobě nezaměstnaným osobám ohroženým sociálním vyloučením. Činnost je založena na spolupráci s motivovaným uchazečem o zaměstnání, kterému je nabídnuta pomoc a podpora při vyhledávání vhodného pracovního místa podle vzdělávání, dosažení a praxe. V roce 2007 Agentura podporovaného zaměstnávání realizoval 523 kontaktů s klienty, poskytla poradenství 105 evidovaným uchazečům, zaměstnání získalo 29 uživatelů služby. Realizovány byly dále 2 počítačové kurzy, první dokončilo z 10 zájemců pouze 2, v druhém běhu z 10 účastníků ukončilo kurz 9 frekventantů.

V Hranicích působí nadále v oblasti zaměstnávání Romů o.p.s. Sterena, jejíž aktivity byly presentovány ve Zprávě o situaci romských komunit za rok 2006 jako příklad dobré praxe. V roce 2007 bylo zaměstnáno 26 Romů, kteří posléze získali pracovní místo na otevřeném trhu práce. V současné době pracuje v o.p.s. Sterena 10 Romů.

Pokud jde o aktivní politiku zaměstnanosti, pak obce využívají možnosti veřejně prospěšných prací. Podle vyjádření starostů by bylo vhodné, aby pracovní místa byla zřizována na delší dobu, minimálně 1 roku, přivítali by 100% financování.

Téměř ve všech městech a regionech, kde probíhalo komunitní plánování, byla akcentována potřeba řešení dlouhodobé nezaměstnanosti příslušníků romských komunit, v oblasti služeb pak poskytování poradenství zaměřeného na podporu při vstupu na otevřený trh práce. Jedním z problémů, který komplikuje vstup příslušníků romských komunit je zadluženost s hrozbou srážek ze mzdy. Klienti často uvádějí, že je pro ně výhodnější pracovat „načerno“, byť jsou si vědomi rizik (úrazy, důchodové zabezpečení apod.).

Zajímavý námět na řešení situace osob obtížně umístitelných na trhu práce prezentovali zástupci o.s. Ester. Vycházeli z předpokladu, že organizace nemají důvod zaměstnávat osoby, které nemají co nabídnout a firmě neumí přinést zisk. Zaměstnanost uvedené skupiny obyvatel vyžaduje systémové řešení. Jednou z možností je stanovit za určitých podmínek povinnost osobám dlouhodobě nezaměstnaných pracovat u obcí, měst, NNO či jiných subjektů, které jsou schopny naplnit zmíněné zadání. Na jedno místo následně obdrží zaměstnavatel 12000 Kč/ měsíčně, což pokryje minimální náklady na mzdu a režijní náklady. V případě, kdy zaměstnavatel vytvoří speciální program (zvýšení kvalifikace, rekvalifikace apod.), může obdržet 5000 Kč/měsíčně na dobu nejméně 24 měsíců.

Vzdělávání

Ve spolupráci s obecními úřady a nestátními neziskovými organizacemi byla v roce 2007 věnována velká pozornost začleňování romských dětí zejména z rodin s nízkou sociokulturní úrovní do mateřských škol. Předškolní příprava dětí, a to nejen poslední rok před nástupem povinné školní docházky, je jednou z cest, jak zabránit neúspěšnosti ve vzdělávání. Byly vytipovány mateřské školy v sociálně vyloučených lokalitách, následně pak probíhala jednání o možnosti podpory z dotačních titulů MŠMT. Zvýšená pozornost pak byla věnována dětem z rodin přestěhovaným do Olomouckého kraje ze Vsetína. Do Mateřské školy v Dřevnovicích docházelo pravidelně 5 dětí, do Mateřské školy ve Vlčicích docházely 4 děti. Počáteční problémy s pravidelnou docházkou byly řešeny asistencí terénních sociálních pracovníků působících na obci, úhrady pak stanovením zvláštního příjemce dávky. Do Mateřské školy v Uhelné dochází pravidelně 6 dětí (14 dětí předškolního věku), asistenci zajišťuje občanské sdružení Ester. Počátkem roku 2007 bylo realizováno jednání s Mateřskou školou ve Velké Kraši, kde cca 2 km od obce se nachází sociálně vyloučená lokalita. V současné době navštěvují pravidelně toto předškolní zařízení 4 děti z 6 dětí předškolního

věku. Rodiče se střídají v odvážení dětí do školy. Jako příklad dobré praxe v integraci romských dětí lze uvést i Mateřskou školu v Širokém Brodu na Jesenicku, kterou navštěvuje průměrně 6 romských dětí z okolních obcí, svozy zajišťuje romská matka.

Dlouhodobě je naplňována Koncepce včasné péče o děti ze sociokulturně znevýhodňujícího prostředí v Mateřské škole v Přerově, Komenského ul. (ze 60 dětí je 70% romských), a v Mateřské škole Kobylá nad Vidnavkou, kde z 8 dětí starších 3 let, navštěvuje předškolní zařízení 6 dětí. V obou školách působí asistentky pedagoga pro děti ze sociokulturně znevýhodňujícího prostředí (Romky), které si získaly důvěru rodičů i dětí.

Zejména na Jesenicku je velkým problémem špatná dopravní obslužnost a absence, případně úplný nedostatek míst, v některých mateřských školách. Bylo by optimální, pokud by např. dotační tituly MŠMT byly zaměřeny i na možnost poskytnutí finančních prostředků na svozy dětí. Z dlouhodobějšího horizontu by se nepochybně jednalo o investici, která by se navrátila ve zvýšení šancí romských dětí uspět po nástupu povinné školní docházky.

Zkušenosti z kontaktů s pedagogickými pracovníky, starosty obcí i terénními pracovníky naznačují, že začleňování dětí do předškolní přípravy se daří v lokalitách, kde na Konceptu včasné péče o děti ze sociokulturně znevýhodňujícího prostředí velmi úzce spolupracují všichni partneři.

Podpora z dotačních titulů MŠMT na integraci romských žáků je uvedena v následující tabulce.

Název školy či školského zařízení	Poskytnutá dotace	Čerpaná dotace	Vratka dotace	Důvody vratky
Mateřská škola Vlčice, Vlčice 93	70 000,-	70 000,-	0	
Mateřská škola Přerov, Komenského 25	27 000,-	27 000,-	0	
Základní škola a Mateřská škola Kobylá nad Vidnavkou, Kobylá nad Vidnavkou 120,	36 000,-	20 250,-	15 750,-	nedostatek času pro naplnění projektu
Střední škola, Základní škola a Mateřská škola Šumperk, Hanácká 3	150 000,-	150 000,-	0	
Základní škola Dobromilice, Komenského 119	36 000,-	29 480,-	6520,-	nedostatek času pro naplnění projektu
Základní škola Lipník nad Bečvou, Osecká 301	100 000,-	100 000,-	0	
Základní škola Hranice, Nová 1820	50 000,-	50 000,-	0	
Základní škola Němčice nad Hanou, Tyršova 360	50 000,-	50 000,-	0	
Dům dětí a mládeže Hranice, Galašova 1746	60 000,-	60 000,-	0	
Základní škola a Mateřská škola Staré město, Nádražní 77	45 000,-	45 000,-	0	

Mateřská škola Hrubčice, Hrubčice 40	50 000	0	50 000	Absence dětí
--------------------------------------	--------	---	--------	--------------

Na předškolní přípravě romských dětí ze v Olomouckém kraji participují vedle podpory MŠMT i nestátní neziskové organizace, které poskytují sociální služby.

Charita Olomouc realizuje více než 10 let projekt Khamoro na Přichystalově ul. v Olomouci, kde je vysoká koncentrace příslušníků romských komunit. Předškolní přípravu navštěvuje 30 dětí, do aktivit jsou zapojeny 2 romské asistentky. Od roku 2007 Charita Olomouc velmi úzce spolupracuje s pracovníky Střediska integrace menšin – pobočkou Olomouc, kdy se psycholog podílí na sestavování individuálních plánů a přípravě dětí na vstup do základní školy.

Od roku 1999 realizuje Charita Šternberk v objektu o.s. Společenství Romů na Moravě projekt předškolní přípravy romských dětí Jirolo, zaměřuje se na děti od 3 do 7 let, v roce 2007 navštěvovalo zařízení průměrně 15 dětí. Sociální služba rané péče je doplněna terénní prací, na projektu spolupracuje romská asistentka, i přes tuto skutečnost je přetrvávajícím problémem pravidelná docházka dětí.

Charita Přerov v rámci poskytování sociálně aktivizační služby pro rodiny s dětmi realizuje v sociálně vyloučené lokalitě Kojetínská ul. projekt Žížalka, který je zaměřen na děti předškolního věku, kapacita služby je 15 míst, která však není naplněna pro menší zájem rodičů, na aktivitách participuje romská asistentka.

V červnu 2007 zahájilo Středisko integrace menšin – pobočka Olomouc program Centra pro matky s dětmi, které navštěvuje v dopoledních hodinách skupinka 4 až 8 dětí se 3 až 4 matkami. Aktivity centra jsou směřovány ke zlepšení připravenosti dětí na školu, matky jsou motivovány k pravidelným návštěvám centra spektrem aktivit (šití, tanec, zdravotní péče), dětem se věnuje psycholog a pedagog.

Ve školním roce 2006/2007 byly přípravné třídy zřízeny při 6 základních školách, celkem je navštěvovalo 64 dětí. Ve sledovaném období došlo ke zvýšení počtu přípravných tříd o 2, zvýšil se i počet dětí navštěvujících přípravné třídy o 17. Stav k 31. 12. 2007 je uveden v následující tabulce.

Přípravné třídy v Olomouckém kraji ve školním roce 2007/2008

Název školy	Počet dětí	Podíl dívek
Základní škola Jeseník, Fučíkova 312	7	3
Základní škola Česká Ves, okres Jeseník	10	0
Základní škola Šumperk, Sluneční 38	13	7
Celkem	81	32
Základní škola a Mateřská škola Hranice, Nová 1820	7	1
Základní škola a Dětský domov Prostějov	11	5
Základní škola Lipník nad Bečvou, Osecká 301	7	3
Základní škola Přerov, Boženy Němcové 16	12	4
Základní škola a Mateřská škola Staré Město, okres Šumperk	14	9

Ve školním roce 2006/2007 působilo v Olomouckém kraji 36 asistentů pedagoga pro děti ze sociokulturně znevýhodňujícího prostředí na 27 školách, z tohoto počtu měli 4 asistenti vysokoškolské vzdělávání nebo vyšší odborné, 17 asistentů středoškolské, 9 asistentů střední odborné ukončené výučním listem, 5 asistentů základní vzdělání. 7 asistentů dále studovalo vysokou školu.

Odbor sociálních věcí vyhledává v jednotlivých lokalitách vhodné adepty na funkci asistenta pedagoga, a to ve spolupráci s romskými poradci, nestátními neziskovými organizacemi i v rámci účasti krajské koordinátorky na komunitním plánování sociálních služeb. Ve školním roce 2006/2007 nastoupilo do kurzu Pedagogicko psychologická příprava romských pedagogických asistentů realizovaného Kabinetem multikulturní výchovy při Masarykově univerzitě v Brně 16 zájemců z Olomouckého kraje, kurz ukončilo 5 účastníků. Zjišťovány byly důvody nepokračování v kurzu poměrně vysokého počtu přihlášených. Účastníci, kteří se přihlásili na kurz uváděli jako důvod vysoké náklady na cestovné v návaznosti na nezaměstnanost a pobírání dávek hmotné nouze. Zkušenosti s absolventy předchozích kurzů jsou velmi dobré, téměř všichni pracují jako asistenti pedagoga ve školách, případně v nestátních neziskových organizacích.

Situace ve školním roce 2007/2008 je uvedena v následující tabulce :

Počet asistentů pedagoga pro děti ze sociokulturně znevýhodňujícího prostředí

	Název a adresa školy	počet fyzických osob	pracovní úvazky
1.	Mateřská škola Přerov, Komenského 25, 750 02 Přerov	1	1
2.	Střední škola, Základní škola a Mateřská škola Šumperk, Hanácká 3, 787 01 Šumperk	2	2
3.	Základní škola Klenovice na Hané, Klenovice na Hané 23, 798 23	1	1
4.	Základní škola a Mateřská škola Kobylá nad Vidnavkou, Kobylá nad Vidnavkou 120, 790 65	1	0,8
5.	Základní škola a Mateřská škola Kostelec na Hané, Sportovní 850, 798 41 Kostelec na Hané	1	0,8
6.	Základní škola a Mateřská škola Staré Město, Nádražní 77, 788 32 Staré město	1	1
7.	Základní škola Dobromilice, Komenského 119, 798 25 Dobromilice	1	1
8.	Základní škola Hranice, Nová 1820, 753 01 Hranice	1	1
9.	Základní škola Javorník, Školní 72, 790 70 Javorník	2	2
10.	Základní škola Jeseník, Fučíkova 312/10 79001 Jeseník	3	3
11.	Základní škola Kojetín, Sladovní 49, 752 01 Kojetín	2	2
12.	Základní škola Kojetín, Svatopluka Čecha 586, 752 01 Kojetín	1	1

13.	Základní škola Lipník nad Bečvou, ulice Osecká 301, 751 31 Lipník nad Bečvou	1	1
14.	Základní škola Moravský Beroun, Masarykova 357, 793 05 Moravský Beroun	1	1
15.	Základní škola nám. Svobody 3 Šternberk, nám. Svobody 3, Šternberk 785 01	1	0,7
16.	Základní škola Olomouc, 8. května 29, 771 85 Olomouc	1	1
17.	Základní škola prof. Z. Matějčka Olomouc, Svatoplukova 11, 779 00 Olomouc	2	2
18.	Základní škola Přerov, Boženy Němcové, Boženy Němcové 16, 750 02 Přerov	4	4
19.	Základní škola Šumperk, Sluneční 38, 787 01 Šumperk	1	1
20.	Základní škola Vápenná, Vápenná 262, 790 64	1	0,8
21.	Základní škola Vidnava, Hrdinů 249, 790 55	2	1,8
22.	Základní škola Vlčice, Vlčice 3, 790 67	1	1
23.	Základní škola, a Dětský domov Prostějov, Lidická 86	1	0,5
24.	Základní škola a Dětský domov Zábřeh, Sušilova 40, 789 01 Zábřeh	3	2
25.	Základní škola Brodek u Prostějova, Císařská 65, 798 07 Brodek u Prostějova	1	1
26.	Základní škola Němčice nad Hanou, Tyršova 360, 798 27 Němčice nad Hanou	1	1
27.	Mateřská škola Hrubčice, Hrubčice 40, Bedihošť 798 21	1	1
28.	Základní škola a mateřská škola Bernartice, Bernartice 259, 790 57	1	1
	CELKEM	40	37,4

Doučováním dětí se zabývají v Olomouckém kraji převážně nestátní neziskové organizace, dobrovolníky získávají z řad studentů vysokých škol. V rodinách zajišťuje doučování o.p.s. Člověk v tísní. Středisko integrace menšin – pobočka Olomouc disponuje 25 tutory, kteří doučují převážně ve školách 56 žáků.

Rovněž součástí programů nízkoprahových center pro děti a mládež je pomoc při přípravě dětí na výuku ve škole. Doučování probíhá v o.s. Savore v Šumperku, Charitě Přerov, Charitě Kojetín, Charitě Olomouc, o.s. Ester Zálesí v Uhelné a Javorníku, Domu dětí a mládeže v Hranicích. Dále doučování zajišťují v některých městech i sociální pracovníci. Jedná se o města Přerov a Olomouc v nízkoprahovém zařízení pro děti a mládež Miriklo, Hranice na Moravě - na ubytovně s vyšším počtem příslušníků romských komunit. Společenství Romů na Moravě získalo finanční prostředky na přípravu romské mládeže na střední školu z Podpory sociální integrace v Olomouckém kraji – 3. výzvy grantového schématu 3. 2 SROP.

V následujícím textu je uvedeno hodnocení Programu romských žáků středních škol. Je nutno podotknout, že počet romských žáků středních škol je vyšší. Zkušenosti z kontaktu s romskými rodiči naznačují, že někteří této možnosti nevyužívají, neboť nechtějí, aby jejich

děti byly „stigmatizovány“ romským původem ve škole. Na gymnáziích v Olomouci studovali v roce 2007 2 romští žáci. Ze strany ředitelů středních škol není tento program hodnocen jednoznačně pozitivně, uvádějí administrativní náročnost, zmiňují velký počet dětí, které do školy nastoupí, předčasně však končí studium.

V Olomouckém kraji MŠMT podpořilo v programu „Podpora romských žáků středních škol“ v období leden – červen 2007 16 škol se 107 studenty ve výši 440 200 Kč a v období září – prosinec 2007 19 škol se 109 studenty ve výši 331 700 Kč. Odbor školství, mládeže a tělovýchovy realizoval v roce 2007 dotazníkové šetření, jehož cílem bylo zmapovat počet absolventů z řad studentů žádající o podporu v daném programu. V roce 2007 absolvovalo 38 studentů, kteří čerpají podporu z výše uvedeného programu. Počty absolventů jednotlivých středních škol jsou uvedeny v tabulce.

Bydlení

Stejně jako v ostatních krajích ČR, tak i v Olomouckém kraji vznikají v některých lokalitách etnické enklávy. Koncentrace občanů ohrožených sociálním vyloučením přináší obecně známá rizika. Gabalova Analýza sociálně vyloučených lokalit zcela jistě nezmapovala všechny sociálně vyloučené lokality, a to vzhledem k poměrně krátké době pro zpracování. V Olomouckém kraji není např. zmíněn v uvedeném dokumentu Moravský Beroun, který byl přiřčen do Olomouckého kraje v roce 2005.

Popis lokality Moravského Berouna (struktura podle tzv. Gabalovy zprávy)

Podle údajů z roku 2006 má město 3332 obyvatel, Romové tvoří 9 - 10% obyvatel, početní odhad kolísá mezi 290 - 330. Jedná se o skupinu značně diferencovanou z hlediska příbuzenské provázanosti, většina cítí sounáležitost k jedné ze 3 širokých rodin, které dlouhodobě v lokalitě bydlí. K těmto rodinám patří také většina Romů, kteří se přistěhovali v průběhu posledních deseti let. Do lokality se zřejmě z důvodu ztráty bydlení přistěhovalo v posledních letech několik rodin, které nemají vazby na původní širší rodiny, navzájem se nestýkají. „Starousedlické“ rodiny se rozšiřují o nově příchozí z Olomouce a Ostravy.

Z demografického hlediska Romů v Moravském Berouně dlouhodobě mírně přibývá, neboť celkový počet obyvatel klesá, roste poměrně rychle procentuální podíl Romů v populaci. Tato dynamika je dána souvislostí dvou faktorů. Je zde relativně levné bydlení ve srovnání s Ostravou a Olomoucí, a zároveň značný nedostatek pracovních příležitostí. Zatímco Romové se mohou výměnou drahého bydlení ve městech za levné byty či domy v Moravském Berouně dočasně zbavit dluhů, odcházejí majoritní obyvatelé z Moravského Berouna za prací do větších měst. Míra nezaměstnanosti v Moravském Berouně 11% je podle údajů z roku 2007, nezaměstnanost Romů činí 95%.

Většina zde žijících Romů žije v bytech pronajímaných obcí, jen malá část z nich se podílela na výkupu městských bytů, který proběhl v devadesátých letech. Část romských obyvatel Moravského Berouna, především přistěhovalců z Olomouce, obývá rodinné domy, nakoupené pro svůj špatný technický stav za relativně velmi nízkou cenu.

Z hlediska sociálního začlenění představují Romové v lokalitě značně různorodou skupinu. Zatímco někteří jsou plně integrováni do života obce, jiní jsou ohroženi sociálním vyloučením. Asi polovina místních Romů je soustředěna v lokalitách nesoucích důležité znaky sociální exkluze. Jedná se o tyto lokality:

A. Relativně malé venkovské lokality (podle Gabala)

Dům A: bytový dům ve vlastnictví obce, 25-30 obyvatel, 100% Romů.

základní znaky vyloučení: špatný stav nemovitosti, nepořádek, 100% nezaměstnanost, téměř 100% neplatičství, špatná docházka dětí do školy.

Dům B: bytový dům ve vlastnictví obce, 25-30 obyvatel, 100% Romů

základní znaky vyloučení: špatný stav nemovitosti, nepořádek, 100% nezaměstnanost, téměř 100% neplatičství, špatná docházka dětí do školy

Dům C: bytový dům ve vlastnictví obce 20-25 obyvatel, 100% Romů

základní znaky vyloučení: špatný stav nemovitosti, nepořádek, 100% nezaměstnanost, téměř 100% neplatičství, špatná docházka dětí do školy

B. Relativně velké venkovské lokality (podle Gabala)

Domy v Nových Valteřicích: 2 panelové domy ve vlastnictví obce, 65-75 obyvatel, 100% Romů.

Základní znaky vyloučení: špatný stav nemovitosti, nepořádek, 100% nezaměstnanost, 100% neplatičství, špatná docházka dětí do školy, sociálně patologické jevy (podrobněji k Valteřicím viz dále).

Institucionální okolí

Obec Moravský Beroun se podílí na plánování rozvoje sociálních služeb Šternberska, ale je třeba říct, že v jednotlivých pracovních skupinách má malé zastoupení a do střednědobého plánu rozvoje sociálních služeb na období 2008-2010 se potřeby uživatelů Moravského Berouna promítají jen minimálně. Co se týká cílové skupiny Romové, je nápadný kontrast mezi reálnou nerozvinutostí sociálních služeb v obci a naprostou absencí návrhů opatření, které by vedly ke zlepšení tohoto stavu. Zástupcům samosprávy byla dána ke zvážení možnost osamostatnění komunitního plánování.

Městský úřad a samospráva

Místní koncepce integrace – specifická koncepce neexistuje a zatím se ani nepřipravuje. Obec dosud neuvažovala o možnosti získat dotaci na terénního pracovníka.

Aktivity a projekty – nerealizují se žádné aktivity ani projekty

ESF a jiné zdroje financování – obec nevyužívá možnost čerpat prostředky z ESF ani jiných doplňkových zdrojů financování.

Spolupráce s NNO – obec nespolupracuje s žádnou NNO.

Ačkoli v Moravském Berouně prozatím neexistuje specifická koncepce integrace, uvědomují si představitelé obce naléhavost obtíží spojených se sociálním vyloučením a v dílčích otázkách se stavějí k řešení dané problematiky velmi vstřícně. Moravský Beroun nadstandardně využívá programu veřejně prospěšných prací. Během posledních deseti let zaměstnával 8 -15 dlouhodobě nezaměstnaných Romů. V roce 2007 se jednalo o 10 pracovníků a dotace od úřadu práce činila 1.400 tisíc Kč. V letošním roce vyčlenilo město prostory pro nízkoprahové zařízení pro mládež a požádalo krajský úřad o pomoc při jeho zřízení. Na základě doporučení krajské koordinátorky se vedení obce rozhodlo ke spolupráci s nestátní neziskovou organizací při přípravě tohoto projektu a nebrání se ani spolupráci při rozvoji dalším sociálních služeb.

Základní škola (A)

Vzdělávací program - Základní škola.

Celkový počet žáků - cca 250.

Odhad podílu romských žáků – 8%.

Existence přípravného ročníku – ne.

Aktivity a projekty - doučování individuální bez zvláštního zřetele k romským žákům. Volnočasové aktivity škola organizuje bez zřetele k romským žákům, romské děti se jich příliš neúčastní. Integraci nepovažují za zvláštní problém.

ESF a jiné zdroje financování - neuvažují o využití těchto možností financování.

Počet romských žáků se pohybuje mezi 20 a 25. Více jich je v nižších ročnících, méně ve vyšších. Úbytek je způsoben přestupy na Základní školu (B) TGM. Podle vedení školy nejsou s Romy problémy, jejich prospěch nevybočuje z průměru, jejich chování je zvládnutelné, stejně jako chování ostatních dětí. Škola nemá romského asistenta, ani nevyužívá jiných prostředků sociální integrace.

Základní škola (B)

Vzdělávací program - Základní škola praktického typu.

Celkový počet žáků - 45.

Odhad podílu romských žáků – 90%.

Existence přípravného ročníku – není zřízen.

ESF a jiné zdroje financování - o možnosti čerpání prostředků jsou informováni a chtějí v příštím roce připravit projekt týkající se volnočasových aktivit, praktické zkušenosti zatím nemají.

Škola má v současnosti 45 žáků, z toho 4 nejsou Romové. Každoročně vychází 3-5 žáků, z nichž zhruba polovina nastupuje do učebních oborů, které většinou nedokončí. Na škole působí romská asistentka, která pomáhá při výuce, především v první třídě a zajišťuje kontakt mezi školou a rodinou. Dříve vedla přípravný ročník, který však zanikl pro nedostatek zájmu. Žáci školy mají k dispozici klubovnu, kde mohou po vyučování trávit volný čas. Této možnosti však většinou nevyužívají.

Mateřská škola v Moravském Berouně

Celkový počet žáků - 80-85

Odhad podílu romských žáků – 20 -25%.

Mateřská škola v posledních letech zaznamenala značný nárůst romských zájemců. V roce 2007 ji navštěvovalo 22 romských žáků. Školka k nim přistupuje velmi pozitivně a citlivě, snaží se je integrovat a připravit na nástup do školy. Podle vyjádření představitelů Základní školy (A) v Moravském Berouně úspěšněji zvládají výuku právě romské děti, které navštěvovali mateřskou školu. Občas se do školky dostávají romské děti z důvodu nedostatečné školní zralosti. Jedná se o případy, kdy dítě nastoupilo do první třídy, ale bylo rozhodnuto o dodatečném odkladu školní docházky. V těchto situacích mateřská škola supluje přípravný ročník či roli romské asistentky. Při školce existuje mateřské centrum, které je však málo využíváno. Práce mateřské školy se neopírá o žádné dotační projekty.

Lokalita Nové Valteřice

Typ lokality – dva panelové domy, celkem 10 bytů, z toho dva nyní neobsazené (jeden byl opuštěn v lednu 2008).

Poloha lokality v rámci obce – lokalita se nachází na okraji Nových Valteřic, 7 km od Moravského Berouna

Míra prostorového vyloučení – značná. Lokalita se nachází na okraji Nových Valteřic a prostorové vyloučení vůči této obci je spíše symbolické. Vzhledem k faktu, že zde není žádná občanská vybavenost, k trvalému pobytu je přihlášeno minimum majoritního obyvatelstva a většina domů je užívána pouze jako rekreační objekty, je třeba prostorovou vyloučenost posuzovat vzhledem k Moravskému Berounu. Obyvatelé lokality jsou na tuto obec naprosto

odkázání (městský úřad, úřad práce, policie, školy, lékař, obchody a další služby občanské vybavenosti). Doprava pěšky je přitom pro náročnost terénu a vysokou vzdálenost téměř nemožná, v zimě naprosto nemožná. Auty disponují obyvatelé lokality spíše výjimečně. Většina z nich je odkázaná na autobus, který tam i odtud jezdí pouze dvakrát denně. V poslední době byl počet spojů redukován, čímž se dopravní obslužnost tohoto místa značně zhoršila. Izolovanost Valteřic bývá často uváděna Romy jako důvod špatné komunikace s úřady a se školou, je jí také odůvodňována a z části reálně zapříčiňována častá absence dětí ve škole. Obtíže s přepravou do Nových Valteřic velmi komplikují práci romské asistentky ze speciální školy.

Stav domů – solidní/špatný (viz Gabal). Společné prostory zdevastované, sklepy i půdy zaplněné směsným odpadem, místy se vyskytuje plíseň, okna vybitá, statika domů přitom neporušená, rozvody v pořádku s výjimkou odpadů (viz vybavenost domů), střecha před dvěma lety opravená. K degradaci objektů docházelo postupně během posledních deseti let.

Vybavenost domů - část standardní výbavy chybí. Topí se v kamnech na tuhá paliva. Jelikož okna v některých místnostech chybí, bydlí místní lidé přes zimu často v jediné vytápěné místnosti, která je provizorně tepelně odizolovaná. Elektrina v některých případech odpojena. Voda z místní studny je do domu přiváděna bezplatně, její spotřeba není přímo měřena (všichni obyvatelé však žijí v trvalém strachu z odpojení vody či elektřiny). Obec prostřednictvím vyvážení žumpy registruje nadměrné plýtvání vodou. V obci chybí kanalizace, žumpu, která není zcela v pořádku a část fekálií odtud uniká, vyváží pravidelně firma na objednávku obce.

Pozn: Vysoké náklady související s vyvážením žumpy v konfrontaci s nulovým výběrem nájemného vedou obec k radikalizaci postoje k neplatičům.

Vlastník nemovitosti - oba objekty jsou majetkem města Moravský Beroun.

Vznik a vývoj lokality, mechanismy vstupu a výstupu – kombinace řízeného a spontánního sestěhovávání. Obec zakoupila tyto domy v devadesátých letech. Umisťuje sem nájemníky problematické z hlediska neplatičství a z hlediska devastace bytů. Část obyvatel se sem uchýlila a uchyluje za příbuznými. Někteří obyvatelé jsou příbuzensky provázáni s Romy z Moravského Berouna, jiní jsou mezi nimi zcela neznámí. Obecně berounští Romové chápou Nové Valteřice jako symbol nejhoršího sociálního postavení. S obyvateli Valteřic se odmítají srovnávat i stýkat. Do Valteřic se nechtějí dostat. Mnoho samotných obyvatel valteřických domů chápe svou situaci podobně. Být v Nových Valteřicích znamená být „na dně“. Neviní však z této situace sebe, ale místo samotné. „Ve Valteřicích není práce, tady nic neseženeš“. Dluhy vyplývají z nezaměstnanosti a navíc za takové byty se nehodí platit. Mnozí obyvatelé Nových Valteřic soudí, že je téměř nemožné se odtud dostat.

Odhad počtu romských obyvatel lokality – 65 -75.

Pozn.: jen část obyvatel je tu přihlášená k pobytu (prosinec 2007 – 46; leden 2008 – 40).

Podle kvalifikovaných odhadů zde však trvale žije kolem 70 lidí.

Odhad podílu Romů na celkovém počtu obyvatel lokality - 100%.

Věková struktura nezjištěna.

Maximálně základní vzdělání 100%.

Celková míra nezaměstnanosti v obci – 11%.

Odhad míry nezaměstnanosti romských obyvatel lokality – 100%.

Formy obživy - závislost na dávkách státní sociální podpory, dávkách pomoci v hmotné nouzi, invalidních důchodech. Příležitost k přivýdělku, byť neoficiálnímu, je zde minimální.

Sociálně problémové jevy:

Formy a míra výskytu – v lokalitě se častěji vyskytuje alkoholismus a gamblerství. Závislosti na jiných návykových látkách než alkoholu nejsou okolím registrovány. Občasné reference o domácím násilí.

Další informace o životě v lokalitě:

Dluhy – 100% obyvatel Nových Valteřic dluží na nájemném. U některých z nich se dlužná částka pohybuje v řádu stovek tisíc. Obec v poslední době hledá prostředky k vymožení těchto dluhů.

Sociální kompetence – obyvatelé Nových Valteřic špatně chápou svou sociální situaci a nerozumí svým právům a povinnostem vůči státu a obci. Neví, proč přišli o dávky, neznají způsob, jak najít cestu z dluhů. Bídu, ve které se ocitli, přičítají na vrub místu, kde žijí a špatnému postoji obce.

Obec Horní Loděnice

Jedná se o obec s 344 obyvateli, počet obyvatel výrazně neklesá (v roce 2006 se v obci narodilo 6 dětí, migrační saldo bylo – 9). Lokalita bude vyžadovat důkladnější popis.

Obě nemovitosti, ve kterých bydlí téměř výhradně Romové, jsou v majetku soukromé osoby, rodiny se do Horní Loděnice stěhují podle předběžných údajů zejména z Olomouce (ztráta bydlení, nehrazení nájmu). Obyvatelé těchto objektů tvoří 8-10% populace obce. Odhad nezaměstnanosti se pohybuje mezi 90 -100 %.

Dům A

6 bytů s ústředním topením, s centrálním kotlem na tuhá paliva, sociálním zařízením v každém bytě,
umístění v obci - centrum
obyvatelé ve většině případů nezaměstnaní závislí na sociálních dávkách
počet – cca 21 s občasným zvýšením v době návštěv
stav domu dobrý

Dům B

4 byty s lokálním topením na tuhá paliva, koupelny s bojlerem součástí bytu (vyjma jednoho, u kterého je soc. zařízení přes chodbu)
umístění v obci – okraj obce
počet obyvatel cca 12 s občasným navýšením v době návštěv
Stav domu – uspokojivý.

Po přijetí zákona o hmotné nouzi vyvstal objevil v některých lokalitách s vysokou nezaměstnaností (např. Jesenicko) problém spojený s úhradou nákladů na bydlení zejména v objektech, které jsou v majetku fyzických osob. Do 31.12.2006 byly zohledňovány skutečné náklady na bydlení. Od 1.1.2007 příspěvek na bydlení (SSP) a doplatek na bydlení nepokrývají skutečné náklady v některých lokalitách. Výše částek normativních nákladů na bydlení vychází z předpokladu „čím menší obec, tím nižší náklady na bydlení“. Pokud jde o zvláštního příjemce dávky, pak podle informací některých pověřených obecních úřadů výše příspěvku na bydlení a doplatku na bydlení nepokryje skutečné náklady na bydlení. V rámci komunitního plánování bylo zjištěno, že v některých lokalitách až 1/3 uživatelů azylových domů tvoří příslušníci romských komunit.

Za velmi potřebné v kontextu integrace příslušníků romských komunit lze považovat přijetí zákona o sociálním bydlení pro cílovou skupinu, která nemá možnost přístupu na otevřený trh s byty. Dokonce i z kontaktu s romskými klienty, kteří jsou zaměstnaní a mají stabilní příjem, je zřejmý problém při jednání s majiteli nemovitostí v rámci nabídek pronájmu bytů prostřednictvím realitních kanceláří. Většinou majitelé nemovitosti nejsou ochotni byty pronajmout romským rodinám, byť byt je inzerován jako volný. Zde se patrně

promítají postoje veřejnosti k Romům, predikce obav se soužití, či znehodnocení „ceny“ nemovitosti.

Zákon o sociálním bydlení by měl obsahovat i vazbu na zákon č. 108/2006 Sb., o sociálních službách, ve znění pozdějších předpisů. Veřejná podpora sociálních bytů by měla být směřována na obce a nestátní neziskové organizace.

Sociální vyloučení

Přímo na pomoc příslušníkům romských komunit v Olomouckém kraji jsou zaměřeny následující nestátní neziskové organizace, které získaly registraci k poskytování sociálních služeb a cílovou skupinu explicitně zmiňují. K 31. 12. 2008 nezískaly registraci 2 subjekty a to o.s. Roma Vidnava a Společenství Romů na Moravě o.p.s., které se dohodlo s o.s. Romodrom o převzetí pracovníků.

V roce 2007 nově využily dotačního programu Podpory terénní práce Rady vlády pro záležitosti romské komunity obce Čelechovice na Hané, Vrbátky, Dobrochov, Dřevnovice a Vlčice. Do posledních dvou obcí byly přestěhovány početné rodiny ze Vsetína koncem roku 2006. Obec Dobrochov dotaci vrátila, neboť početná problematická rodina se z obce odstěhovala.

Popis stavu komunitního plánování v lokalitách, kde byly vytvořeny pracovní skupiny zaměřené na příslušníky romských komunit :

Statutární město Olomouc

Zpracován byl 1. Rámcový komunitní plán sociálních služeb v Olomouci na období 2007 – 2008. V rámci procesu komunitního plánování působila pracovní skupina pro etnické menšiny, jejímiž členy byli mimo zástupce romské národnostní menšiny i zástupci bulharské a řecké menšiny i krajská koordinátorka romských poradců Krajského úřadu Olomouckého kraje. Výstupy komunitního plánování jsou prezentovány na internetových stránkách <http://www.kpssolomouc.wz.cz>.

Město Jeseník

Komunitní plánování je realizováno pro území obce s rozšířenou působností. Je vytvořena skupina osob sociálně vyloučených a ohrožených sociálním vyloučením (významnou podmnožinu tvoří příslušníci romských komunit). Za zadavatele byla členkou koordinátorka pro národnostní menšiny působící na Městském úřadu Jeseník. Dne 28. 6. 2007 byla realizována konference pro zadavatele a poskytovatele sociálních služeb, které se zúčastnila i pracovnice odboru sociálních věcí s prezentací aktuálního dění v oblasti integrace příslušníků romských komunit.

Město Šternberk

Komunitní plánování je realizováno pro území obce s rozšířenou působností. Vytvořena byla pracovní skupina pro romskou komunitu, kde za poskytovatele sociálních služeb je zastoupeno Společenství Romů na Moravě a Charita Šternberk. Jednání se zúčastňují i asistentky pedagoga působící ve školách s vysokou koncentrací romských dětí (Šternberk, Moravský Beroun). V rámci pracovní skupiny bude zahájeno jednání s obcemi s vyšším počtem příslušníků romských komunit (Horní Loděnice, Hůzová, Mladějovice,

Moravský Beroun a Nové Valteřice). Pozitivním prvkem je zapojení úřadu práce do komunitního plánování.

Město Hranice

Projekt „Komunitní plánování sociálních služeb města Hranic“ zahrnuje všechny obce ve správní obvodu obce s rozšířenou působností. Zadavatelem a současně i partnerem tohoto projektu je město Hranice a realizátorem je Centrum pro komunitní práci (CpKP) střední Morava. Vytvořena byla pracovní skupina pro romskou komunitu, aktivní roli sehrává terénní sociální pracovník působící na Městském úřadu Hranice. V lokalitě nepůsobí žádná organizace, která by se orientovala na tuto cílovou skupinu.

Město Lipník nad Bečvou

Projekt „Komunitní plánování sociálních služeb v Lipníku nad Bečvou“ zahrnuje všechny obce ve správním obvodu obce s rozšířenou působností, realizátorem projektu je Centrum pro komunitní práci (CpKP) střední Morava. Vytvořena byla pracovní skupina pro romskou komunitu, do které je zapojena i škola s vysokým počtem romských dětí. Za poskytovatele sociálních služeb se zúčastňuje Charita Lipník na Bečvou, která chce rozšířit aktivity i směrem k této cílové skupině, o. s. AMARY FAJTA a o. s. Moravská Brána. Jedná se o lokalitu, kde se aktivit zúčastňuje nejvíce romských uživatelů, kteří akcentují především potřebu zvýšení možnosti zaměstnanosti Romů. Pozitivně lze hodnotit i zapojení úřadu práce do komunitního plánování.

Město Přerov

V rámci komunitního plánování bylo provedeno „Šetření potřeb sociálních služeb romské menšiny ve městě Přerově“, vytvořena byla pracovní skupina pro etnické menšiny. Problémem je zapojení uživatelů sociálních služeb (stejně jako v převážné většině obcí, které přistoupily ke komunitnímu plánování). Do činnosti pracovní skupiny se zapojilo Středisko integrace menšin, které v rámci pilotního projektu Institutu pedagogicko psychologického poradenství se sídlem v Praze působí v Olomouckém kraji od září 2006.

Město Litovel

Komunitní plánování je realizováno pro území obce s rozšířenou působností. Vytvořena byla pracovní skupina pro romskou komunitu, kde za poskytovatele sociálních služeb je zastoupeno romské občanské sdružení. Reflektována je potřeba terénní sociální práce.

Olomoucký kraj

Pokud jde o plánování sociálních služeb na krajské úrovni, pak dne 10. 9. 2007 schválilo Zastupitelstvo Olomouckého kraje Plán rozvoje sociálních služeb na území Olomouckého kraje pro rok 2008. Tento dokument klade důraz mimo jiné na služby v oblasti sociální prevence zaměřené na osoby ohrožené sociálním vyloučením, případně sociálně vyloučené. V srpnu 2007 byly zahájeny práce na Střednědobém plánu rozvoje sociálních služeb Olomouckého kraje na léta 2009 – 2010. Jedna z pracovních skupin je zaměřena na etnické menšiny a cizince, kde ze 17 členů jsou 4 Romové, kteří pracují v nestátních neziskových organizacích.

Dotační programy Olomouckého kraje

Občanská sdružení, humanitární organizace a fyzické osoby mohou žádat o poskytnutí příspěvků na činnost do 20.000,-Kč, a to na následující oblasti: vzdělání a věda, mládež, kultura, sport a tělovýchova, prevence kriminality, sociální patologie a primární prevence drogových závislostí, zdravotnictví, sociální služby a humanitární pomoc, turistický ruch a životní prostředí. O poskytnutí příspěvků rozhoduje Rada Olomouckého kraje. Zmíněné subjekty i obce se pak mohly v roce 2007 ucházet taktéž o dotaci v rámci významných projektů Olomouckého kraje, o jejichž přidělení rozhoduje Zastupitelstvo Olomouckého kraje, a to na stejné oblasti.

Dále Olomoucký kraj vyhlásil na rok 2007 na základě usnesení Zastupitelstva kraje č. UZ/15/33/2006 ze dne 13. 12. 2006 poprvé program **PODPORA KULTURNÍCH AKTIVIT V OLOMOUCKÉM KRAJI**, jehož cílem je podpořit a rozšířit hodnotné typy kulturních aktivit na území Olomouckého kraje. Vymezené cíle programu umožňují prezentovat kulturní aktivity národnostních menšin. Uvedené možnosti využily jen 2 nestátní neziskové organizace, a to:

Společenství Romů na Moravě, o. p. s., Brno, pobočka Olomouc, s projektem Romaňi gil'i, jehož celkové náklady činí 154.000,-Kč, žádost byla podána na částku 119.000,-Kč, poskytnuta byla dotace ve výši 20.000,-Kč. Uvedená akce se v roce 2007 nekonala pro nedostatek finančních prostředků. KAPPA-HELP, o. s., Přerov s projektem „Ukaž co znáš“ – festival romských umělců. Celkové náklady na akci činí 518.000,-Kč. V projektu bylo požádáno o částku 448.000 Kč, poskytnuta byla dotace ve výši 20.000,-Kč. Uvedená akce se v roce 2007 nekonala v předpokládaném rozsahu, a to pro nedostatek finančních prostředků. Organizátor realizoval kulturně-sportovní odpoledne zaměřené na turnaj v malé kopané a prezentaci romských hudebních skupin.

V roce 2007 byl dále vyhlášen na základě usnesení Zastupitelstva Olomouckého kraje pod čj. UZ/16/41/2007 ze dne 5. 3. 2007 dotační program „Podpora organizací poskytujících služby v oblasti prevence sociálního vyloučení pro rok 2007“, ve kterém na integraci romských komunit byla vyčleněna částka 1.000.000,-Kč. Podpořeno bylo 13 nestátních neziskových organizací, obci Čelechovice na Hané byly poskytnuty finanční prostředky na spolufinancování terénní práce.

Dalším projektem, který byl spolufinancován Olomouckým krajem v roce 2007 byl „Společný svět“, zaměřený na komunitní práci a hodnotovou orientaci převážně romských dětí. Projekt navazoval na realizaci letních táborů pro děti ze sociálně znevýhodněného prostředí v roce 2006, které probíhaly za úzké spolupráce s Policií ČR. Z vyhodnocení těchto aktivit vyplynula potřeba rozšířit krátkodobé programy letních táborů také do komunit a rizikových lokalit v průběhu celého roku. Celkem se táborů zúčastnilo 124 dětí, 28 vedoucích a 12 policistů. Navazujících jednorázových aktivit se zúčastnilo 300 dětí.

Meziinstitucionální spolupráci se podařilo, v souladu s naplňováním Národní strategie policie při práci s cizinci a minoritami, zahájit v předem vytipovaných lokalitách (Olomouc, Kojetín, Hranice na Moravě, Šternberk, Šumperk a Jeseník), kde se uskutečnily jednodenní výlety, letní tábory a vybavily se nízkoprahové kluby. Za tímto účelem byli podpořeni realizátoři - Společenství Romů na Moravě o.p.s., Savore o.s., DDM Šternberk, DDM Hranice na Moravě a Odbor sociálních věcí města Kojetína. Pro zkvalitnění výchovných postupů a vzájemné spolupráce byly vydány také pracovní složky „Duhovka dobrého chování“, které

byly pro tyto účely distribuovány do nízkoprahových klubů a nestátních neziskových organizací, které pracují s romskými dětmi.

Dlouhodobá a opakovaná sociální práce s motivačními prvky byla přínosem nejen pro samotné děti, ale zejména pro spolupracovníky a participující subjekty, kterým byla poskytnuta příležitost společně pracovat v jednom programu.

Olomoucký kraj v rámci partnerství na projektu Vzdělávání zadavatelů a poskytovatelů sociálních služeb, který realizovala CARITAS – Vyšší odborná škola sociální Olomouc, opakovaně podpořil zařazení seminářů zaměřených na možnosti řešení zadluženosti, o které byl velký zájem ze strany sociálních pracovníků, obcí, ale i neziskových organizací. Pro sociální pracovníky byl vytvořen manuál pro práci se zadluženými klienty a pro veřejnost praktická příručka s názvem „Půjčujte si s rozumem“. V rámci prevence kriminality byl následně realizován v roce 2007 pilotní projekt prevence zadluženosti „Nic není zadarmo“. Cílem projektu bylo zahájit osvětovou kampaň, rozšířit poradenské služby a zvýšit odbornou úroveň profesionálních pracovníků pomáhajících profesí, dále pak otestovat možnosti ofenzivního boje proti zvyšujícímu se zadlužování, které může ve svých důsledcích být i příčinou kriminality. Cílovou skupinou je odborná i laická veřejnost a zejména pak rizikové skupiny obyvatel s nízkými příjmy. V rámci projektu byl utvořen tým odborníků (psycholog, zástupce Poradny pro dlužníky SPES, exekutorský koncipient, vedoucí 2. oddělení hospodářské kriminality Služby kriminální policie a vyšetřování Policie ČR, dávkový specialista, ekonom, andragog a odborník na finanční vzdělávání v kontextu zemí EU), který navrhoval a řídil dílčí kroky projektu, hodnotil a konzultoval jednotlivé výstupy. Dalším segmentem projektu byla realizace průzkumu finančního trhu na území Olomouckého kraje, který obsahoval analýzu s kontrolou výpočtu RPNS a právní hodnocení nabídek bankovních i nebankovních subjektů. Poslední částí projektu bylo zřízení poradny pro dlužníky v Olomouci a vzdělávací semináře pro pomáhající profese. V průběhu posledních 3 let se zvyšoval počet informací z terénu, které upozorňovaly na alarmující zadluženost příslušníků romských komunit. Z výše uvedeného důvodu Olomoucký kraj inicioval vznik Poradny pro dlužníky v Olomouci. Projekt byl ukončen osvětovou kampaní, vydány byly letáky, počítačová kolečka pro cílovou skupinu ohrožených osob, která dokumentují nejen výčet možných půjček s výpočtem přeplaceni, ale i výpočtem dalších soudních výdajů a výdajů za exekuci při nesplácení.

Zajištění integrace příslušníků romských komunit na obecních úřadech obcí s rozšířenou působností

Na každém obecním úřadu obce s rozšířenou působností je vyčleněn pracovník, který je v rámci přenesené působnosti pověřen výkonem výše uvedené agendy, míra úvazku variuje podle lokality a zejména pak počtu příslušníků romských komunit. Pracovníci MPSV ČR, kteří zajišťují metodické vedení krajských koordinátorů romských poradců, dále pak i pracovníci kanceláře Rady vlády pro záležitosti romských komunit, byli upozorněni na problém absence náplně práce v rámci vykonávané agendy přenesené působnosti na obecních úřadech obcí s rozšířenou působností. Na základě veřejné zakázky MPSV byla v roce 2007 zpracována Ostravskou univerzitou v Ostravě, Zdravotně sociální fakultou, katedrou sociální práce, Metodická příručka k výkonu přenesené působnosti v oblasti prosazování práv příslušníků romské komunity a integrace romské komunity do společnosti. Příručka podrobně popisuje roli a úkoly krajských koordinátorů romských poradců, nepodařilo se do tohoto dokumentu včlenit alespoň vzorovou náplň pracovníků obecních úřadů obcí s rozšířenou působností zajišťujících integraci příslušníků romských komunit.

Zaměstnanost

Úřady práce v Moravskoslezském kraji věnují zvýšenou péči uchazečům o zaměstnání na základě § 33 zákona č. 435/2004 Sb., o zaměstnanosti, ve znění pozdějších předpisů, kde je možno zařadit i příslušníky sociálně vyloučených lokalit. Úřady práce v rámci aktivní politiky zaměstnanosti vytváří pracovní místa pro veřejně prospěšné práce.

Bruntál

V současné době se nezaměstnanost v sociálně vyloučené romské lokalitě pohybuje kolem 90%. Úřad práce v Bruntále ve spolupráci s romským poradcem MěÚ Bruntál a sdružením LIGA o.s. v minulosti realizovali rekvalifikace: pro obor zedník - dlaždič, 9 frekventantů našlo uplatnění v sekci Stavby LIGA a pro obor dělník pro zpracování OEEZ 35 frekventantů našlo uplatnění v sekci Zelená dílna (LIGA o.s.).

Dále Úřad práce v Bruntále finančně přispěl na projekt Malé technické služby. Jedná se o údržbu veřejného prostranství v části města, kde se nachází sociálně vyloučená romská lokalita. Uvedené aktivity měly vždy integrační charakter, tzn. že skupiny byly vždy pečlivě vybírány tak, aby polovina frekventantů byla z tzv. majoritní společnosti a polovina z příslušníků romské etnické skupiny. S ohledem na skutečnost, že všechny tyto aktivity fungují do dnešního dne lze je považovat za úspěšné. Ve městě Bruntál rovněž našli vhodné uplatnění pro nekvalifikované Romy, jejichž zaměstnatelnost byla minimální. Uplatnění našli v oblasti stavebnictví, ekologické recyklaci odpadního elektrického a elektronického zařízení a údržby zeleně.

Organizace podílející se na zaměstnávání příslušníků romské etnické skupiny v Bruntále: LIGA o.s., Technické služby Bruntál s.r.o., firma KOKY.

Karviná

Roma agentura je otevřená pro všechny zájemce o práci bez ohledu na jejich národnostní příslušnost či pohlaví, ovšem Roma agentura je zacílena na nízkokvalifikované, dlouhodobě nezaměstnané a občany romského původu.

Agentura eviduje více než 200 osob, 60% tvoří muži a 40% ženy (údaje k 1.1.2008): 71% registrovaných klientů spadá do kategorie nízkokvalifikovaných osob, 26% klientů je vyučených, cca 90% klientů je již několik let zaevidováno na úřadu práce. Lze odhadem říci, že 95% klientů agentury jsou Romové. Oslovování cílové skupiny je pak zaměřeno převážně na oblast Karviná 6, kde také bydlí 55% registrovaných klientů. Proběhl ovšem i průzkum lokality v Karviné 8, tzv. Vagónky. Klienti jsou převážně oslovováni přímo v lokalitách jejich bydliště terénními pracovníci projektu Romcentrum. Část klientů se dostavuje osobně na základě doslechu o agentuře (z tisku, informačních a propagačních letáků, na základě doporučení jiné organizace či instituce). Určitá část klientů se zaregistrovala (vyplnila dotazník) v rámci výjezdů autobusů uskutečněných v rámci terénního vzdělávání projektu EQUAL.

²² Kapitola je zpracována na základě informace poskytnuté hejtnanem Moravskoslezského kraje, dopisem ze dne 27.2. 2008

Údaje k 1.1.2008 - 25% klientů, kteří se v průběhu fungování Roma agentury zaregistrovali a chtěli využít jejích služeb, již neprojevuje zájem o tyto služby. U 29% zaregistrovaných osob chybí v současné době jakýkoliv kontakt (tito lidé se většinou odstěhovali bez udání nové adresy či telefonního čísla). Tři mladí klienti začali studovat na střední odborné škole. 24% lidí si práci našlo samo. Zaregistrovaní klienti zatím neprojevili zájem o samostatné podnikání. Na Roma agenturu se ovšem obrací lidé, kteří již pracují na živnostenský list, vesměs v případech, kdy potřebují pomoc s formalitami, sepsáním dopisů, žádostí, oslovení apod.

Přehled údajů o klientech Roma agentury (sledované období: leden 2006 – prosinec 2007):

27% klientů spadá do věkové skupiny osob do 25-ti let. 71% klientů spadá do kategorie nízkokvalifikovaných osob. 26% klientů je vyučených. 55% zaregistrovaných klientů uvádí jako místo svého bydliště Karvinou 6. 25% klientů, kteří se v průběhu fungování Roma agentury zaregistrovali a chtěli využít jejích služeb, již neprojevuje zájem o tyto služby. U 29% zaregistrovaných osob chybí v současné době jakýkoliv kontakt (tito lidé se většinou odstěhovali bez udání nové adresy či telefonního čísla). Tři mladí klienti začali ve sledovaném období studovat na střední odborné škole. 24% lidí si práci našlo samo.

Celkem 36 lidem pomohla Roma agentura (za období leden 2006 až prosinec 2007) najít práci. Týká se to 5 žen a 31 mužů. V šesti případech nebylo nakonec zaměstnání realizováno. 14 osob (12 mužů, 2 ženy) setrvalo, respektive setrvává v zaměstnání více než 6 měsíců (údaje k 1.1.2008).

Opava

Situace v oblasti zaměstnávání Romů zde vylepšuje v souvislosti s výstavbou obchodních center a firem. Poptávka ze strany zaměstnavatelů je hlavně po strojírenských profesích, pracích na stavbách, řidičích, montážních dělnících apod. I na tuto situaci se snaží reagovat ÚP v rámci rekvalifikačních kurzů. Větší počet Romů je zaměstnán u Technických služeb, jejímž vlastníkem je město. Byla vyčleněna ulice ve městě, kde romská firma uklízí kontejnerová stání. Tato činnost probíhá ve spolupráci s Odborem životního prostředí MMO.

Ve skupině pro národnost menšiny v rámci komunitního plánování má Úřad práce stálého člena. Spolupráce a komunikace mezi městem a ÚP je tak zajištěna na pravidelných schůzkách.

Ostrava

Rekvalifikační kurzy připravené společností Rekval s.r.o. pomocné dělnické práce, romský pracovník v sociálních službách pro nezdravotnické zařízení, financováno z ÚP.

Vzdělání

Přípravné třídy pro děti ze sociálně znevýhodněného prostředí v Moravskoslezském kraji

Obec s rozšířenou působností	Počet škol		Počet tříd		Počet žáků	
	2006 - 2007	2007- 2008	2006 - 2007	2007- 2008	2006- 2007	2007- 2008

Ostrava	7	8	10	11	115	117
Opava	1	1	1	1	15	15
Vítkov	1	1	1	1	8	11
Karviná	2	2	3	3	40	40
Orlová	3	3	3	3	26	33
Havířov	2	2	2	2	20	24
Bohumín	1	1	1	1	15	15
Krnov	1	1	2	2	22	24
Jablunkov (<i>obec Písek</i>)	1	1	1	1	8	9
Český Těšín	1	1	1	1	11	14
Celkem	20	21	25	26	280	302

Počet asistentů pedagoga v Moravskoslezském kraji za rok 2007 činil 76.

Bydlení

Obyvatelé žijící v sociálně vyloučených lokalitách v Moravskoslezském kraji jsou v naprosté většině případů zadlužení, což je jedna z největších překážek integrace Romů v oblasti bydlení a zaměstnávání. Kvalita bydlení v sociálně vyloučených lokalitách je velmi nízká. Řada měst tuto situaci aktuálně řeší a hledá optimální řešení. V mnoha místech nastává problém s vlastníky domů, ve kterých příslušníci romské etnické skupiny žijí (Nový Jičín, Bruntál). „Institut náhradního příjemce“ je využíván pouze v některých obcích.

Sociální vyloučení

Bílovec

Romská komunita zde žije jednak v samotném Bílovci, tak i ve Studénce, kde se nachází sociálně vyloučená lokalita . Bližší informace známy nejsou.

Postavení samosprávy a koncepční řešení do budoucna, činnost NNO

- Byl zahájen proces komunitního plánování jak v Bílovci, tak i ve Studénce.

Bohumín

Postavení samosprávy a koncepční řešení do budoucna, činnost NNO

- Specifická koncepce neexistuje.
- Komunitní plánování sociálních služeb města Bohumín.

Strategické cíle plánů zaměřené na romskou menšinu

- Začít vyjednávat možnosti pro terénní sociální práci a odborné poradenství
- Zahájit diskusi zúčastněných subjektů k problematice sociálního bydlení.
- V rámci problematiky zaměstnanosti podporovat a rozšiřovat nadále veřejně prospěšné práce.
- V oblasti vzdělávání hledat možnosti ke zvyšování kvalifikace (případně rekvalifikace) , hledat zdroje a partnery pro tyto záměry.
- Podporovat spolupráci menšin –např. formou multikulturních akcí.

Bruntál

Ve městě se nachází jedna vyloučená lokalita „Západní lokalita“. Jedná se o tři ulice na sídlišti

Postavení samosprávy a koncepční řešení do budoucna, činnost NNO

- Specifická koncepce neexistuje. Otázky integrace romského etnika jsou však ukotveny v Komunitní plánu rozvoje sociální služeb města Bruntál

Strategické cíle plánů zaměřené na menšiny

- Vytvoření funkčního systému terénní práce v „Západní lokalitě“
- Provázanost poskytovaných sociálních služeb a aktivit s jednotlivými subjekty navzájem
- Vytvoření informačního systému o aktivitách a službách mezi poskytovateli a pro veřejnost
- Předávání komplexních informací veřejnosti o negativních i pozitivních jevech v „Západní lokalitě“.

NNO

Liga o.s. , Open House, Kofoedova škola, Společenství Romů na Moravě, Slovo 21, Drom Brno, Romodrom.

Český Těšín

Specifická koncepce neexistuje. Vzhledem ke skutečnosti, že v Českém Těšíně žije z romské etnické skupiny relativně malá skupina většinou starousedlých, integrovaných obyvatel, není tato problematika ani zahrnuta v Komunitním plánu sociálních služeb města Český Těšín.

Frenštát pod Radhoštěm

Ve městě žijí dvě smíšené romské rodiny.

Frýdek – Místek

Ve městě se nachází 3 sociálně vyloučené lokality, ve kterých žije převážně romská komunita.

Postavení samosprávy a koncepční řešení do budoucna, činnost NNO

- Město má zpracovaný Komunitní plán rozvoje sociálních služeb ve Městě Frýdek – Místek -na léta 2007 – 2010. Mezi hlavní cíle patří.
- Rozšířit stávající počet terénních pracovníků.
- Zajištění a rozšíření volnočasových aktivit.
- Zvýšení informovanosti o možnosti trávení volného času pro děti a mládež.

NNO

Společenství Romů na Moravě s.r.o., Charita Frýdek – Místek, Nízkoprahové zařízení pro děti zřizované městem Košťá, Renarkon, Romodrom.

Frýdlant nad Ostravicí

Ve městě a v okolních obcích žije pouze několik rómských rodin. Tyto jsou integrovány do většinové společnosti. Rodiny žijí v bytech 1. kategorie, v rodinných domech i v bytech nižší kategorie.

Postavení samosprávy a koncepční řešení do budoucna, činnost NNO

Byl zahájen proces komunitního plánování.

Havířov

Ve městě se nacházejí dvě vyloučené lokality (cca 750 obyvatel pocházejících z romské etnické menšiny). Většina obyvatel je zde závislá na sociálních dávkách. Příležitostně jsou někteří najímáni externími firmami na výkopové a stavební práce (někdy „načerno“). Významně jsou zde zastoupeny krádeže.

Postavení samosprávy a koncepční řešení do budoucna, činnost NNO

- Koncepce romské integrace neexistuje a ani se nepřipravuje. V rámci komunitního plánu je věnována pozornost prevenci sociálně patologickým jevům.

NNO

Armáda spásy

Hlučín

Z posledního průzkumu kurátora pro dospělé občany vyplývá, že v Hlučíně žije asi 28 romských rodin v počtu 140 občanů. V rámci tohoto etnika existují výrazné rozdíly v sociální situaci rodin, od sociálně nejslabších, které mají problémy se zvládnutím péče o děti a jejichž nezletilé děti se podílejí na páchání trestné činnosti, až po rodiny, které fungují velice dobře. Většina romských rodin je dlouhodobě závislá na sociálních dávkách, jejich potřebou je mít odpovídající bydlení a peníze na obživu, což je jim zajišťováno poskytováním sociálních

dávek. Romští občané, kteří mají snahu se dále vzdělávat, rekvalifikovat se a najít si zaměstnání odpovídající jejich schopnostem, jsou spíše výjimkou.

Postavení samosprávy a koncepční řešení do budoucna, činnost NNO

- Specifická koncepce neexistuje.
- Město má vypracovaný Komunitní plán pro město Hlučín 2006 – 2009, ve kterém je ukotvena cílová skupina Osoby ohrožené sociální exkluzí. Jednotlivé cíle vztahující se k této skupině jsou :
 - o Vytvořit fungující systém terénní práce
 - o Podporovat dostupné bydlení
 - o Motivovat osoby ohrožené vyloučením k aktivnímu řešení svých problémů

Karviná

V devadesátých letech minulého století přišla většina Romů o práci v důsledku ekonomické transformace. Romové jsou dlouhodobě nezaměstnaní, jejich vzdělanostní úroveň je minimální. Mladí Romové po absolvování základní školní docházky nemají zájem o studium na středních školách. S neustále stoupající požadovanou úrovní kvalifikačních předpokladů je šance pro začlenění Romů na trhu práce velmi malá. V níže uvedených sociálně vyloučených romských lokalitách je míra nezaměstnanosti Romů 90 až 100%, v prostorově vyloučených lokalitách až 100%. Většinou jsou zaměstnáváni na sezónní a příležitostné práce, vždy na dobu určitou.

V městě se nacházejí 4 vyloučené lokality, největší v části Nové Město. Celkem zde žije asi 1000 Romů. Jako hlavní problémy v těchto lokalitách lze označit Nezaměstnanost, závislost na sociálních dávkách, nevzdělanost, absenci motivace k práci, vysokou míru zadluženosti (spotřebitelské úvěry, půjčky, lichva), exekuční tituly i na dávky státní sociální podpory, neschopnost řešit problémy legálním způsobem, nízká angažovanost ve společenském dění, absenci kladných vzorů v rodinách, absenci informací o oblasti péče o zdraví, špatné hygienické podmínky, nepořádek v okolí.

Postavení samosprávy a koncepční řešení do budoucna, činnost NNO

- Specifická koncepce neexistuje a ani se nepřipravuje. Problematika je zahrnuta v Komunitním plánu sociálních služeb statutárního města Karviná v kategorii „Lidé v obtížných životních situacích – Romské menšiny“.

Opatření dotýkající se integrace Romů:

- Pravidelně monitorovat potřebnost poskytovaných služeb a specifikovat služby chybějící
- Stanovit průhledný klíč k rozdělování prostředků
- Řešení problematiky osob bez domova a osob ohrožených bezdomovectvím
- Řešení problematiky holobytů (zkulturnit bydlení v holobytech, předcházení bezdomovectví)
- Vytvoření sociálního bydlení

Nutnost věnovat zvýšenou pozornost romské mládeži, zvláště dětem. Situace vyžaduje kvalitní výchovné a vzdělávací úsilí, propracování vhodných preventivních aktivit zacílených na tuto skupinu a uplatnění takových opatření, která by zlepšovala ekonomickou situaci rodin. Informovanost. Zdůrazňovat tam, kde je to jen vhodné, že romská kriminalita není něco mimořádného, co by snad mohlo představovat vážné ohrožení pro celou společnost, ale že je to normální obraz kriminality menšin, a že se, z hlediska trendu jejího vývoje, dokonce jeví příznivě. Nezbytnost kvalifikované terciární prevence zaměřené na romské pachatele.

NNO

Romcentrum, Romodrom, Sdružení Romů Severní Moravy Karviná

Kopřivnice

V tomto správním obvodě (Příbor, Štramberk, Ženkla) žije cca 400 obyvatel pocházejících z romské etnické skupiny.

Postavení samosprávy a koncepční řešení do budoucna, činnost NNO

- Specifická koncepce neexistuje.
- Proces komunitního plánování byl nastartován. Obec zpracovává svůj 1. komunitní plán, kde budou osoby v tíživé životní situaci jednou z cílových skupin.

Kravaře

Problémy s občany pocházejícími z romské etnické skupiny se v obci prakticky nevyskytují. Sociálně vyloučené lokality zde nejsou.

Postavení samosprávy a koncepční řešení do budoucna, činnost NNO

- Specifická koncepce neexistuje. Nastartován proces komunitního plánování v obci.

Krnov

Ve městě existují dvě vyloučené lokality (asi 350 osob). Většina obyvatel je závislá na sociálních dávkách. Několik osob má trvalý pracovní poměr. Někteří pracují příležitostně (někdy „načerno“). Někteří si přivydělávají sběrem železného šrotu a barevných kovů. Jsou zde významně zastoupeny lichva a krádeže. Prostituce, gamblerství, narkomanie a prodej drog se vyskytují ojediněle

Postavení samosprávy a koncepční řešení do budoucna, činnost NNO

Koncepce integrace neexistuje a ani se nepřipravuje. Komunitní plánování je zatím ve fázi příprav. Město zpracovává novou bytovou koncepci.

NNO

Charita Krnov, Armáda spásy

Nový Jičín

Ve městě se nacházejí 2 vyloučené lokality, ve kterých bydlí 400 – 800 Romů. Za největší problém zde lze označit bydlení. Město hledá nová řešení. V lokalitách je významně zastoupena lichva a krádeže. Ojediněle se zde vyskytuje prostituce a prodej drog. Ojediněle mají také někteří obyvatelé lokality problém se závislostmi (alkoholismus, narkomanie, gamblerství). Byla zaznamenána migrace do zemí EU, konkrétně do Anglie.

Postavení samosprávy a koncepční řešení do budoucna, činnost NNO

- Koncepce integrace neexistuje a ani se nepřipravuje. V současné době se připravuje komunitní plán, do kterého je zahrnuta problematika sociálního vyloučení. Na tuto oblast byla vytvořena pracovní skupina.

NNO

Společenství Romů na Moravě, Romodrom

Odry

Romové zde žijí (ve třech větších domech s několika byty) v bytech I. a II. kategorie se sociálním zařízením. V bytech se topí tuhými palivy, je zde koupelna a toaleta.. Tyto domy jsou ve vlastnictví města Odry. Byty, které Romové obývají jsou vesměs zařízeny starým nábytkem, většina nájemníků se snaží byty udržovat v čistotě a pořádku. Jako problém se jeví udržování společných prostorů domů, nájemníci je devastují a hromadí tam odpad. Většina nájemníků zde má dluhy na nájmech, zadlužují se v souvislosti s půjčkami u různých finančních společností. Objevuje se nehlášené přestěhování příbuzných do městských bytů.

Postavení samosprávy a koncepční řešení do budoucna, činnost NNO

Koncepce integrace neexistuje a ani se nepřipravuje. Je nastartován proces komunitního plánování v obci.

Opava

V Opavě je nejvíce obyvatel pocházejících z romské etnické skupiny na jednom místě koncentrováno ve třech městských či komerčních ubytovnách. V současné době prochází rekonstrukcí čtvrtá ubytovna. Představitelé statutárního města navázali dialog s majiteli realitních kanceláří. Ve spolupráci s Fondem ohrožených dětí v Opavě je zpracován projekt nájemního bydlení pro vícečlenné romské rodiny. V těchto ubytovnách je situace stabilizovaná. Většina obyvatel je závislá na sociálních dávkách. Někteří příležitostně pracují „načerno“. Někteří si přivydělávají sběrem železa a barevných kovů. Ojediněle se v lokalitě vyskytuje lichva. Ojediněle se zde vyskytují problémy se závislostmi (alkoholismus, gamblerství, narkomanie).

Postavení samosprávy a koncepční řešení do budoucna, činnost NNO

Komunitní plán rozvoje sociálních a souvisejících služeb Statutárního města Opavy na období 2008 – 2010. V tomto dokumentu je jasně specifikovaný cíl Rozvoj péče o národnostní menšiny jednotlivá (podrobně rozpracovaná) opatření tohoto cíle jsou:

- rozvoj a podpora terénní práce
- rozvoj vzdělávacích a výchovných činností pro romské děti
- rozšíření možností bydlení pro romské rodiny s dětmi
- rozvoj a podpora terénní práce
- rozvoj vzdělávacích a výchovných činností pro romské děti
- rozšíření možností bydlení pro romské rodiny s dětmi

NNO

Eurotopia, Elim, Charita Opava

Orlová

V městě se nacházejí 2 vyloučené lokality. Problémové soužití mezi obyvateli lokalit, nízká úroveň bydlení (hygienicky nevhodné, početné rodiny, domy jsou vybydlené). Významně zastoupeny jsou zde krádeže, lichva, gamblerství, narkomanie a alkoholismus.

Postavení samosprávy a koncepční řešení do budoucna, činnost NNO

- Specifická koncepce neexistuje a ani se nepřipravuje. Nastartován proces komunitního plánování.

NNO

Krok za krokem, Drom Brno

Ostrava

Na území Statutárního města Ostravy žije pravděpodobně nejpočetnější část romského osídlení v kraji.

Sociálně vyloučené lokality:

Trnkovec, Lipina – městská část Radvanice a Bartovice

Bedříška – městská část Mariánské Hory a Hulváky

Zadní přívoz, Přednádraží – městská část Moravská Ostrava a Přívoz

Zárubek, Liščina, Hrušov – městská část Slezská Ostrava

Jeremenkova osada – městská část Vítkovice

Postavení samosprávy a koncepční řešení do budoucna, činnost NNO

Záležitosti romské menšiny jsou řešeny prostřednictvím skupiny romské etnikum. Průřezově i ve skupině Občané společensky nepřizpůsobení a ve skupině Rodina a děti. V současné době začíná realizace II. Komunitního plánu sociálních služeb a souvisejících aktivit na období 2007 - 2010. Již od roku 2004 jsou do procesu komunitního plánování zapojeni tři romští terénní pracovníci Magistrátu města Ostravy. V procesu komunitního plánování dochází postupně k vytvoření takového systému, který vychází v co největší míře vstříc uživatelům služeb, neboť jsou pravidelně jejich potřeby zjišťovány a vyhodnocovány. Plán pak směřuje k uskutečnění těchto potřeb. Poznatky terénních sociálních pracovníků byly v tomto procesu přínosem.

Cíle a opatření komunitního plánu věnovaného Romskému etniku

- Realizace stávajících sociálních služeb a aktivit (nizkoprahová zařízení pro děti a mládež, Terénní sociální práce, odborné sociální poradenství, sociální bydlení s doprovodným programem)
- Řešit problematiku sociálního bydlení na území města (Rozšíření sociálního bydlení s doprovodným sociálním programem v lokalitách Moravská Ostrava a Přívoz, Vítkovice, Mariánské Hory a Hulváky, Radvanice, Bartovice, Slezská Ostrava)
- Podpora a rozvoj dobrovolnické služby (Rozšiřovat možnosti a kapacity rekvalifikačních kurzů s návazností na získání pracovního místa, podpora rozšiřování pracovních míst v NNO a podpora vzdělávacích kurzů s návazností na zaměstnání.
- Podpora programů podporovaného zaměstnávání. Rozšíření kapacity veřejně prospěšných prací.
- Iniciace a podpora vzniku sociální firmy
- Vzdělávání (Rozšíření kapacity oboru Pedagogika pro asistenty ve školství, možnost doplnění středoškolského vzdělání).

NNO

CENTROM o.s. - které realizuje na území obvodu Ostrava – Vítkovice projekt sociálního bydlení s doprovodným sociálním programem.

Vzájemné soužití o.s. - snaha o aktivizaci místních komunit tak, aby společnými aktivitami byly řešeny její problémy (za komunitu považujeme jak skupinu osob žijících na společném území, tak skupinu lidí spojenou společným zájmem).

Společně – Jekhetane o.s. - základní činností pro děti a mládež jsou výchovné, vzdělávací a aktivizační činnosti. Pro dospělé - zprostředkování kontaktu se společenským prostředím a pomoc při uplatňování práv, oprávněných zájmů a při obstarávání osobních záležitostí.

Bílý nosorožec o.s. - sociální služby poskytované neziskovou organizací, jsou zaměřeny na pomoc lidem v obtížné sociální situaci, ohroženým chudobou a sociálním vyloučením a v současnosti směřují k hledání dlouhodobého řešení sociální situace v lokalitě ul. Železná, Ostrava - Mariánské Hory a Hulváky, kde žijí převážně rodiny romského etnika.

Třinec

Ve městě žije asi 350 Romů, vyloučená lokalita zde však není žádná. Romové žijí integrovaní do většinové společnosti

Vítkov

Ve správním obvodu se vyloučené lokality nenacházejí. Žije zde však početná skupina obyvatel pocházejících z romské etnické skupiny. Početná skupina z romské etnické skupiny žije také v Budišově nad Budišovkou.

Postavení samosprávy a koncepční řešení do budoucna, činnost NNO

Specifická koncepce neexistuje a ani se nepřipravuje, stejně tak není zpracován komunitní plán obce.